

SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

**Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach**

**International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context**

**Vydáva
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave**

**Issued by
Faculty of Law
Trnava University in Trnava**

**Vychádza štvrťročne
2015, ročník III.**

**Issued Quarterly
2015, Volume III.**

ISSN 1339-5467

2015

4

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach

International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrt'ročne
2015, ročník III.

Issued Quarterly
2015, Volume III.

URL časopisu:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Journal's URL:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467

Redakčná rada

Hlavný redaktor

Doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD.

 Trnavská univerzita v Trnave

Výkonný redaktor

Ing. Jana Koprlová, PhD.

 Trnavská univerzita v Trnave

Predseda redakčnej rady

Prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc.

 Trnavská univerzita v Trnave

Zahraniční členovia redakčnej rady

Doc. Dr. Christian Alunaru

 Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad, Rumunsko

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohávek, dr. h.c.

 VŠB TU Ostrava, Česká republika

 WSM Warszawa, Poľsko

Prof. Dr. Maximilian Fuchs

 Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, Nemecko

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović

 Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Doc. Dr. Sc. Aleksandra Maganić

 Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Prof. Dr. Dušan Nikolić

 Univerzitet u Novom Sadu, Srbsko

Prof. Dr. Meliha Povlakić

 Univerzitetu u Sarajevu, Bosna a Hercegovina

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Manfred Weiss

 Goethe-Universität Frankfurt am Main, Nemecko

Em. o. Univ.-Prof. DDr. h.c. Dr. Rudolf Welser

 Universität Wien, Rakúsko

Domáci členovia redakčnej rady

Dr. h. c. prof. JUDr. Peter Blaho, CSc.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. JUDr. Ján Lazar, DrSc.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Dr. h. c. prof. JUDr. Peter Mosný, CSc.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

✚ Ekonomická univerzita v Bratislave

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. Miroslava Vráblová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Jazykoví garanti

Ing. Jana Koprlová, PhD.

✚ slovenčina

✚ čeština

✚ angličtina

✚ nemčina

PhDr. Jozef Matúš

✚ francúzština

✚ ruština

Doc. JUDr. Peter Vyšný, PhD.

✚ španielčina

Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz, Ph.D.

 polština

JUDr. Lúbia Masárová, PhD.

 srbčina

Lea Prijon, Ph.D., Assist. Prof.

 slovinčina

Yuko Kambara-Yamane, M.A., Ph.D.

 japončina

Mgr. Shapoor Sahidi

 perzština – daríjčina

Editorial Board

Editor in Chief

Doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Executive Editor

Ing. Jana Koprlová, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Chairman of the Editorial Board

Prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Members of the Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Christian Alunaru

 "Vasile Goldiș" Western University of Arad, Romania

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohávek, dr. h.c.

 VŠB TU Ostrava, Czech Republic

 WSM Warszawa, Poland

Prof. Dr. Maximilian Fuchs

 Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović

 University of Zagreb, Croatia

Assoc. Prof. Dr. Sc. Aleksandra Maganić

 University of Zagreb, Croatia

Prof. Dr. Dušan Nikolić

 University of Novi Sad, Serbia

Prof. Dr. Meliha Powlakić

 University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Manfred Weiss

 Goethe University Frankfurt am Main, Germany

Em. o. Univ.-Prof. DDr. h.c. Dr. Rudolf Welsler

 University of Vienna, Austria

Internal Members of the Editorial Board

Dr. h. c. Prof. JUDr. Peter Blaho, CSc.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Assoc. Prof. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. JUDr. Ján Lazar, DrSc.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Dr. h. c. Prof. JUDr. Peter Mosný, CSc.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

✚ University of Economics in Bratislava, Slovakia

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. Assoc. Prof. JUDr. Marek Šmid, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Assoc. Prof. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Assoc. Prof. JUDr. Miroslava Vráblová, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Language Supervisors

Ing. Jana Koprlová, PhD.

✚ Slovak language

✚ Czech language

✚ English language

✚ German language

PhDr. Jozef Matúš

✚ French language

✚ Russian language

Doc. JUDr. Peter Vyšný, PhD.

✚ Spanish language

Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz, Ph.D.

 Polish language

JUDr. Ľubica Masárová, PhD.

 Serbian language

Lea Prijon, Ph.D., Assist. Prof.

 Slovenian language

Yuko Kambara-Yamane, M.A., Ph.D.

 Japanese language

Mgr. Shapoor Sahidi

 Persian language Dari

Obsah

Jana Koprlová
Editoriál k zimnej edícii
SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2015 11

ŠTÚDIE

Michal Maslen
Right of Public Concerned to a Favourable Environment
in the Slovak Republic 21

Eva Vančová
Work of the Council of Europe Parliamentary Assembly
and Relevant Case-Law of the European Court of Human Rights
Concerning Intercountry Adoption 41

Soňa Harasimová
Typologie měst a obcí jako východisko
pro marketing města 55

Marta Matulčíková
Požiadavky výkonu pracovných činností
a príprava vzdelávacích aktivít 69

Jana Koprlová
Applying the Skip Navigation Links in the Context
of the Websites' Accessibility of Central Public
Administration Bodies in the Žilina Region 88

ESEJE

Štefan Siskovič
Quo vadis
spoločenskovedný výskum? 116

Miroslava Szarková
Personálny marketing
a pracovné miesta 128

RECENZIE

Viera Valková – Ingrid Lanczová

Mosný, Peter, et al.: Právnohistorická realita sociálnej doktríny 20. storočia [Legal-Historical Reality of Social Doctrine in the 20th Century]. Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2014. 332 p. ISBN 978-83-7490-742-2136

Juraj Ondriaš

Pajtinka, Erik: Slovník diplomacie. Bratislava: PAMIKO, 2013. 169 s. ISBN 978-80-85660-08-1141

Informácie pre autorov145

Etický kódex157

Contents

Jana Koprlová
*Editorial for Winter Edition
of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2015*..... 16

STUDIES

Michal Maslen
*Right of Public Concerned to a Favourable Environment
in the Slovak Republic*..... 21

Eva Vančová
*Work of the Council of Europe Parliamentary Assembly
and Relevant Case-Law of the European Court of Human Rights
Concerning Intercountry Adoption*..... 41

Soňa Harasimová
*Typology of Municipalities as Basis
for Marketing of Towns*..... 55

Marta Matulčíková
*Performance Requirements of Work Actions
and Preparation of Educational Activities*..... 69

Jana Koprlová
*Applying the Skip Navigation Links in the Context
of the Websites' Accessibility of Central Public
Administration Bodies in the Žilina Region*..... 88

ESSAYS

Štefan Siskovič
*Quo Vadis
Social Research?*..... 116

Miroslava Szarková
*Personal Marketing
and Workplaces*..... 128

REVIEWS

Viera Valková – Ingrid Lanczová

Mosný, Peter, et al.: Právnohistorická realita sociálnej doktríny 20. storočia [Legal-Historical Reality of Social Doctrine in the 20th Century]. Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2014. 332 p. ISBN 978-83-7490-742-2136

Juraj Ondriaš

Pajtinka, Erik: Dictionary of Diplomacy. Bratislava: PAMIKO, 2013. 169 p. ISBN 978-80-85660-08-1141

Information for Authors151

Code of Ethics161

Editoriál k zimnej edícii **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2015**

Ctení čitatelia, vážení priatelia,

dovoľte, aby som Vám predstavila štvrté číslo tretieho ročníka **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, medzinárodného internetového vedeckého časopisu zameraného na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** vychádza pod záštitou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni, zastúpeného predovšetkým odvetviami dejiny práva, teória práva, rímske právo, cirkevné právo, ústavné právo, ľudské práva a základné slobody, medzinárodné právo, európske právo, občianske právo, hospodárske právo a obchodné právo, pracovné právo, právo sociálneho zabezpečenia, správne právo, právo životného prostredia, finančné právo, právo duševného vlastníctva, trestné právo a kriminológia, prelínajúce sa s ťažiskovými oblasťami spoločensko-vedných disciplín v najširšom zmysle, ku ktorým patria najmä medzinárodné vzťahy, verejná politika, verejná správa, psychológia, sociológia, demografia, manažment a marketing, medzinárodné ekonomické vzťahy, svetová ekonomika, nadnárodné ekonomiky a národné ekonomiky.

Časopis vychádza v elektronickej on-line podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch 31. marec, 30. jún, 30. september a 31. december, pričom ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií, esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou alebo dianím, recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu, a taktiež informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu.

Časopis prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky v slovenskom jazyku, českom jazyku, anglickom jazyku, nemeckom jazyku, ruskom jazyku, francúzskom jazyku, španielskom jazyku, poľskom jazyku, srbskom jazyku, slovinskom jazyku, japonskom jazyku, perzskom jazyku daríjčina a po vzájomnej dohode podľa aktuálnych možností redakcie aj v iných svetových jazykoch.

Webová stránka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súběžne

aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre zrakovo hendikepovaných čitateľov paralelne v slovenskom, anglickom a nemeckom jazyku. V uvedených jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu aj spätnú komunikáciu prostredníctvom svojej osobitnej e-mailovej adresy. Zároveň webová stránka časopisu ponúka čitateľom vďaka uplatneniu dynamického responzívneho webdizajnu možnosť prístúpenia a prehliadania z akéhokoľvek zariadenia umožňujúceho prenos informácií prostredníctvom globálnej siete internet.

Aktuálne, štvrté číslo tretieho ročníka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka celkovo päť samostatných vedeckých štúdií, dve eseje venujúce sa mimoriadne aktuálnym spoločenským témam, ako aj dve recenzie nedávno vydaných vedeckých publikácií v troch rôznych jazykoch – v angličtine, češtine a slovenčine. V rámci rubriky „Štúdie“ v poradí prvá štúdia predstavuje veľmi komplexne, systematicky a prehľadne problematiku práva zainteresovanej verejnosti na priaznivé životné prostredie v Slovenskej republike. Druhá štúdia ponúka čitateľom analýzu, sprehľadnenie a vysvetlenie kľúčových pilierov problematiky práce Parlamentného zhromaždenia Rady Európy a príslušnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vo veciach cezhraničnej adopcie. Nasledujúca štúdia veľmi dôkladne objasňuje, analyzuje a hodnotí aktuálny stav a kľúčové zistenia vzťahujúce sa na otázky aktuálnej typológie miest a obcí ako východiska pre marketing mesta. Štvrtá štúdia precízne analyzuje a na podklade prieskumu uskutočneného v podmienkach Slovenskej republiky objasňuje požiadavky kladené na výkon pracovných činností a prípravu vzdelávacích aktivít. Posledná štúdia dôkladne analyzuje a hĺbkovo hodnotí prístupnosť webových stránok ústredných verejnosprávných orgánov v Žilinskom samosprávnom kraji z hľadiska uplatňovania mechanizmu preskakovania navigácie (tzv. Skip Navigation Mechanism). Rubrika „Eseje“ prináša dva veľmi podnetné a vysoko aktuálne vedecké príspevky – jeden na tému aktuálneho smerovania spoločenskovedného výskumu a druhý na tému tzv. atypických pracovných miest z pohľadu personálneho marketingu. Okrem toho, rubrika „Recenzie“ ponúka čitateľom systematické a prehľadné recenzie dvoch nedávno vydaných vedeckých publikácií – kolektívnej monografie „Právnohistorická realita sociálnej doktríny 20. storočia“, a taktiež vedeckého slovníka „Slovník diplomacie“.

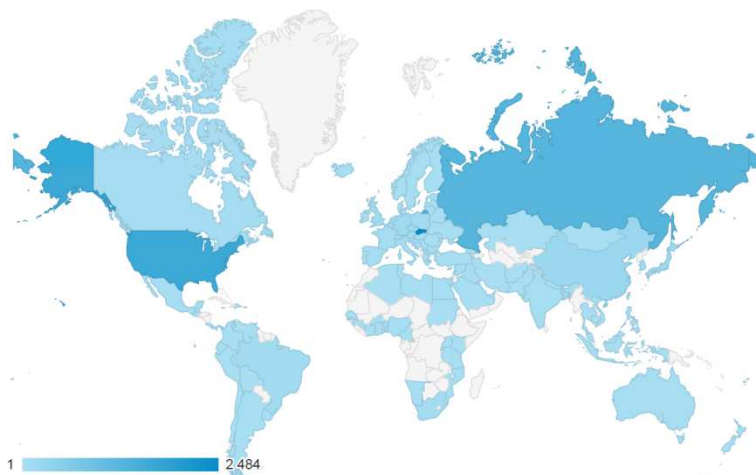
V súvislosti s vydaním štvrtého čísla tretieho ročníka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** by sme veľmi radi informovali všetkých jeho čitateľov, prispievateľov aj priaznivcov, že časopis bol úspešne zare-

gistrovaný v medzinárodnej databáze IndexCopernicus International a požiadal o registráciu v ďalších medzinárodných databázach. Súčasne by sme veľmi radi informovali aj o tom, že do okamihu vydania nového čísla časopisu zaznamenali jeho webové stránky celkom 117 krajín návestev (v abecednom poradí):

1. Afganistan	40. Irak	79. Panama
2. Alžírsko	41. Irán	80. Peru
3. Argentína	42. Island	81. Pobrežie slonoviny
4. Arménsko	43. Izrael	82. Poľsko
5. Austrália	44. Írsko	83. Portoriko
6. Bangladéš	45. Jamajka	84. Portugalsko
7. Barbados	46. Japonsko	85. Rakúsko
8. Belgicko	47. Južná Afrika	86. Rumunsko
9. Benin	48. Južná Kórea	87. Rusko
10. Bielorusko	49. Kambodža	88. Rwanda
11. Bolívia	50. Kamerun	89. Saudská Arábia
12. Bosna a Hercegovina	51. Kanada	90. Senegal
13. Brazília	52. Kazachstan	91. Seychely
14. Bulharsko	53. Keňa	92. Singapur
15. Burkina Faso	54. Kolumbia	93. Sint Maarten
16. Curaçao	55. Kosovo	94. Slovensko
17. Cyprus	56. Kostarika	95. Slovinsko
18. Česká republika	57. Kuvajt	96. Spojené arabské emiráty
19. Čile	58. Libanon	97. Spojené kráľovstvo
20. Čína	59. Litva	98. Spojené štáty americké
21. Dánsko	60. Líbya	99. Srbsko
22. Dominikánska republika	61. Lotyšsko	100. Sudán
23. Egypt	62. Luxembursko	101. Sýria
24. Ekvádor	63. Macedónsko	102. Španielsko
25. Estónsko	64. Maďarsko	103. Švajčiarsko
26. Fidži	65. Malajzia	104. Švédsko
27. Filipíny	66. Malta	105. Taiwan
28. Fínsko	67. Maurícius	106. Taliansko
29. Francúzsko	68. Mexiko	107. Tanzánia
30. Ghana	69. Moldavsko	108. Thajsko
31. Grécko	70. Mongolsko	109. Togo
32. Gruzínsko	71. Mozambik	110. Trinidad a Tobago
33. Guatemala	72. Namíbia	111. Tunisko
34. Guinea	73. Nemecko	112. Turecko
35. Holandsko	74. Nepál	113. Uganda

36. Hongkong	75. Nigéria	114. Ukrajina
37. Chorvátsko	76. Nórsko	115. Uruguaj
38. India	77. Nový Zéland	116. Venezuela
39. Indonézia	78. Pakistan	117. Vietnam

Obrázok 1 Teritoriálny prehľad krajín návštev webových stránok časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA do okamihu vydania štvrtého čísla tretieho ročníka

Prameň: Nástroje Google Analytics uplatnené na webových stránkach časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**. Dostupné na internete: <http://www.google.com/analytics/>.
© Google Analytics.

Pri príležitosti vydania štvrtého čísla tretieho ročníka časopisu by som sa veľmi rada úprimne poďakovala všetkým prispievateľom, ktorí doň aktívne prispeli a podelili sa tak s čitateľmi o svoje vedomosti, skúsenosti či nevšedné pohľady na problematiku právnych otázok v ich rozmanitých interdisciplinárnych súvislostiach, a rovnako tiež vedeniu Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, všetkým priateľom, kolegom, zamestnancom Právnickej fakulty i rektorátu Trnavskej univerzity v Trnave za ich podporu a podnetné rady, a napokon tiež členom redakčnej rady časopisu.

Verím, že časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** poskytne podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj občianskej verejnosti, a rovnako aj pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok v kontexte ich najširších in-

terdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

V mene celej redakčnej rady a redakcie časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

s úctou,

Jana Koprlová

Trnava 31. december 2015

Editorial for Winter Edition of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2015

Dear readers and friends,

let me introduce the fourth issue of the third volume of **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, an international scientific online journal for the study of legal issues in the interdisciplinary context.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is issued under the auspices of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, Slovakia, and it thematically focuses on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels, represented first of all by following branches of law – legal history, theory of law, roman law, canon law, constitutional law, human rights & fundamental freedoms, international law, European law, civil law, economic law & trade law, labour law, social security law, administrative law, environmental law, financial law, intellectual property law, criminal law and criminology, connected to the key areas of social science disciplines in the broadest understanding, those represent above all international relations, public policy, public administration, psychology, sociology, demography, management and marketing, international economic relations, world economy, transnational economies and national economies.

The journal is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on March 31st, June 30th, September 30th and December 31st, and it offers a platform for publication of contributions in the form of separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles, essays on current social topics or events, reviews on publications related to the main orientation of the journal and also information or reports connected with the inherent mission of the journal.

The journal accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions in the Slovak language, Czech language, English language, German language, Russian language, French language, Spanish language, Polish language, Serbian language, Slovenian language, Japanese language, Persian language Dari and by mutual agreement in relation to current possibilities of the editorial office also in other world languages.

The website of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers the reading public information in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface designed for visually handicapped readers, both parallel in the Slovak, English as well as German languages. In all those languages the journal's editorial office provides also feedback communication through its own e-mail address. At the same time the website of the journal offers readers due to the use of dynamic responsive web design accession and browsing by using any equipment that allows transmission of information via the global Internet network.

The current, fourth issue of the third volume of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers a total of five separate scientific studies, two essays on very important social topics as well as two reviews of recently published scientific publications in three different languages – in the English, Czech, and Slovak languages. Within the section “Studies”, the first study presents very broadly, systematically, and clearly the questions of the right of public concerned to a favourable environment in the Slovak Republic. The second study offers readers analyzing, explaining, and clarifying the key pillars of the work of the Council of Europe Parliamentary Assembly and the relevant case-law of the European Court of Human Rights concerning the issue of intercountry adoption. The following study very carefully clarifies, analyzes, and evaluates the current state and key results related to the questions of current typology of municipalities as basis for marketing of towns. The fourth study accurately analyzes and on the basis of research realized in the territory of the Slovak Republic clarifies the performance requirements laid on work actions and preparation of educational activities. The final study very precisely analyzes and deeply evaluates the websites' accessibility of the central public administration bodies in the Žilina region from the view of applying the skip navigation mechanism. The section “Essays” offers two very inspiring and current scientific papers – one on the questions of direction of current social research and one on the questions of so-called atypical workplaces seen from the view of personal marketing. Moreover, the section “Reviews” offers readers systematic and detailed reviews of two recently published scientific publications – of the collective monograph “Legal-Historical Reality of Social Doctrine in the 20th Century” as well as of the scientific dictionary “Dictionary of Diplomacy”.

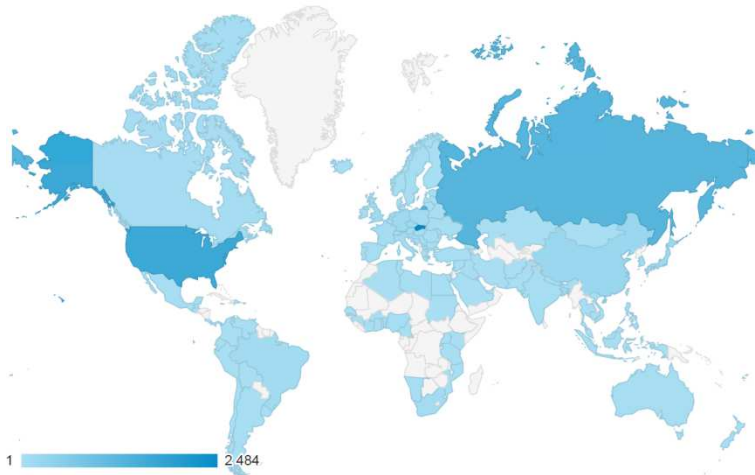
In relation to the release of the fourth issue of the third volume of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** we are pleased to inform all its readers, contributors as well as fans that the journal has been successful-

ly registered in the international database IndexCopernicus International and applied for registration in other international databases. At the same time we would like to inform that till the date of the new issue, the journal's websites had recorded a total of 117 countries of visits (in alphabetical order):

1. Afghanistan	40. Greece	79. Peru
2. Algeria	41. Guatemala	80. Philippines
3. Argentina	42. Guinea	81. Poland
4. Armenia	43. Hong Kong	82. Portugal
5. Australia	44. Hungary	83. Puerto Rico
6. Austria	45. Iceland	84. Romania
7. Bangladesh	46. India	85. Russia
8. Barbados	47. Indonesia	86. Rwanda
9. Belarus	48. Iran	87. Saudi Arabia
10. Belgium	49. Iraq	88. Senegal
11. Benin	50. Ireland	89. Serbia
12. Bolivia	51. Israel	90. Seychelles
13. Bosnia and Herzegovina	52. Italy	91. Singapore
14. Brazil	53. Jamaica	92. Sint Maarten
15. Bulgaria	54. Japan	93. Slovakia
16. Burkina Faso	55. Kazakhstan	94. Slovenia
17. Cambodia	56. Kenya	95. South Africa
18. Cameroon	57. Kosovo	96. South Korea
19. Canada	58. Kuwait	97. Spain
20. Chile	59. Latvia	98. Sudan
21. China	60. Lebanon	99. Sweden
22. Colombia	61. Libya	100. Switzerland
23. Costa Rica	62. Lithuania	101. Syria
24. Côte d'Ivoire	63. Luxembourg	102. Taiwan
25. Croatia	64. Macedonia	103. Tanzania
26. Curaçao	65. Malaysia	104. Thailand
27. Cyprus	66. Malta	105. The Netherlands
28. Czech Republic	67. Mauritius	106. Togo
29. Denmark	68. Mexico	107. Trinidad and Tobago
30. Dominican Republic	69. Moldova	108. Tunisia
31. Ecuador	70. Mongolia	109. Turkey
32. Egypt	71. Mozambique	110. Uganda
33. Estonia	72. Namibia	111. Ukraine
34. Fiji	73. Nepal	112. United Arab Emirates
35. Finland	74. New Zealand	113. United Kingdom

36. France	75. Nigeria	114. United States of America
37. Georgia	76. Norway	115. Uruguay
38. Germany	77. Pakistan	116. Venezuela
39. Ghana	78. Panama	117. Vietnam

Figure 1 Territorial View of Visitors' Countries in Relation to the Websites of the Journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** before Issuing the Fourth Issue of the Third Volume

Source: Tools of Google Analytics in Relation to Websites of the Journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**. Available at: <http://www.google.com/analytics/>. © Google Analytics.

On the occasion of launching the fourth issue of the third volume of the journal I would be delighted to sincerely thank all contributors who contribute actively in it and share with the readers their knowledge, experience or extraordinary views on legal issues in their broadest social context as well as the top management of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, all friends, colleagues, employees of the Faculty of Law as well as rector's administration at the Trnava University in Trnava for their support and suggestive advices and, finally, also members of journal's editorial board.

I believe that the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** will provide a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society, as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues in

context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at national, regional and international levels.

On behalf of the entire editorial board and editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

Yours faithfully,

Jana Koprlová

Trnava, Slovakia, December 31st, 2015

Right of Public Concerned to a Favourable Environment in the Slovak Republic¹

Michal Maslen

Abstract: *The paper analyses changes and development in the field of legal status of the public within the environmental impact assessment. The Act No. 314/2014 Coll. amending and supplementing the Act No. 24/2006 Coll. on Environmental Impact Assessment and on amendments to certain laws, as amended, and amending and supplementing certain laws with the effect from January 1st, 2015, has introduced the definition of the public considered. The paper also reacts on changes in the sphere of case law and also in the field of legislation.*

Key Words: *Public; Right to Favourable Environment; Right to Judicial Protection; Proceedings; Environmental Impact Assessment; Constitution; the Slovak Republic.*

Introduction

The framers of the Constitution of the Slovak Republic had incorporated the right to a favourable environment to the Second Section of the Constitution of the Slovak Republic. According to the Article 44 (1) of the Constitution of the Slovak Republic, “Everyone has the right to a favourable environment.” This right is due to the scheme of the Constitution of the Slovak Republic included among the fundamental rights and freedoms. The Slovak case law has repeatedly stated that the right to a favourable environment is a fundamental right which is guaranteed by the Slovak Constitution to the individual. Therefore is that right according to the case law carried out by several pieces of legislation. Notable among these holds the Act No. 17/1992 Coll. on Environment (hereinafter referred to as the “Act No. 17/1992 Coll.”). This Act introduced the structural definition of environment in the Article 2. According to the mentioned provision, “The environment is everything that creates natural conditions for the

¹ The presented paper was carried out within the Project of the Slovak Research and Development Agency: “Public Administration and Protection of Fundamental Rights and Freedoms in Legal Theory and Practice”, in the Slovak original “Verejná správa a ochrana základných práv a slobôd v právnej teórii a praxi”, project No. APVV-0024-12, responsible researcher prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

existence of organisms, including humans. At the same time, it is a precondition for their further development. Its components are mainly the air, water, rocks, soil, organisms." The case law of the Supreme Court of the Slovak Republic has for the time been mainly characterized the right to a favourable environment in relation to private interests in the management of various human benefits.² The case law has therefore expressed the opinion to the general preventive obligation established by the Article 17 (1) of the Act No. 17/1992 Coll. According to this provision, *"Everyone is obliged, in particular with the measures at source, to forego the pollution or environmental damage and to minimize the adverse effects of his/her activities on environment."* In this provision the case law sees the reflection of the obligations under the Articles 44 (2), (3), and 20 (3) of the Constitution of the Slovak Republic expressed in the form of general prevention.

According to the Article 44 (2) of the Constitution of the Slovak Republic, *"Everyone is obliged to protect and to enhance the environment and cultural heritage."* In accordance with the Article 44 (3) of the Constitution of the Slovak Republic, *"No one shall threaten or damage the environment, natural resources, and cultural monuments above the limits laid down by the law."* In accordance with the Article 20 (3) of the Constitution of the Slovak Republic, *"The ownership is binding. It cannot be abused to the detriment of rights of others or in conflict with the general interests protected by law. The exercise of ownership must not harm the human health, nature, cultural sites, or the environment beyond the limits established by law."* The case law, therefore, interprets these provisions in a way that the public interest in protecting the environment exceeds the private interest based on the benefits achieved in handling the subject of property rights. At the same time, the consequences of these provisions are reflected in the fact that they allow the realization of universal remedies of environmental damage. The internal attitude of the individual in relation to those obligations has according to the case law no legal relevance. The legislature has not established the conditions that would justify the behaviour of an individual towards the environment and that would justify the actual negative consequences of individual behaviour to the environment. In this way, the Slovak legislation has created strict liability of an individual for the favourable status of environment, without

² See *Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic Ref. No. 5Sžp/106/2009* [2010-06-22].

admission of liberation reasons.³ Therefore, the Slovak case law explicitly declares that the individual is responsible for the favourable conditions of environment. However, in this connection it does not refer to an individually, constitutionally guaranteed right to a favourable environment, but it refers to the public interest in protecting the environment. The case law deduces the mentioned responsibility from the contents of the Article 44 of the Constitution of the Slovak Republic, in connection with the Article 17 (1) of the Act No. 17/1992 Coll. Therefore, the conclusion on opinion whether the Slovak case law considers the right to a favourable environment as an individually guaranteed constitutional right or as a constitutionally protected value that is able to “green” other constitutionally guaranteed rights is not clear. In addition to the fact that the Slovak case law declares increased attention to the Slovak legal order in relation to environment, the consideration of environmental protection is *anthropocentric*. The legal system continually considers the environment to be a value that itself should serve and provide the benefits for human existence. The legislation specifies the degree to which the society may burden the environment and pollute it. This fact means that there is a certain level of ecological damage that is permissible.⁴

The case law holds opinion that the public interest in protecting the environment – as a fundamental prerequisite for a human being – is extraordinary. Therefore, the legal system of the Slovak Republic addresses more attention to protection of this public interest. In case of a conflict of this public interest with the exercise of certain individual rights, the legislation allows the public or judicial authority to restrict the exercise of these rights. This fact is particularly evident in the case of conflict of the public interest on environmental protection and some private rights, which, for example, include the right to property. The contents of these

³ See *Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic Ref. No. 3 Sžp 1/2008* [2008-12-04].

⁴ For example, according to the Article 11 of the *Act No. 17/1992 Coll. on Environment, as amended*, “The area must not be burdened by human activity over the carrying capacity.” According to the Article 12 of the *Act No. 17/1992 Coll. on Environment, as amended*, “(1) The special legislation shall establish the permissible values of the pollution; these values are determined in accordance with the achieved state of knowledge so the public health shall not be threatened and also so that the other organisms and the components of the environment would not be endangered. [...] (2) The permissible value of pollution shall be determined taking into account the possible cumulative actions or interaction of pollutants and activities.”

rights and their enhanced protection in the field of administrative justice are enshrined directly in the Constitution of the Slovak Republic.⁵

Unlawful intervention into the right of the person interested to a favourable environment

The Slovak case law has presented a special approach to the right to a favourable environment in the field of environmental impact assessment. The civic association “G. S.” has filed an action against unlawful intervention to the right to a favourable environment under the Article 44 of the Constitution of the Slovak Republic and under the Article 27 of the Act No. 24/2006 Coll. on Environmental Impact Assessment and on amendments to certain laws, as amended, and amending and supplementing certain laws (hereinafter referred to as “the Act No. 24/2006 Coll.”) to the Supreme Court of the Slovak Republic.⁶ In the opinion of the mentioned civic association, the essence of this intervention should lie in the fact that the Ministry of Environment of the Slovak Republic nominated biased, professionally qualified person to prepare the expertise of proposed activities in accordance with the Article 36 of the Act No. 24/2006 Coll.⁷

This biased person should have prepared an expertise for the proper examination of the facts in order to initiate further operation of the power plant M. On the contrary, the Ministry of Environment of the Slovak Republic argued that the Article 27 of the Act No. 24/2006 Coll. does not create an independent right to a favourable environment of the non-governmental organization promoting the environmental protection. This article establishes the state that allows real exercise of the procedural rights of the party of the administrative proceeding, respectively, the public concerned in the process according to the Act No. 24/2006

⁵ See *Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic Ref. No. 3 Šzp 2/2008* [2008-12-04].

⁶ See *Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic Ref. No. 8Sžz/1/2010* [2011-01-27].

⁷ According to the Article 36 (1) of the *Act No. 24/2006 Coll. on Environmental Impact Assessment and on amendments to certain laws, as amended, and amending and supplementing certain laws*, effective in year 2010, “*Expertise on proposed activity may be prepared only by a natural or a legal person who is professionally qualified according to the Article 61 and designated competent authorities. A person who has participated in preparation of the plan or in the assessment report on the activity cannot take part in the process of preparation of the expertise. Other professionally qualified persons registered under special regulations may also participate in the process of preparation of the expertise if it arises from the nature of the impact of proposed activity on environment.*”

Coll. The Ministry of Environment of the Slovak Republic considered the public participation in the process of determining the qualified person preparing the expertise to be an unauthorized interference with the competencies of the State administration authority responsible for the environmental impact assessment process. The Supreme Court of the Slovak Republic, therefore, considered the relation between the designated qualified person and the intervention to the right to a favourable environment, in the context of the Article 244 (5) and the Article 250v of the Act No. 99/1963 Coll. the Code of Civil Proceedings, as amended (hereinafter referred to as the “Act No. 99/1963 Coll.”).

The purpose of proceedings on protection against unlawful intervention caused by the public authority is to provide judicial protection to the natural or legal persons who claim to have been disadvantaged in their rights and legitimate interests through unlawful intervention of the public administration, which is not a decision, and, at the same time, this action was aimed against these natural or legal persons or it was enforced as a result against these persons. The necessary precondition is that the intervention or its consequences are still present or are at risk of recurrence. The judicial proceedings represent a guarantee that the court declaring the obligation of the public authority to discontinue the violations of the rights of a natural or legal person and declaring the order to restore, if it is possible, the status before the intervention will create a realistic assumption to eliminate the unlawful status that arose from unlawful conduct or from omission of the public administration body.

The Supreme Court of the Slovak Republic considered the action brought to it especially from a procedural point of view. Therefore, it focused on the fact whether the civic association was entitled to bring an action against unlawful intervention to the Supreme Court of the Slovak Republic. The Supreme Court of the Slovak Republic concluded that the civic association has demanded protection of individual rights against unlawful intervention by the public administration in proceedings according to the Act No. 24/2006 Coll. At the mentioned time, the mentioned Act has regulated the participation of the public concerned which is having an interest or may have an interest in environmental decision-making in accordance with the Articles 24 – 27. However, according to § 64 of the Act No. 24/2006 Coll., the proceeding under this Act was not covered by the Act No. 71/1967 Coll. on Administrative Proceedings (the Administrative Proceeding Act), except for proceedings under § 59 (2) of the Act No. 24/2006 Coll. The case law has taken a cautious approach in

this case. It based on the fact that the object of the dispute was the assessment of operation of a nuclear power plant. That is why the Supreme Court of the Slovak Republic did not exclude that individual acts may, according to the Act No. 24/2006 Coll., have had an impact on fundamental rights and freedoms of natural persons and, in particular, on their right to life or the right to property that are the rights which are ultimately reflected in every citizen's right to a favourable environment under the Article 44 of the Constitution of the Slovak Republic. The eligibility of nuclear facility to intervene to the right to a favourable environment declares also the jurisprudence.⁸ The object of activities of the mentioned civic association was the environmental protection. The civic association brought together individuals whose premise was the protection of public subjective rights – the right to a favourable environment and protection of other fundamental rights guaranteed by the Constitution – the right to life and the right to property. In this case, the civic association has met conditions of the Article 27 of the Act No. 24/2006 Coll.⁹ The case law stated in this case that the civic association helps the individuals those are brought together to perform their right to a favourable environment. Therefore, it has concluded that the civic association was entitled to bring an action for the protection against unlawful intervention by the public authority. However, the key issue was to assess whether the designation of the objected qualified person filled up the characteristics of unlawful intervention under the Article 250v of the Act No. 99/1963 Coll. The case law considers the intervention to be unlawful, respectively, in

⁸ See e.g. NOVOTNÁ, M. and P. VARGA. Vplyv únieového práva na medzinárodný rámec právnej úpravy zodpovednostných vzťahov jadrového práva [Influence of EU Law on the International Framework of Legal Regulation of the Liability Relations in Nuclear Law]. *Právny obzor*. 2015, roč. 98, č. 2, pp. 128-147. ISSN 0032-6984; and NOVOTNÁ, M. and P. VARGA. Limits of the Civil Nuclear Liability Regime and the State Interventions Resulting Therefrom. *Forum iuris europaeum*. 2015, roč. 3, č. 1, pp. 5-22. ISSN 1339-4401.

⁹ According to the Article 27 of the Act No. 24/2006 Coll. on *Environmental Impact Assessment and on amendments to certain laws, as amended, and amending and supplementing certain laws*, effective in 2010, "The non-governmental organization promoting the environmental protection, which submits a written statement to the intention of proposed activity listed in Annex No. 8 according to the Article 23 (4) has within the integrated licensing, proceedings under the Road Act, Building Act, Aviation Act, Water Act, Railway Act, Forests Act, Nature and Landscape Protection Act and the Authorization of Mining Activity Act the status of a party. Such non-governmental organization is considered to be a subject whose right to a favourable environment may be affected by the decision. Proof of registration shall the non-governmental organization promoting environmental protection submit to competent authority and to permitting authority together with submission of written observations on proposed action plan."

a broader sense, as the attack of public authorities to the subjective public rights of natural or legal persons, which is prohibited by law and which is consisting in practice of the public authority, including its activities, actions, guidelines, or inactivity. It must be a direct intervention with subjective public rights – e.g. violation of the right to life, violation of the personal liberty, violation of the right to property, violation of the right to inviolability of the home, and the like. Such intervention by the public administration may not be revoked by the court. However, the court can prohibit the public administration to continue the violation of the right in question and, if possible, the court may order the public administration to restore the status before the intervention.

In respect of alleged intervention to the right to a favourable environment, the Supreme Court of the Slovak Republic has declared that the civic association did not support by any evidence the opinion of partiality of the qualified person. The civic association did also not show a causal link between the claimed partiality and the environmental impact assessment process. The Supreme Court of the Slovak Republic also noted that the expertise is just one of the documents for a statement as a final act of environmental impact assessment. The Supreme Court of the Slovak Republic has compared the expertise to an expert opinion; since its purpose is to clarify the facts the assessment of which is dependent on the expert knowledge and experience. Therefore, the Supreme Court of the Slovak Republic did not grant the action of the civic association in this case.

On the other hand, the Supreme Court of the Slovak Republic found another important fact, which is that the legal person – a civic association bringing together the individuals – may be entitled to bring an action against unlawful intervention of public authority to the right to a favourable environment under the Article 44 of the Constitution of the Slovak Republic. The condition is that the public authority must intervene to the rights of individuals who are associated in the civic associations. The Supreme Court of the Slovak Republic saw in this case the connection to the right to a favourable environment of the civic association with the intervention to the right to life or with the intervention to the right to property of individuals united in the civic association. The Supreme Court of the Slovak Republic expressed the eligibility of the civic association to bring action to administrative court under the provisions of the Act No. 99/1963 Coll. From our point of view, doing so the Supreme Court of the Slovak Republic also admitted the possibility to protect the right to a fa-

vourable environment also for legal entities, because the Supreme Court of the Slovak Republic accepted the opinion that the legal person is also eligible to claim the judicial protection in the matter of the right to a favourable environment.

Therefore, the case law in this case accepted that the public concerned as a civic association may be holder of the right to a favourable environment. However, in such case, the case law of the Supreme Court of the Slovak Republic principally diverges from conclusions of the Constitutional Court of the Slovak Republic.

Several complaints and decisions of the Constitutional Court of the Slovak Republic are linked to the issue of the “right-holders” of the right to a favourable environment. The case law of the Constitutional Court of the Slovak Republic denies the fact that the legal person could be holder of the right to a favourable environment and, therefore, also its entity. In its decisions the Constitutional Court of the Slovak Republic strictly maintains the view that “right-holder”, respectively the entity to the right to a favourable environment is always and exclusively natural person. Legal person may never be the subject of this right, because it does not have the capacity to be holder of the right to a favourable environment.¹⁰ The purpose of the Article 44 (1) of the Constitution of the Slovak Republic is to guarantee a favourable environment. The Constitutional Court of the Slovak Republic considers this right to be an individual right of a public nature. Each individual is for that reason entitled to claim the right to a favourable environment to the State. That right is inseparably linked with the requirements to the scientific and technological development and the requirements to the dignified human life. Therefore, the Constitutional Court of the Slovak Republic has created a doctrine according to which the legal norms are made up by the people. Given that the people create legal norms, the holder of the right to a favourable environment is therefore always a natural person, and never a legal person, also because the state and level of the environment determine the quality of human life and, therefore, not the quality of existence of legal persons.¹¹ It shall be noted that the very Constitution of the Slovak Republic “guides” a little to this point of view, because according to the Article 2 (1) of the Constitution of the Slovak Republic, “*State power comes from the citizens, who*

¹⁰ See *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 93/08-31* [2008-04-01].

¹¹ See *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 100/08-32* [2008-04-01].

exercise it through their elected representatives or directly". On the other hand, in the context of the Article 1 (1) of the Constitution of the Slovak Republic this doctrine does not reflect the content of the Article 18 (2) point a) of Act No. 40/1964 Coll. Civil Code, as amended, according to which *"the legal persons are [...] a) associations of natural or legal persons..."*. The rule of law does not represent the status in which the laws contradict themselves. The legal system ruled by law is solid and compact. However, if a legal entity is made up of natural persons connected with common interest, right to property in certain location or residence, the doctrine derived from the Article 2 (1) of the Constitution of the Slovak Republic is not integrated, at least in the context of the Finding of the Constitutional Court of the Czech Republic No. I. US 59/14 of May 30th, 2014. This decision admitted in some limited extent the capacity of the civic associations and municipalities as legal entities being holders of the right to a favourable environment if they exercise that right in the territory of residence of individuals who are brought together in them. As for the civic associations, the Constitutional Court of the Czech Republic has also declared condition that the civic associations must express environmental protection as a goal of their legal existence in their founding documents, for example in the statutes. Nevertheless, the Constitutional Court of the Slovak Republic holds the line according to which the holder of the right to a favourable environment is exclusively the natural person. The positive obligation of the State to ensure that everyone has a favourable environment also means a duty to prosecute unlawful conduct harmful to the environment. However, this commitment binds only to natural persons.¹² The Constitutional Court of the Slovak Republic came to the same conclusion in the case of a complaint of a legal person connected with participation on preparation of the concept material. The Constitutional Court of the Slovak Republic rejected in this case the complaint, because the complaint was filed by legal entity which is not subject to the right to a favourable environment.¹³

The Constitutional Court of the Slovak Republic did not depart the mentioned line even in cases of the complaints of municipalities. In year 2011 the village V. complained the infringement of the right to a favourable environment in an integrated permit issuance for performance of

¹² See *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 95/08-29* [2008-04-01].

¹³ See *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 102/08-34* [2008-04-10].

non-hazardous waste landfills. The Constitutional Court of the Slovak Republic stated in this case that the municipality as a legal person is not entitled to file a complaint concerning the violation of the Article 44 (1) of the Constitution of the Slovak Republic.¹⁴

Nevertheless, this argument is at least controversial in the context of the Czech case law, because, according to the Article 64a of the Constitution of the Slovak Republic, *“The municipalities and higher territorial units are independent territorial and administrative units of the Slovak Republic, bringing together persons who are in their territory of residence. Details shall be established by law.”* Similarly, under the Article 1 (1) of the Act No. 369/1990 Coll. on Municipalities, *“The municipality is an independent territorial, autonomous, and administrative unit of the Slovak Republic; it brings together persons who have their permanent residence on its territory. The municipality is a legal person that, under the conditions provided by law, independently manages its own property and its own income.”* Under the Article 1 (2) of the Act No. 369/1990 Coll. on Municipalities, *“The basic role of the municipality in performance of self-government is the comprehensive development of its territory and the needs of its inhabitants. The municipality in the exercise of self-government may impose obligations and restrictions only by law and under international treaty.”* The Constitutional Court of the Slovak Republic decided similarly also in year 2012 by its Resolution No. III. ÚS 288/2012-17 of June 26th, 2012. In this case, the municipality filed a complaint for violation of the right to privacy and for violation of the right to a favourable environment. These violations were supposed to be connected with the decision on gravel mining. However, the Constitutional Court of the Slovak Republic again repeated the opinion that the municipality is not entitled to file a complaint for violation of the Article 44 (1) of the Constitution of the Slovak Republic.

Question of capable intervention into the right to a favourable environment in the case law of the Constitutional Court of the Slovak Republic

The Constitutional Court of the Slovak Republic assessed the right to a favourable environment in several cases. In these decisions, the Constitutional Court of the Slovak Republic focused on the issue of eligible intervention into the right to a favourable environment.

¹⁴ See *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. IV. ÚS 2/2011-41 [2011-01-20]*.

Usually, in those complaints the civic associations allege denial of legally significant involvement in certain procedures. This denial shall also be liable to affect the right to a favourable environment. In year 2008, the Constitutional Court of the Slovak Republic responded to the procedure of environmental impact assessment. It concluded that the final statement under the Act No. 24/2006 Coll. is not capable to affect the right under the Article 44 (1) of the Constitution of the Slovak Republic, because it was considered to be only internal administrative act and it was believed only to create the groundwork for other administrative proceedings. In such case, the civic association should have applied a petition or a complaint within the field of public administration and it should not have filed the complaint to the Constitutional Court of the Slovak Republic, because in the opinion of the Constitutional Court of the Slovak Republic it did not have the competence to decide on such matter. In point of view of this decision, the final statement had only explanatory value for the addressees of the right to a favourable environment and the intervention (decision) of the Constitutional Court of the Slovak Republic to the discretion of public authority would be preventive. Such a procedure is prohibited, because it breaks the limits of competence.¹⁵

However, this decision would not be applicable nowadays. The currently valid Act No. 24/2006 Coll. regulates the essentials of the final statement in the same extent as of the decision.

Under the Article 20a of the Act No. 24/2006 Coll., “*Decision issued in the screening proceeding and the final statement include besides the general essentials [...] a) the reasoning of decision issued in the screening proceeding according to the Article 29 (13) [...] or b) the reasoning of final statement including the fact how the competent authority has dealt with various opinions received during the environmental impact assessment as well as expert opinion according to the Article 36 and the reasons for approval or disapproval of proposed activity according to the Article 37 (5) and Annex 12 Part VII and [...] c) any other details mentioned in the Annex 12.*” In addition to these facts, the Article 3 points r)¹⁶ and s)¹⁷ of the

¹⁵ See *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. IV. ÚS 137/08-284 [2008-04-17]*.

¹⁶ According to the Article 3 point r) of the Act No. 24/2006 Coll. on *Environmental Impact Assessment and on amendments to certain laws, as amended, and amending and supplementing certain laws, “The public is one natural person, legal person, or more natural persons or legal persons, their organization or groups...”*.

Act No. 24/2006 Coll. regulate the legal position of the public and the public concerned. The mentioned case is not solitary and isolated in environmental practice in the Slovak Republic. The Constitutional Court of the Slovak Republic has assessed similar complaints and it has also issued similar decisions – e.g. in case of the dam plan assessment or in case of the zoning intention of the Tatra National Park declaration.¹⁸

The Constitutional Court of the Slovak Republic has similarly responded on complaint connected with adoption of the conceptual material – the proposition of legislative measures, institutional and economic measures for the mitigation and follow-stop bark beetle calamity in the spruce forests in Slovakia. The absence of a contradiction procedure in this case did not infringe the right to a favourable environment under the Article 44 (1) of the Constitution of the Slovak Republic, because the absence of a causal link between the failure to make a contradiction procedure and the damage to the right to a favourable environment disqualifies the intervention to the right to a favourable environment as capable.¹⁹

The last group of cases concerning the capable intervention to the right to a favourable environment and concerning the causal link between the intervention and the damage to the right to a favourable environment are complaints connected with participation on procedure of drafting the law. The civic associations present in these cases the effort to declare violation of the right to a favourable environment through violation of the rights of participating public in the procedure of drafting the law. According to the Constitutional Court of the Slovak Republic, the

¹⁷ According to the Article 3 point s) of the Act No. 24/2006 Coll. on Environmental Impact Assessment and on amendments to certain laws, as amended, and amending and supplementing certain laws, "The public concerned means the public affected or likely to be affected by the proceeding touched with the environment, or having an interest in such proceeding; the rule shall apply under condition that a non-governmental organization promoting the environmental protection and meeting the requirements laid down in this Act has an interest on mentioned proceeding...".

¹⁸ See Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. II. ÚS 858/2014-28 [2014-12-11]; Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 222/2014-21 [2014-03-25]; and Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. IV. ÚS 368/2014-52 [2014-07-01].

¹⁹ See Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. I. ÚS 287/09-133 [2009-10-14]; Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. II. ÚS 175/09-27 [2009-05-05]; Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 246/09-129 [2009-09-02]; and Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. IV. ÚS 178/09 [2009-05-28].

State has obligation to take measures to protect the rights, but it has no obligation to achieve results that citizens are asking from him to achieve. The violation of the Article 44 (1) of the Constitution of the Slovak Republic can occur [...] a) through the legislation itself or b) through the application of legislation.²⁰

Adoption of the Act No. 314/2014 Coll. amending and supplementing the Act No. 24/2006 Coll. on Environmental Impact Assessment and on amendments to certain laws, as amended, and amending and supplementing certain laws

The Government of the Slovak Republic with its resolution No. 330/2014 of July 2nd, 2014, approved a draft law amending and supplementing the Act No. 24/2006 Coll. The Prime Minister of the Slovak Republic submitted the draft law to the National Council of the Slovak Republic on July 16th, 2014. After the third reading was this governmental proposition on the 39th Meeting of the National Council of the Slovak Republic forwarded for editing by its Resolution No. 1364 of October 14th, 2014. On November 6th, 2014, the National Council of the Slovak Republic sent the above-mentioned Act to the Collection of Laws of the Slovak Republic where it came out on November 21st, 2014, in the Section No. 97 and under the Number 314/2014.

The mentioned governmental proposition amending and supplementing the Act No. 24/2006 Coll. (hereinafter “the government bill”) brought, according to its Explanatory Memorandum, changes and amendments made within the applicable Act No. 24/2006 Coll. This amendment represents the reaction of the Slovak Republic responding to the allegations of the European Commission in the framework of the so-called “*infringement proceeding*” according to the Article 258 of the Treaty on the Functioning of the European Union. The breach of the obligation to apply the European law was formally notified to the Slovak Republic by the European Commission on March 21st, 2013, through the Letter No. C(2013) 1558.

According to the opinion of the European Commission, the main shortcoming of the previously valid Act No. 24/2006 Coll. was the insuf-

²⁰ See *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. I. ÚS 73/2014-280* [2014-03-05]; *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. I. ÚS 112/2014-182* [2014-03-19]; and *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. II. ÚS 818/2014-26* [2014-11-26].

ficient connection of the process of environmental impact assessment of the proposed activities with subsequent proceedings of permission. The mentioned legal status should have in the opinion of the author of the draft law created the space for the disrespect of the results of the environmental impact assessment process. This fact, in its essence, could not guarantee full provision of the rights of the public concerned participating in this proceeding, respectively having an interest in the outcome of decision-making in environmental matters. The objections of the European Commission have therefore opened the issue of implementation of those requirements of the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters of June 25th, 1998, (the “Aarhus Convention”) into the Slovak legislation which the Directive of the European Parliament and the Council No. 2011/92/EC of December 13th, 2011, on the Assessment of the Effects of Certain Public and Private Projects on the Environment (hereinafter referred to as the “EIA Directive”) implements.²¹

The European Commission criticized the Slovak Republic for the lack of implementation of the Articles 6, 7, and 9 of the EIA Directive. The above-mentioned Directive provides in the Article 6 the obligation of the Member States to take the necessary measures to ensure that the institutions to which powers in environmental field the project can relate, shall express their statement on information supplied by the developer and the application for permission. This article of the EIA Directive also established the obligation to inform the public early in the environmental decision-making and at the latest as soon as it can reasonably provide information either by public notices or other appropriate means, such as electronic media where available, on the decision-making matters defined by this provision of the EIA Directive. At the same time, this provision requires from the Member States to ensure the access of the public concerned to the mentioned group of information in due time. Article 7 of the EIA Directive governs the cases in which the assessed project could most likely have significant impact on environment of another Member State. Article 9 of the EIA Directive lays down conditions and extent of

²¹ See Vládný návrh zákona [č. 314/2014 Z.z.], ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony: Dôvodová správa – všeobecná časť. In: *Národná rada Slovenskej republiky* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Available at: <http://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=402508>.

providing the information to public about the granting or refusal of permission.

It shall be noted that the EIA Directive is an important tool that enables to enforce the requirements of environmental protection into the design of construction projects. The meaning the process of environmental impact assessment lies in the opinion of the European Commission in the fact that this procedure ensures that the consequences on environment of construction projects, e.g. dams, highways, airports, factories, and energy projects, shall be assessed and taken into account before a competent authority of a Member State shall issue a decision permitting the project. The purpose of the EIA Directive includes the effort to ensure that projects likely to have significant impact on environment shall be properly assessed prior to the permission. Therefore, the EIA Directive established prior to any decision which will allow continuation of such a project the obligation of the Member State to survey and to assess its potential impact on environment.

The applicants may then after that assessment of the projects modify them in order to minimize the adverse impacts of the projects on environment before these adverse effects shall actually occur. Therefore, the EIA Directive also allows the competent authorities to eventually incorporate measures to mitigate adverse impacts on environment in the process of permitting the projects. It is believed within the European Commission that the EIA Directive provides for timely public participation in the environmental decision-making processes. That is why during the assessment of the project period the public shall be informed and it shall have possibility to give the opinion on proposed project. Thanks to this fact the competent authorities and the applicants can make decisions based on good information.²²

Public participation in proceedings according to the Act No. 24/2006 Coll., effective from January 1st, 2015

The participation of the public and the public concerned in the proceedings has the legislator regulated with effect of January 1st, 2015, in the Articles 24 and 25 of the Act No. 24/2006 Coll. Section 1 of the Article 24

²² See Životné prostredie: posudzovanie vplyvov na životné prostredie je v súčasnosti priehladnejšie. In: *European Commission* [online]. 2015-10-22 [cit. 2015-11-20]. Available at: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-145_sk.htm.

defines the obligation of competent authority to inform the public about the facts established by law.

Subsequently, Section 2 of the Article 24 of the Act No. 24/2006 Coll. regulates with the effect of January 1st, 2015, the position of the participant of the public concerned in the proceedings established in the Third Part of the Act No. 24/2006 Coll. and, consequently, it regulates the position of the participant of the public concerned in the proceeding on permission of proposed activity or its change if it applies the procedure under the Sections 3 or 4 if its participation in the proceedings does not already arise from special regulations.

According to this provision, *“The public concerned has the status of a party in the proceedings referred to in the Third Part and, subsequently, the status of the participant in the proceeding on permission of proposed activity or its change if it applies the procedure under the Sections 3 or 4 if its participation in the proceedings does not already arise from special regulations. Right of the public to a favourable environment, which has shown the interest in proposed activity or its change through the procedure under the Sections 3 or 4, may be directly affected by permission of proposed activity or its change or by subsequent performance of proposed activity or its change.”*

The public may show interest in proposed activity through the procedure under the Article 24 (3) of the Act No. 24/2006 Coll. If it does so, it automatically gains position of the participant to the proceeding.

According to the Article 24 (3) of the Act No. 24/2006 Coll., effective from January 1st, 2015, *“The public shows the interest in proposed activity or its amendment and in the proceeding of permission, when filing*

- a) *a reasoned written opinion on the plan in accordance with the Article 23 (4);*
- b) *a reasoned comments on the scope of the assessment of proposed activity or its amendment according to the Article 30 (6);*
- c) *a reasoned written opinion on the assessment report according to the Article 35 (2);*
- d) *a reasoned written opinion on the notification of amendment according to the Article 29 (9).”*

The legal position of the participant to the proceedings guarantees for the public several special procedural rights under the Article 24 (4) of the Act No. 24/2006 Coll., effective from January 1st, 2015. According to

this provision, *“The public has a right to appeal against the decision on whether the proposed activity or its amendment shall be assessed under this Act (hereinafter referred to as “the decision issued in the screening proceeding”), or appeal against the final statement even if it was not a participant to screening proceeding or to the proceedings on issuance of the final statement or amendments to it. The date of receipt of the decision when making such an appeal shall be the fifteenth day of publication of the decision issued in the screening proceeding according to the Article 29 (15) or the fifteenth day of publication of a final statement by competent authority according to the Article 37 (7). The public shall by filing the appeal also show the interest on proposed activity and on proceeding permitting it.”*

Conclusions

The legislator has since January 1st, 2015, included to the Article 24 (2) of the Act No. 24/2006 Coll. the legal position of the participant to the public concerned in the proceedings referred to in the Third Part of the Act No. 24/2006 Coll. and, consequently, included this position in the proceeding on permission of proposed activity or its amendment if it applies the procedure under the Sections 3 or 4 and if its participation in these proceedings does not already arise from special regulations. This provision lays down the relation to the right of the public to a favourable environment under the Article 44 of the Constitution of the Slovak Republic. According to the Article 24 (2) of the Act No. 24/2006 Coll., effective of January 1st, 2015, *“Right of the public to a favourable environment, which has shown the interest in proposed activity or its change through the procedure under the Sections 3 or 4, may be directly affected by permission of proposed activity or its change or by subsequent performance of proposed activity or its change.”*

In our opinion, this expression brings positive in the sense that it allows the public to sue decisions issued under the provisions of the Act No. 24/2006 Coll., effective of January 1st, 2015. The Slovak legislator has through this way ensured the transposition of conditions of the Article 46 (2) of the Constitution of the Slovak Republic according to which *“Who claims to have been deprived of his/her rights by decisions of public authority, may apply to the court to examine the legality of such a decision, unless the law stipulates otherwise. From the jurisdiction of the court the examination of decisions concerning fundamental rights and freedoms may not be excluded.”* It can be said that in such case the right to a favourable en-

vironment under the Article 44 of the Constitution of the Slovak Republic has in some way “greened” the right to judicial protection under the Article 46 (2) of the Constitution of the Slovak Republic. The public concerned is in this way put in position, in which it is actively entitled to protect the right to a favourable environment. If the legislator presumes direct connection between the intentions and proposed activities on the one hand and the right to a favourable environment on the another one, then it has also established the entitlement of the public concerned to file a constitutional complaint under the Article 127 as well. The legislation directly assumes connection between the actions assessed under the Act No. 24/2006 Coll. and the constitutionally guaranteed right to a favourable environment. Some may also say that in this way the legislator has made the rights of the public concerned absolute and this legislative change shall be considered disproportionate. However, it is necessary to note that the rights of the public concerned are of significant importance within the process of environmental importance. On the other hand, the status in which they would be absolute is not desirable at all. Therefore, it will be interesting to analyse in the future the reaction of the case law. Finally, from this point of view it can be said that the public concerned has in such case become the holder of the “greened” right to a judicial protection under the Article 46 (2) of the Constitution of the Slovak Republic.

References

Act No. 17/1992 Coll. on Environment, as amended.

Act No. 24/2006 Coll. on Environmental Impact Assessment and on amendments to certain laws, as amended, and amending and supplementing certain laws.

Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic Ref. No. 3 Sžp 1/2008 [2008-12-04].

Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic Ref. No. 3 Sžp 2/2008 [2008-12-04].

Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic Ref. No. 5Sžp/106/2009 [2010-06-22].

Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic Ref. No. 8Sžz/1/2010 [2011-01-27].

- NOVOTNÁ, M. and P. VARGA. Limits of the Civil Nuclear Liability Regime and the State Interventions Resulting Therefrom. *Forum iuris europaeum*. 2015, roč. 3, č. 1, pp. 5-22. ISSN 1339-4401.
- NOVOTNÁ, M. and P. VARGA. Vplyv úniového práva na medzinárodný rámec právnej úpravy zodpovednostných vzťahov jadrového práva [Influence of EU Law on the International Framework of Legal Regulation of the Liability Relations in Nuclear Law]. *Právny obzor*. 2015, roč. 98, č. 2, pp. 128-147. ISSN 0032-6984.
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. I. ÚS 73/2014-280* [2014-03-05].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. I. ÚS 112/2014-182* [2014-03-19].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. I. ÚS 287/09-133* [2009-10-14].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. II. ÚS 175/09-27* [2009-05-05].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. II. ÚS 818/2014-26* [2014-11-26].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. II. ÚS 858/2014-28* [2014-12-11].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 93/08-31* [2008-04-01].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 95/08-29* [2008-04-01].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 100/08-32* [2008-04-01].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 102/08-34* [2008-04-10].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 222/2014-21* [2014-03-25].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. III. ÚS 246/09-129* [2009-09-02].
- Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. IV. ÚS 2/2011-41* [2011-01-20].

Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. IV. ÚS 137/08-284 [2008-04-17].

Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. IV. ÚS 178/09 [2009-05-28].

Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic Ref. No. IV. ÚS 368/2014-52 [2014-07-01].

Vládny návrh zákona [č. 314/2014 Z.z.], ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony: Dôvodová správa – všeobecná časť. In: *Národná rada Slovenskej republiky* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Available at: <http://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=402508>.

Životné prostredie: posudzovanie vplyvov na životné prostredie je v súčasnosti priehľadnejšie. In: *European Commission* [online]. 2015-10-22 [cit. 2015-11-20]. Available at: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-145_sk.htm.

JUDr. Michal Maslen, PhD.

Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
michal.maslen@truni.sk

Work of the Council of Europe Parliamentary Assembly and Relevant Case-Law of the European Court of Human Rights Concerning Intercountry Adoption

Eva Vančová

Abstract: *The paper points out particularly to the Resolution of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe No. 1909 (2012) on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld, emphasising the necessity to prevent and to fight criminal activities that may be linked with intercountry adoption and to respect the best interests of the child. As transpires from the case-law of the European Court of Human Rights relating to intercountry adoption, the determination of the best interests of the child must be based on particular circumstances of the case.*

Key Words: *Intercountry Adoption; Rights of the Child; Best Interests of the Child; Resolution 1909 (2012); the Council of Europe; the European Convention on Human Rights; the European Court of Human Rights; Case-Law of the European Court of Human Rights.*

Introduction

Adoption creates, between the adopter and the adoptee, a legal relationship that is identical to that existing between parent and child.¹ Although adoption has a long history, intercountry adoption of a child from the country of his or her origin to another country is relatively new practice. It developed after the Second World War as a humanitarian response to the number of children left orphaned by war. The number of intercountry adoptions started to increase in the early 1990s, culminated in 2004 and in recent years it has been in decline as a result of a change in attitudes and more restrictive government policies in this field.²

¹ *Case of Harroudj v. France* [2012-10-04]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2012, Application No. 43631/09.

² *Report on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld Doc. 13059* [2012-10-19] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2012 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19175&lang=en>.

Intercountry adoption may be a long-term solution for children who risk remaining in institutional care in their country of origin. The United Nations Convention on the Rights of the Child of 1989 in its Preamble recognises that the child, for the full and harmonious development of his or her personality, should grow up in a family environment, in an atmosphere of happiness, love, and understanding. Article 21 provides that the best interests of the child shall be the paramount consideration.³ Intercountry adoption may be considered only if the child cannot be placed in a foster or an adoptive family or cannot in any suitable manner be cared for in the child's country of origin. States are obliged to ensure that the placement does not result in improper financial gain for those involved.

The framework for international co-operation and “safeguards to ensure that intercountry adoptions take place in the best interests of the child and with respect for his or her fundamental rights”⁴ are set out in the Hague Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption of 1993 (hereinafter as “the Hague Convention”). In the line with the “best interests” principle, the Hague Convention recognises the principle of subsidiarity. One part of that principle is that the child should remain in the care of his or her family and if this is not possible, then adoption may be a solution.⁵ This principle further includes priority of national care options. Intercountry adoption should take place only if a suitable family cannot be found in a child's State of origin. Reference should be made also to the European Convention on Adoption of 1967 (ETS No. 58) and the Revised Convention of 2008 (CETS No. 202). Articles 12 and 15 of the Revised Convention apply directly to intercountry adoption.

The Hague Convention contains safeguards in order to prevent abuses connected with intercountry adoption. However, due to improper implementation of the Hague Convention by some Signatory Countries and

³ DOBROVODSKÝ, R. Europeizácia a internacionalizácia rodinného práva [Europeanisation and Internationalisation of Family Law]. In: J. LAZAR, et al. *Občianske právo hmotné: Zväzok 1* [Civil Substantial Law: Part 1]. 1. vyd. Bratislava: Iuris Libri, 2014, p. 247. ISBN 978-80-89635-08-5.

⁴ *The Hague Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption* [1993-05-29], Article 1 (a).

⁵ DEGELING, J. How the 1993 Hague Convention Helps to Protect the Best Interests of Children in Inter-Country Adoption. In: *Challenges in Adoption Procedures in Europe: Ensuring the Best Interests of the Child* [online]. 1st ed. Strasbourg: European Commission, 2010, pp. 48-50 [cit. 2015-11-13]. ISBN 978-92-79-19274-6. Available at: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brochure_conference_adoption_en.pdf.

the fact that many States have not signed and ratified it yet, there are still cases where the best interests of the children have not been the primary consideration – cases of illicit practices such as abduction, sale or trafficking of children, coercion or manipulation of the biological parents, “child laundering” through adoption systems by way of falsification of documents and bribery, or other fraudulent methods to facilitate an adoption.⁶ Majority of abuses related to private adoptions where the prospective adopters travelled to a non-Hague convention country independently, without using an authorised agency.⁷

Recommendations of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe

In the Recommendation 1443 (2000) “International Adoption: Respecting Children’s Rights” the Parliamentary Assembly emphasised that *“the purpose of international adoption must be to provide children with a mother and a father in a way that respects their rights, not to enable foreign parents to satisfy their wish for a child at any price, there can be no right to a child”*. It condemned all crimes committed in order to facilitate adoption and all commercial practices transforming the international adoption into nothing more than *“market regulated by the capitalist laws of supply and demand”*.⁸

All forms of trafficking of children have been condemned in the Recommendation 1828 (2008) on Disappearance of Newborn Babies for Illegal Adoption in Europe. The Recommendation pointed out particularly to the absence in some countries of strict rules on registration of the birth of children and events of disappearing of newborn babies who had been sold and taken abroad. On the other side, the Assembly expressed

⁶ *Information Document No. 6 for the Attention of the Special Commission of June 2010 on the Practical Operation of the Hague Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption: The Grey Zones of Intercountry Adoption* [2010-06-17] [online]. International Social Service, 2010. 11 p. [cit. 2015-11-13]. Available at: https://assets.hcch.net/upload/wop/adop2010_info6e.pdf.

⁷ HOFSTETTER, M. Preventing Abuses in Adoption Procedures: Suggestions and Best Practices. In: *Challenges in Adoption Procedures in Europe: Ensuring the Best Interests of the Child* [online]. 1st ed. Strasbourg: European Commission, 2010, pp. 59-61 [cit. 2015-11-13]. ISBN 978-92-79-19274-6. Available at: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brochure_conference_adoption_en.pdf.

⁸ *Recommendation on International Adoption: Respecting Children’s Rights No. 1443 (2000)* [2000-01-26] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2000 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16775&lang=en>.

regret over large number of children living in institutions in some countries and called for rules bearing in mind children's interests, including a monitoring procedure involving regular post-adoption reports.⁹ In this connection, it is worth mentioning the judgment of the European Court of Human Rights (hereinafter as "the Court") in case of *Zorica Jovanović v. Serbia* (judgment of March 26th, 2013) concerning missing newborn babies from the Serbian hospitals. The Court observed that a failure to provide parents with credible information as to the fate of their missing children constitutes a violation of the right to respect for their family life and held that there had been a violation of the Article 8 of the European Convention on Human Rights (hereinafter as "the Convention").¹⁰

Resolution 1909 (2012) "Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld"

Concerns about persisting reports of cases where human rights of children have been severely violated were expressed also in the Resolution 1909 (2012) on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld (hereinafter as "the Resolution").¹¹

The Explanatory Memorandum to the Resolution mentions declining number of intercountry adoptions in recent years. On the other side, it points out to the trend in Europe to postpone starting a family and to become a parent in older age than in previous generations. As a result, there are lower fertility rates and increasing number of childless couples for whom a possibility of intercountry adoption becomes attractive. According to this report, long waiting lists for prospective adopters and amounts of money they are prepared to spend to secure adoption give rise to a risk of fraud, malpractice, and child laundering. Such illicit practices inflict profound harm on the families concerned, especially on chil-

⁹ *Recommendation on Disappearance of Newborn Babies for Illegal Adoption in Europe No. 1828 (2008)* [2008-01-24] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2008 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17627&lang=en>.

¹⁰ *Case of Zorica Jovanović v. Serbia* [2013-03-26]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2013, Application No. 21794/08.

¹¹ *Resolution on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld No. 1909 (2012)* [2012-11-30] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2012 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19221&lang=en>.

dren.¹² The Resolution therefore calls on the Council of Europe Member States to prevent and to fight against criminal practices that may be linked with intercountry adoption.

The Explanatory Memorandum also draws attention to the countries affected by humanitarian disasters, such as war, earthquake, etc., where a large number of children become separated from their families. When efforts to trace families of such children are not sufficient and the process of adoption is fast-tracked, there is a strong risk that children are declared adoptable despite of the fact that members of their families survived.¹³ The Resolution therefore calls on the countries receiving adoptive children to declare moratoria when safe adoption procedures can no longer be ensured, but also to maintain open communication between central authorities involved to avoid legal vacuums and traumatising uncertainties for the children.

The Resolution also emphasises the whole fact that a child is transferred from his or her home country and usual environment to a foreign country and the new family is a traumatising experience and therefore he or she needs to be handled with utmost care and sensitivity for the child's individual situation. Receiving countries should ensure that the adopters are suitable and prepared to adopt. This is even more important in cases of children with "special needs" due to illness or disability.

The measures provided by the Resolution further include international cooperation, setting of rules aimed at fully supervised procedures, documentation of the origins and personal identity of adopted children, their monitoring during and after adoption as well as support for families living in extreme poverty in the sending countries.

The "best interest" principle in the case-law of the Court

Intercountry adoption involves complex situations where interests of the child, the adoptive parents, the birth parents and society do not necessarily converge. The Court has consistently held that particular im-

¹² *Report on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld Doc. 13059* [2012-10-19] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2012 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19175&lang=en>.

¹³ *Report on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld Doc. 13059* [2012-10-19] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2012 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19175&lang=en>.

portance must be attached to the best interests of the child.¹⁴ As to the rights of the child and the birth family, Article 8 cannot authorise parents to take steps which may be damaging to the health or development of the child. On the other hand, a severance of the link between family and child would be in the best interests of the child only in exceptional circumstances.¹⁵

The determination of the best interests of the child has to be done on a case-by-case basis. The interpretation of the “best interest” principle must conform to all rights of the child set out in the relevant international instruments.¹⁶ In the case *Pini and Others v. Romania* (judgment of June 22nd, 2004) the Court held that the right of prospective parents to develop ties with their adopted children had been “circumscribed by the children’s interests, notwithstanding the applicants’ legitimate aspirations to found a family”. The case concerned the applicants, two Italian couples, who had obtained orders for the adoption of two Romanian children. Both girls lived in an institution and were nine years old when the adoption orders were made. The institution refused to transfer custody of the children because they preferred to remain in the social and family environment in which they had been raised than to be transferred to different surroundings abroad and because they had no emotional ties with the adoptive parents. The applicants complained of the failure of the Romanian authorities to execute the adoption orders. As to the applicability of the Article 8 of the Convention, the Court examined whether there were bonds between the applicants and the children amounting to “family life”. It observed that although the right to adopt was not guaranteed by the Convention, the relations between an adoptive parent and an adopted child were of the same nature as the family relations. In its previous case-

¹⁴ See also DOBROVODSKÝ, R. K aktuálnym výzvam slovenskej praxe ochrany práv detí po ratifikácii Opčného protokolu k dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (sťažnosti) – 1. časť [About Current Challenges for Slovak Authorities in the Field of Protection of Children after the Ratification of Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a Communications Procedure – 1st Part]. *Súkromné právo*. 2015, roč. 1, č. 2, pp. 30-35. ISSN 1339-8652.

¹⁵ BERRO-LEFEVRE, I. The Case Law of the European Court of Human Rights Concerning Adoption. In: *Challenges in Adoption Procedures in Europe: Ensuring the Best Interests of the Child* [online]. 1st ed. Strasbourg: European Commission, 2010, pp. 13-15 [cit. 2015-11-13]. ISBN 978-92-79-19274-6. Available at: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brochure_conference_adoption_en.pdf.

¹⁶ *Issue Paper of the Commissioner for Human Rights on Adoption and Children: A Human Rights Perspective CommDH/IssuePaper (2011)2* [2011-04-28] [online]. Council of Europe, 2011 [cit. 2015-11-13]. Available at: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1780157>.

law, the Court held that Article 8 may also extend to the potential relationship between child and parent even if family life has not yet been fully established. The Court therefore admitted the applicability of the Article 8, despite the fact that the applicants had not sufficiently close *de facto* ties with their respective adoptive daughters. The Court held that there had been no violation of the Article 8 of the Convention. It observed that in adoption cases, it was even more important that the child's interests should prevail over those of the adoptive parents, since adoption means "*providing a child with a family, not a family with a child*". The Court took into consideration that the adoption orders had been challenged in various sets of proceeding and observed that the Romanian authorities had a duty to dispel any uncertainty concerning the lawfulness of the adoption. It found that the children's opinions should have been taken into account once they had reached the necessary maturity to express them and noted that their oppositions to adoption would make their harmonious integrations into the adoptive families unlikely.¹⁷

The case *Wagner and J.M.W.L. v. Luxembourg* (judgment of June 28th, 2007) concerned an unmarried woman and her child legally adopted in Peru. The Luxembourg courts refused to declare enforceable the Peruvian adoption order relying on the rules on the conflict of laws and on the Luxembourg Civil Code, according to which an application to adopt may be made only by a married couple. The Court held that there had been a violation of the Article 6, Article 8, and Article 14 taken in conjunction with the Article 8 of the Convention. As regards the right to respect for family life, it considered that the refusal to grant enforcement of the foreign adoption order represented an interference with the applicant's right, that the interference was "in accordance with the law" and pursued legitimate aims. It determined whether the measure was "necessary in a democratic society". The Court observed that the decision refusing enforcement of the Peruvian judgment failed to take account of the social reality of the situation, as the applicants encountered obstacles in their daily life. It emphasised that the best interests of the child are paramount and did not find convincing the argument of the Luxembourg Government that the legislature sets limits on full adoption so that such adoption will not be harmful to the adopted child. The Court concluded that the Luxembourg courts "*could not reasonably refuse to recognise the family ties that pre-existed de facto between the applicants*" and that the rea-

¹⁷ *Case of Pini and Others v. Romania* [2004-06-22]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2004, Application No. 78028/01 and 78030/01.

sons for strict application of the Civil Code, which permits adoption only by married couples, were not “sufficient” for the purposes of paragraph 2 of the Article 8.¹⁸

The legal context of a case is important in examination whether the existing *de facto* ties amount to “family life”. The Court declared inadmissible an application in the case *Giusto, Bornacin and V. v. Italy* (decision of May 15th, 2007) which concerned an Italian married couple and a child from an orphanage in Belarus who wished to remain with them in Italy. The applicants submitted that they had spent about eighteen months with the child during the period of three years, developing a relationship similar to that between parents and their child. They were unable to adopt the child because in October 2004 Belarus decided to suspend all international adoption procedures. In 2005, Italy and Belarus signed a bilateral protocol relating to pending adoption procedures. However, in the proceedings concerning the child’s repatriation on the initiative of the Belarusian authorities in 2006, the Italian courts observed that the applicant couple had failed to apply to adopt the child in accordance with the procedure set out in the protocol between Italy and Belarus and ordered the repatriation. As regards Article 8 of the Convention, the Court held that the existing *de facto* ties between the applicant couple and the child concerned had not been close enough to qualify as “family life” under the Article 8 of the Convention. The Court attached particular importance to the fact that the regular stays in Italy had been arranged within the scheme which had not been intended to provide orphans with new families, but simply to enable children coming from the area affected by the Chernobyl nuclear disaster to spend several months a year in Italy.¹⁹

In the case *Wagner and J.M.W.L. v. Luxembourg* (cited above) the Luxembourg courts disregarded a legal status created by foreign adoption order. Different situation occurred in two another cases where the applicants unsuccessfully applied for adoption of children whose States of origin prohibit adoption. The children were entrusted to the applicants’ care under the Islamic law which authorises a special form of guardianship called *kafala*. However, *kafala* does not create any legal parent-child relationship. The case *Harroudj v. France* (judgment of October 4th, 2012)

¹⁸ *Case of Wagner and J.M.W.L. v. Luxembourg* [2007-06-28]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2007, Application No. 76240/01.

¹⁹ *Case of Giusto, Bornacin and V. v. Italy* [2007-05-15]. Decision of the European Court of Human Rights, 2007, Application No. 38972/06.

concerned the applicant, a French national, and a child born in Algeria and abandoned at birth. The Algerian authorities granted the applicant the right to take the child into her legal care. The applicant applied for full adoption in France. The courts dismissed her application on ground that according to the French law a child could not be adopted if the law of his or her country prohibited adoption. They pointed out that Article 4 (a) of the Hague Convention provides that adoption may take place only if the competent authorities of the State of origin have established that the child is adoptable. They also referred to the Article 20 paragraph 3 of the United Nations Convention on the Rights of the Child which expressly recognises *kafala* as a form of “alternative care”. As regards the right to respect for family life, the Court held that there had been no violation of the Article 8 of the Convention. It observed that the refusal of adoption had been in compliance with domestic law and international conventions. The Court further noted that the judicial grant of *kafala* was fully recognised by the French authorities, had produced effects comparable to those of guardianship, and that there had been various means of circumventing the restrictions that resulted from the inability to adopt the child. The Court therefore concluded that France had made an effort “to encourage the integration of children of foreign origin without cutting them off immediately from the rules of their country of origin” and had struck a fair balance between the public interest and that of the applicant.²⁰ The case *Chbihi Loudoudi and Others v. Belgium* (judgment of December 16th, 2014) concerned a Belgian couple and its niece from Morocco who was entrusted into its care by her parents upon *kafala* arrangement. The Belgian courts dismissed couple’s application for adoption on the ground that the statutory conditions were not met because the child had not been entrusted by the competent Moroccan authorities, but by her parents. The Court held that there had been no violation of the Article 8 of the Convention. It observed that the Belgian courts had taken into account the existence of a legal parent-child relationship between the child and her biological parents in Morocco and that the refusal to grant adoption was in the child’s best interests to have the same personal status in Belgium as in Morocco.²¹

²⁰ *Case of Harroudj v. France* [2012-10-04]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2012, Application No. 43631/09.

²¹ *Case of Chbihi Loudoudi and Others v. Belgium* [2014-12-16]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2014, Application No. 52265/10.

Although the Convention does not guarantee a right to adopt, the Court also dealt with cases of unsuccessful applicants for adoption who complained of discrimination under the Article 14 taken in conjunction with the Article 8 of the Convention. In connection with the already mentioned trend in Europe to start family in later stages of life and with the rising age of prospective adopters who turn to the option of intercountry adoption, the case *Schwizgebel v. Switzerland* (judgment of June 10th, 2010) is worth a mention. In this case the Court dealt with a complaint of discrimination following the refusal to authorise adoption on account of the applicant's age. It concerned an unmarried woman aged forty-seven who wished to adopt a second child no older than five from Vietnam – the country of origin of her first already adopted child. The domestic courts found that there would be an age difference between the applicant and the child of between forty-six and forty-eight years and regarded such an age difference as excessive. The Court held that there had been no violation of the Article 14 taken in conjunction with the Article 8 of the Convention. It found that the applicant might claim to be a victim of a difference in treatment in relation to a younger single woman seeking authorisation to receive a second child for adoption. It determined whether a difference in treatment was justified. It found that the Swiss authorities had a wide margin of appreciation, in so far as there was no consensus among the Council of Europe Member States on the question of the maximum age for prospective adopters or the maximum age difference between adopter and adoptee. It observed that the Swiss courts had taken into account not only the best interests of the child to be adopted, but also those of the child already adopted by the applicant. The Court did not find unreasonable or arbitrary their arguments that a second child would constitute an additional burden for the applicant or that problems are more numerous in families with more than one adopted child. The Court concluded that the difference of treatment had not been discriminatory within the meaning of the Article 14 of the Convention.²²

Conclusion

The intercountry adoption system should correspond to the number of applicants willing to adopt a child and particularly to the needs of children for whom a suitable care option cannot be found in their countries. Both sending countries and receiving countries have to protect all parties

²² *Case of Schwizgebel v. Switzerland* [2010-06-10]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2010, Application No. 25762/07.

involved from illegal practices and to ensure that the principle of the best interests of the child and the principle of subsidiarity are fully respected in the process of intercountry adoption.

Although the Hague Convention recognises that the child should grow up in a family environment and that intercountry adoption may offer the advantage of a permanent family to a child for whom a suitable family cannot be found in his or her State of origin, this should not be interpreted as “*a trump card or super right which overrides all other rights of the child*”.²³ The determination of the best interests of the child must be based on particular circumstances of the case. The Court in its case-law repeatedly emphasised that the Convention does not guarantee a right to adopt. As it stated, the purpose of adoption is to provide a child with a family, not a family with a child, and therefore the rights of prospective adopters are circumscribed by the children’s interests. In case of pre-existing *de facto* family links between prospective adopter and a child, the refusal to recognise such family ties constitutes a disproportionate undermining of family life if the best interests of the child stand against such refusal. The best interests of the child should always pre-dominate.²⁴

References

BERRO-LEFEVRE, I. The Case Law of the European Court of Human Rights Concerning Adoption. In: *Challenges in Adoption Procedures in Europe: Ensuring the Best Interests of the Child* [online]. 1st ed. Strasbourg: European Commission, 2010, pp. 13-15 [cit. 2015-11-13]. ISBN 978-92-79-19274-6. Available at: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brochure_conference_adoption_en.pdf.

Case of Chbihi Loudoudi and Others v. Belgium [2014-12-16]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2014, Application No. 52265/10.

²³ *Report on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld Doc. 13059* [2012-10-19] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2012 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19175&lang=en>.

²⁴ BERRO-LEFEVRE, I. The Case Law of the European Court of Human Rights Concerning Adoption. In: *Challenges in Adoption Procedures in Europe: Ensuring the Best Interests of the Child* [online]. 1st ed. Strasbourg: European Commission, 2010, pp. 13-15 [cit. 2015-11-13]. ISBN 978-92-79-19274-6. Available at: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brochure_conference_adoption_en.pdf.

- Case of Giusto, Bornacin and V. v. Italy* [2007-05-15]. Decision of the European Court of Human Rights, 2007, Application No. 38972/06.
- Case of Harroudj v. France* [2012-10-04]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2012, Application No. 43631/09.
- Case of Pini and Others v. Romania* [2004-06-22]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2004, Application No. 78028/01 and 78030/01.
- Case of Schwizgebel v. Switzerland* [2010-06-10]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2010, Application No. 25762/07.
- Case of Wagner and J.M.W.L. v. Luxembourg* [2007-06-28]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2007, Application No. 76240/01.
- Case of Zorica Jovanović v. Serbia* [2013-03-26]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2013, Application No. 21794/08.
- DEGELING, J. How the 1993 Hague Convention Helps to Protect the Best Interests of Children in Inter-Country Adoption. In: *Challenges in Adoption Procedures in Europe: Ensuring the Best Interests of the Child* [online]. 1st ed. Strasbourg: European Commission, 2010, pp. 48-50 [cit. 2015-11-13]. ISBN 978-92-79-19274-6. Available at: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brochure_conference_adoption_en.pdf.
- DOBROVODSKÝ, R. Europeizácia a internacionalizácia rodinného práva [Europeisation and Internationalisation of Family Law]. In: J. LAZAR, et al. *Občianske právo hmotné: Zväzok 1* [Civil Substantial Law: Part 1]. 1. vyd. Bratislava: Iuris Libri, 2014, pp. 232-280. ISBN 978-80-89635-08-5.
- DOBROVODSKÝ, R. K aktuálnym výzvam slovenskej praxe ochrany práv detí po ratifikácii Opčného protokolu k dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (sťažností) – 1. časť [About Current Challenges for Slovak Authorities in the Field of Protection of Children after the Ratification of Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a Communications Procedure – 1st Part]. *Súkromné právo*. 2015, roč. 1, č. 2, pp. 30-35. ISSN 1339-8652.
- HOFSTETTER, M. Preventing Abuses in Adoption Procedures: Suggestions and Best Practices. In: *Challenges in Adoption Procedures in Europe: Ensuring the Best Interests of the Child* [online]. 1st ed. Strasbourg: European Commission, 2010, pp. 59-61 [cit. 2015-11-13].

ISBN 978-92-79-19274-6. Available at: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brochure_conference_adoption_en.pdf.

Information Document No. 6 for the Attention of the Special Commission of June 2010 on the Practical Operation of the Hague Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption: The Grey Zones of Intercountry Adoption [2010-06-17] [online]. International Social Service, 2010. 11 p. [cit. 2015-11-13]. Available at: https://assets.hcch.net/upload/wop/adop2010_info6e.pdf.

Issue Paper of the Commissioner for Human Rights on Adoption and Children: A Human Rights Perspective CommDH/IssuePaper (2011)2 [2011-04-28] [online]. Council of Europe, 2011 [cit. 2015-11-13]. Available at: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1780157>.

Recommendation on Disappearance of Newborn Babies for Illegal Adoption in Europe No. 1828 (2008) [2008-01-24] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2008 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17627&lang=en>.

Recommendation on International Adoption: Respecting Children's Rights No. 1443 (2000) [2000-01-26] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2000 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16775&lang=en>.

Report on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld Doc. 13059 [2012-10-19] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2012 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19175&lang=en>.

Resolution on Intercountry Adoption: Ensuring that the Best Interests of the Child Are Upheld No. 1909 (2012) [2012-11-30] [online]. Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 2012 [cit. 2015-11-13]. Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19221&lang=en>.

The Hague Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption [1993-05-29].

Mgr. Eva Vančová

Ministry of Justice of the Slovak Republic
Župné námestie 13
813 11 Bratislava
Slovak Republic
eva.vancova@justice.sk

Typologie měst a obcí jako východisko pro marketing města

Typology of Municipalities as Basis for Marketing of Towns

Soňa Harasimová

Abstract: *The paper is focused on typology of municipalities, which creates the basis for the formation of marketing of towns. The existing structure of typology identifies the main characteristics, functions, and competitive advantages of towns. When determining the typology of municipalities it usually comes from the municipality's outside environment that is formed by four basic factors. In the introduction there are described the current types of municipalities. The main objective of this paper is to enlarge the known structure through a new type which best characterizes the current preferences and needs of towns' residents. The intention is also to emphasize the changed order in importance of external factors of municipalities focusing on the environmental factor. The basis for the paper are the results of the own empirical research held in six towns of the Moravian-Silesian Region in the Czech Republic and the further analysis of the secondary statistical data.*

Key Words: *Marketing of Towns; Typology of Towns and Villages; External Environment of Town; Natural Factors; Environment; Competitive Advantage; Empirical Research; Analysis; the Czech Republic.*

Abstrakt: *Příspěvek je věnován problematice typologie měst a obcí, která je východiskem pro formování marketingu města. Stávající struktura typologie vymezuje hlavní charakteristiky, poslání a konkurenční výhody měst. Při určování typologie města nebo obce se obvykle vychází z vnějšího prostředí obce, které je formováno čtyřmi základními faktory. V úvodu jsou popsány stávající typy měst a obcí. Hlavním cílem příspěvku je rozšířit tuto strukturu o nový typ, který nejlépe charakterizuje současné preference a potřeby obyvatel města. Záměrem je také zdůraznit pozměněné pořadí důležitosti faktorů vnějšího prostředí obce, se zaměřením na faktor životního prostředí. Východiskem jsou výsledky vlastního empirického šetření, jež bylo provedeno v 6 městech Moravskoslezského kraje v České republice, a dále analýza sekundárních statistických dat.*

Klíčová slova: Marketing města; typologie měst a obcí; vnější prostředí obce; přírodní faktory; životní prostředí; konkurenční výhoda; empirické šetření; analýza; Česká republika.

Úvod

Mnoho evropských měst ještě nedávno užívalo marketing ve zjednodušené formě zejména formou reklamní kampaně, jiná města tím jen překryla již existující strategie rozvoje města. Jak však zdůrazňuje Tross,¹ marketing města je mnohem složitější proces, vyžaduje široký a komplexní pohled na cíl a k jeho dosažení odpovídající nástroje a prostředky. Aby byl „city marketing“ úspěšný, musí být analyzováno několik faktorů. Pro marketing zejména menších měst je to vymezení stávajících atraktivit města, které by zaujaly cílovou skupinu, a tím podpořily větší konkurenceschopnost města. Následuje určení výjimečnosti místa, jeho specifík a správné typologie města nebo obce.

Životní prostředí města, kvalita ovzduší, parky, řeky, veřejné prostory, jejich vzhled a péče o ně jsou důležitými faktory, které se výrazně podílejí na tvorbě a formování marketingu města. Do popředí se také dostává zásobování pitnou vodou a nakládání s průmyslovými odpady a s komunálním odpadem.²

Cílem příspěvku je rozšířit stávající teorii typologie měst a obcí, kterou ve své publikaci v roce 1999 vymeziply autorky L. Janečková a M. Vaštíková. Východiskem pro rozšíření teoretické základny typologie měst a obcí je vlastní empirické šetření, a dále je to analýza sekundárních statistických dat.

Typologie měst a obcí

Město jakožto živoucí celek je přetvářeno obyvateli, kteří v něm pracují a žijí, proto se často rozvíjí živelně a ne přesně podle představ svého zakladatele nebo veřejných správců. Vize budovatelů jsou křehké a vytýčený směr rozvoje obyvatelé nemusí akceptovat, protože o životě ve svém městě mají své vlastní představy. Příkladem může být Petrohrad (přestavěný počátkem 18. století), jenž měl být obrazem v té době vzkvétajícího

¹ TROSS, O. *Implementation of a City Marketing Strategy*. 1st ed. München: GRIN Verlag, 2007, s. 9. ISBN 978-3-638-70975-0.

² GASTON, K. J. ed. *Urban Ecology*. 1st ed. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2010, s. 34. ISBN 978-0-521-74349-5.

Amsterdamu. Lze postavit stejné budovy, promenády, náměstí či vysázet parky, nelze však přenést mentalitu lidí, kteří původní město vytvořili a dále přetvářejí.³

Současná města získávají vícevrstvou identitu otevřených a veřejných prostor. Tyto prostory jsou charakterizovány rozmanitostí uživatelů, lidé tam chodí z různých důvodů a vnímají tato místa rozličnými způsoby.⁴ Ačkoliv jsou malá evropská města velmi rozdílná, Vaishar⁵ je dělí pouze do čtyř hlavních skupin: předměstí velkých měst, města s úrodnou okolní půdou a dobrým dopravním spojením, periferní města (horské a hraniční regiony) a venkovská města. Pohled z jiného geografického prostoru přináší Rahmaan.⁶ Uvádí sedm typů nových měst, která lze najít v Saudské Arábii: vojenská města, ropná města, diplomatická a administrativní centra, univerzitní města, průmyslová města, na dopravu orientovaná města a rezidenční komunity.

Užití marketingu a různých marketingových nástrojů nebude stejné ve všech městech a obcích; bude se lišit dle jejich poslání a dle konkurenční výhody. Autorky L. Janečková a M. Vašítková v publikaci *Marketing měst a obcí*⁷ uvádějí tyto hlavní typy českých měst a obcí:

✚ Hlavní města – správní a podnikatelská role přitahuje především turisty, potenciální investory a podnikatele. Jsou zde historické památky, národní muzea, nákupní a zábavní centra (jak poznamenala Palatková,⁸ značka Praha má větší kalibr a vitalitu než značka Česká republika);

³ Města jako myšlenky. In: *ModerniRizeni.cz* [online]. 2013-08-30 [cit. 2015-10-22]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://modernirizeni.ihned.cz/c1-60518470-mesta-jako-myslenky>.

⁴ CASAKIN, H. a F. BERNARDO, eds. *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments*. 1st ed. Oak Park, Ill.: Bentham Science Publishers, 2012, s. 120. ISBN 978-1-60805-413-8.

⁵ VAISHAR, A. *Geography of Small Towns*. In: R. C. L. GONZÁLES, ed. *Urban Changes in Different Scales: Systems and Structures*. 1st ed. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 2006, s. 303. ISBN 978-84-9750-639-7.

⁶ RAHMAAN, A.-ur-. *The Imperatives of Urban and Regional Planning: Concepts and Case Studies from the Developing World*. 1st ed. Lahore: Center for Urban, Regional, Environmental and Social-Studies, 2011, s. 38. ISBN 978-1-4653-3667-5.

⁷ JANEČKOVÁ, L. a M. VAŠTÍKOVÁ. *Marketing měst a obcí*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999, s. 12. ISBN 80-7169-750-8.

⁸ PALATKOVÁ, M. *Marketingový management destinací: Strategický a taktický marketing destinace turismu, systém marketingového řízení destinace a jeho financování, řízení kvality v destinaci a informační systém destinace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 14. ISBN 978-80-247-3749-2.

- ✚ Průmyslová města – potýkají se se změnami v ekonomickém prostředí, oblasti s převahou těžkého průmyslu mají negativní dopady na životní prostředí. Je zde také dobrá infrastruktura a značný počet obyvatel;
- ✚ Velká atraktivní historická města – jsou města s mnoha funkcemi, která mají významnou historii, jsou turisticky zajímavé a mají zachovalý komplex historických památek – například městské jádro, architektonické památky a další;
- ✚ Města s příjemným okolím a vybavením pro zábavy – je zde rozvinutý průmyslový potenciál, orientovaný více na strojírenství a lehký průmysl;
- ✚ Historické obce – mají v okolí významnou historickou památku, měně už jsou vybaveny průmyslem a službami (kromě turistických);
- ✚ Obce lázeňské – využívají přírodní zdroje a často je nutné dobudovat zázemí, včetně služeb a infrastruktury;
- ✚ Příhraniční obce – využít lze vlastní infrastrukturu a služby nebo infrastrukturu a služby sousední obce. Většina obcí je součástí sdružení měst a obcí a Euroregionů, které vzájemné přeshraniční aktivity podporují;
- ✚ Satelitní obce – rezidenční území velkých měst, často bez infrastruktury a správného vybavení (dopravní spojení, obecní úřad, školky, školy, hřbitov atd.).

Při určování typologie města nebo obce hraje důležitou roli vnější prostředí obce, které Hannagan⁹ charakterizuje pomocí 4 základních faktorů pod zkratkou STEP:

- ✚ Sociální faktory v sobě zahrnují velikost populace, věkovou a vzdělanostní strukturu, ekonomickou aktivitu a mobilitu obyvatel;
- ✚ Technologické faktory jsou určovány obecným vývojem vědy a techniky;
- ✚ Ekonomické faktory jsou tvořeny ekonomickým makroprostředím a hospodářskou situací regionu a jsou ovlivněny tradicí podnikání a podnikatelskou kulturou;
- ✚ Politické faktory spoluurčuje chování představitelů obce, jsou vytýčeny zákony, vyhláškami a předpisy.

Vaštíková¹⁰ pod sociální faktory řadí také:

⁹ HANNAGAN, T. J. *Marketing pro neziskový sektor*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1996, s. 90. ISBN 80-85943-07-7.

- ✚ Přírodní faktory, které představují základ pro různé typy podnikání. Patří sem především geografické a klimatické podmínky, umístění obce v rámci regionu, úroveň infrastruktury, dopravní možnosti a další;
- ✚ Kulturní faktory, které v sobě také zahrnují způsob života nebo trávení volného času.

Ryglóvá, Burian a Vajčnerová¹¹ pak pod politické faktory přidávají další dva faktory:

- ✚ Legislativní faktor;
- ✚ Ochrana životního prostředí.

Sociální faktor vnějšího prostředí obce, který charakterizoval Hannagan, rozšířil Cohen¹² ještě o etnický prvek a náboženství. Autor udává příklady středně velkých amerických měst a zdůrazňuje, že je obtížné určit správnou typologii města, protože náboženské zvyky a chování vybraných skupin obyvatel výrazně ovlivňují charakter města.

Výše uvedené faktory se vždy prolínají a je složité určit, zda například převažuje přírodní faktor (obec se nachází v podhůří Beskyd se silným vlivem turistického ruchu) nebo má větší význam ekonomický faktor (absence velkých průmyslových podniků a vysoká míra nezaměstnanosti) nebo demografický faktor (mezi rezidenty převažují senioři).

Heeley¹³ uvádí, že se Holanďani při marketingu měst a obcí zaměřují na důsledné vymezení typologie a vnějšího prostředí města, aby turista, podnikatel či investor přesně věděl, do jakého geografického, přírodního a ekonomického prostředí přichází. Pak jsou zde vymezeny dvě nebo tři klíčové aktivity města. Další aktivity směřují k posílení občanské hrdosti, která je téměř vždy podpořena místními institucemi veřejné správy. Také se zaměřují na podporu a celkový rozvoj vybraného regionu. Zde je každé město představováno skrz vizi regionu, která poskytuje jakýsi deštník pro již zmíněný (sektorový) marketing jednotlivých měst, ale také uni-

¹⁰ VAŠTÍKOVÁ, M. *Marketing služeb: Efektivně a moderně*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 38. ISBN 978-80-247-2721-9.

¹¹ RYGLOVÁ, K., M. BURIAN a I. VAJČNEROVÁ. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a přilžitosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 104. ISBN 978-80-247-4039-3.

¹² COHEN, A. *Custom and Politics in Urban Africa: A Study of Hausa Migrants in Yoruba Towns*. 1st ed. Ann Arbor: University Microfilms International, 1996 [reprint], s. 196. ISBN 0-520-01836-2.

¹³ HEELEY, J. *Inside City Tourism: A European Perspective*. 1st ed. Bristol; Buffalo: Channel View Publications, 2011, s. 148. ISBN 978-1-84541-170-1.

verzit, turistických destinací a firem. Marketing města v sobě vždy nese pevné ukotvení v rámci marketingu regionu.

Východiska empirické části výzkumu

V únoru 2014 provedla autorka empirické šetření,¹⁴ jehož hlavním cílem bylo zjistit percepci image vybraného města u cílové skupiny obyvatel.

Metodologie výzkumu je podrobně popsána ve studii s názvem „Řízení image města“.¹⁵ Cílem empirického výzkumu bylo provést analýzu percepcí a hodnocení obyvatel v 15 vybraných oblastech, které respondenti pokládají za důležité pro život v daném městě. Dílčím cílem byla analýza percepcí image města a kraje. Oporou pro tvorbu kvót byla veřejně dostupná data z censu roku 2011. Celková velikost navrženého výzkumného souboru byla 600 respondentů, 100 z každého města (Karviná, Ostrava-město, Nový Jičín, Frýdek-Místek, Opava a Bruntál).

Základní indikátory (oblasti hodnocení) jsou dle pořadí: mezilidské vztahy, kultura a chování obyvatel, životní prostředí ve městě, zdravotní péče, bezpečnost obyvatel, kvalita veřejné správy, vzhled veřejných prostor, sociální služby, dostupnost vzdělání, bydlení, poskytování informací občanům, image města, image kraje, množství pracovních míst, doprava a infrastruktura. První část otázky byla zaměřena na hodnocení aktuální situace v každé oblasti, druhá část otázky obsahovala návrhy na změnu v konkrétní oblasti. Poslední otázka č. 16 se týkala celkového hodnocení 15 výše uvedených oblastí a určení důležitosti oblastí pro život ve městě.¹⁶

V úvodu výzkumu bylo vhodné rozdělit zkoumaná města dle typologie měst a obcí. Vzhledem k různorodosti měst, která se nachází na území tohoto kraje, byla města rozdělena do následujících 3 skupin:

✚ *Ostrava-město a Karviná* jsou charakterizovány rozvinutým, zejména těžkým průmyslem. Obě oblasti jsou posledními, ve kterých do nedávné doby převládal těžební a obrábějíci průmysl; aktivní těžba uhlí je nyní realizována pouze ve Frýdku-Místku a Karviné. Z tohoto důvodu je kvalita životního prostředí často na nízké úrovni. Oblast slu-

¹⁴ Výzkum a empirické šetření je součástí dizertační práce autorky na téma: Řízení a formování image města.

¹⁵ HARASIMOVÁ, S. Řízení image města. *Societas et iurisprudentia*. 2014, roč. 2, č. 4, s. 111-124. ISSN 1339-5467.

¹⁶ HARASIMOVÁ, S. Řízení image města. *Societas et iurisprudentia*. 2014, roč. 2, č. 4, s. 111-124. ISSN 1339-5467.

žeb se v současné době rychle rozvíjí (možno je zařadit mezi průmyslová města).

- ✚ *Opava, Nový Jičín a Frýdek-Místek* jsou města, která mají přibližně stejnou rozlohu i počet obyvatel (v pořadí Frýdek-Místek, Opava a Nový Jičín),¹⁷ stejně tak rozvinutou výrobu v oblasti lehkého a obráběcího průmyslu a služeb. Turismus se rozvíjí v Beskydech (Frýdek-Místek) nebo v Poodří (Nový Jičín). Zde je také nejnižší míra nezaměstnanosti: Frýdek-Místek 9,34 %, Nový Jičín 9,67 % a 11,23 % Opava (možno je zařadit mezi města s příjenným okolím a vybavením pro zábavy).
- ✚ *Bruntál* se nachází ve východní části regionu. Město je charakteristické nepřilíši rozvinutým průmyslem a jsou zde zastoupeny oblasti s převažující zemědělskou a lesnickou výrobou. Vzhledem k blízkosti Jeseníků má důležité místo při tvorbě image podpora turistického ruchu. Ze statistik Moravskoslezského kraje vyplývá, že je zde největší nezaměstnanost, nejméně volných pracovních míst a nejméně obyvatel.¹⁸

Bruntál se vymyká stávajícímu typologickému schématu rozdělení měst a obcí, a proto jej nelze zařadit do žádné z výše uvedených kategorií.

Výsledky empirického šetření

Výsledky empirického šetření byly částečně zveřejněny ve studii s názvem „Řízení image města“.¹⁹ Zde je například uvedeno, že nejdůležitější oblasti pro život ve městě (hledisko dlouhodobého hodnocení) jsou bezpečnost ve městě (otázka č. 5), dále je to zdravotní péče (otázka č. 4) a množství pracovních míst (otázka č. 14). Na 4. místě se umístilo životní prostředí ve městě (otázka č. 3).

V Tabulce 1 jsou prezentovány výsledky hodnocení stávající situace z pohledu cílové skupiny rezidenti.

¹⁷ Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2012: 4. Obyvatelstvo. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě* [online]. 2012-12-28 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/801011-12-r_2012-04.

¹⁸ Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2012: 9. Trh práce. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě* [online]. 2012-12-28 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/801011-12-r_2012-09.

¹⁹ HARASIMOVÁ, S. Řízení image města. *Societas et iurisprudencia*. 2014, roč. 2, č. 4, s. 111-124. ISSN 1339-5467.

Tabulka 1 Hodnocení současné situace v každém městě

Hodnocení současné situace v každém městě							
Oblasti	Města	Karviná	Ostrava město	Nový Jičín	Frýdek-Místek	Opava	Bruntál
Mezilidské vztahy		8.	5.	11.	11.	6.	8.
Kultura a chování obyvatel		11.	12.	12.	9.	9.	9.
Životní prostředí		14.	14.	10.	14.	5.	1.
Zdravotní péče		10.	1.	4.	5.	12.	14.
Bezpečnost obyvatel		13.	13.	13.	10.	10.	10.
Kvalita veřejné správy		7.	7.	7.	12.	14.	2.
Vzhled veřejných prostor		2.	9.	6.	6.	3.	4.
Sociální služby		6.	6.	8.	7.	7.	3.
Dostupnost vzdělání		1.	2.	3.	1.	1.	5.
Bydlení		4.	3.	1.	2.	2.	6.
Poskytování informací občanům		5.	8.	2.	8.	8.	7.
Image města		9.	10.	5.	3.	4.	11.
Image kraje		12.	11.	14.	13.	13.	13.
Množství pracovních míst		15.	15.	15.	15.	15.	15.
Doprava a infrastruktura		3.	4.	9.	4.	11.	12.

Pramen: Vlastní zpracování empirických dat z primárního šetření. Poznámka: 1. je nejlepší umístění a 15. je nejhorší umístění.

Nejlépe hodnocenou oblastí v Bruntále je oblast č. 3 životní prostředí, přičemž průměrné hodnocení 2,15 patří mezi nejlepší naměřené hodnoty. Obyvatelé Opavy ohodnotili životní prostředí také pozitivně, na 5. místě.

Obyvatelé Ostravy, Karviné a Frýdku-Místku, naopak, ohodnotili životní prostředí ve svém městě velmi negativně, shodně na 14. místě. Výsledky empirického šetření dále ukázaly, že město Frýdek-Místek, které bylo původně zařazeno mezi města s příjemným okolím a vybavením pro zábavy, svým průmyslovým potenciálem, a především nejnižší mírou nezaměstnanosti v kraji spíše naplňuje charakteristiky pro průmyslové město.

Městský úřad Bruntál se na svých stránkách prezentuje jako „... město mezi horami a vodou.“ Město je zde dále představeno jako ekonomicko-správní a kulturní centrum, ale především „... je vhodným východiskem pro poznání překrásné krajiny Nízkého i blízkého Hrubého Jesení-

ku.“²⁰ Je to zdůraznění hlavní komparativní výhody města – přírodního faktoru, který zde představují geografické a výhodné klimatické podmínky v oblasti.

Rozšíření typologie měst a obcí

Autorky L. Janečková a M. Vašítková v publikaci Marketing měst a obcí z roku 1999 provedly základní kategorizaci měst a obcí. Jejich publikace zahrnuje výsledky zkoumání typologie měst v polovině devadesátých let. Od té doby však mnohá města prošla významnými ekonomickými a společenskými změnami a nelze je přesně zařadit do stávajících kategorií. Ve výčtu možných typů měst chybí města, která nesplňují výše uvedené charakteristiky.

Jedná se především o města, ve kterých se nenacházel rozsáhlý obráběcí, zpracovatelský nebo důlní průmysl. Týká se to především středních a malých měst, kde byl většinou jeden velký podnik, který poskytoval zaměstnání obyvatelům z širokého okolí. Tento podnik mnohdy neustál ekonomické změny a restrukturalizaci výroby v devadesátých letech minulého století. Často zde byla utlumena výroba nebo byl podnik uzavřen.

Důležitou roli zde hraje ekonomické makroprostředí. Ve městě bývá nadprůměrná míra nezaměstnanosti, která koresponduje s omezenými nabídkami pracovních míst v místním průmyslu.

Dalším společným rysem těchto měst je geografická poloha. Města jsou většinou mimo hlavní dopravní uzly, mnohdy na vnitřní periférii regionu. Města se nachází v blízkosti hor, přírodních rezervací nebo národních parků. Z těchto důvodů je přítomnost velkých průmyslových podniků omezena zákonem. Mimo jiné tuto problematiku také upravují evropské směrnice a nařízení.²¹

Příkladem je již výše zmiňované město Bruntál. Město nepatří mezi „města s příjemným okolím a vybavením pro zábavu“, není zde rozvinutý průmyslový potenciál, město nemá dobrou dopravní dostupnost (není napojeno na dálniční síť). Bruntál rovněž není historickou obcí s významnou kulturní památkou, obcí lázeňskou nebo příhraniční (na hranici s Polskem je to asi 15 km).

²⁰ *Město Bruntál* [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: <http://www.mubruntal.cz/>.

²¹ *Směrnice Rady 85/337/EHS o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí* [1985-06-27].

Město se nachází v podhorské oblasti s převládající zemědělskou a lesnickou produkcí. Po roce 1989 mnohé menší továrny omezily nebo ukončily svou výrobu, není zde významný průmyslový podnik, který by zaměstnával větší množství obyvatel. Míra nezaměstnanosti se pohybuje vysoko nad republikovým průměrem (v roce 2012 to bylo 17,97 %, v roce 2014 14,33 %). Město se nachází mimo hlavní dopravní uzly, a proto není příliš přitažlivé pro velké průmyslové investory.

Bruntálsko je důležitým vodohospodářským centrem, je zde přehradní nádrž na pitnou vodu, která zásobuje vodou níže položená města. Nedaleké Jeseníky jsou známou turistickou destinací, stejně jako okolní rekreační lokality Malá Morávka či lázně Karlova Studánka.²²

Zachovalé životní prostředí je hlavní konkurenční výhodou Bruntálu a je vhodně prezentováno na webových stránkách města. Rozvíjejí se aktivity terciálního sektoru, jako jsou turistické a ubytovací služby (penziony a menší chaty), které přispívají k podpoře zimních a letních sportů. Bruntálsko je dlouhodobě postiženo vysokou nezaměstnaností, která se v posledních letech mírně snižuje díky oživení ekonomiky a rozvoji drobného podnikání. V poslední době se stávají velmi populární ekofarmy a agroturistika, které využívají místní podmínky, například pro chov koní nebo ovcí.

Další města, která se nachází v podobném ekonomickém, sociálním a geografickém prostředí, jsou například Hlinsko (Vysočina), Frenštát pod Radhoštěm (Beskydy), Trutnov (Krkonoše), Klatovy (Šumava), Semily (Podkrkonoší) a další.

Na základě výše uvedených faktů a údajů získaných z empirického šetření je vhodné typologii měst a obcí rozšířit o nový typ, který bude vyhovovat nejen městu Bruntál:

 města s omezenou průmyslovou aktivitou.

Hlavní konkurenční výhodou těchto měst a jejich okolí je zachovalé životní prostředí. Patří sem města s převažující zemědělskou nebo lesnickou produkcí, obce v podhorských regionech, v rybníkářské nebo vinařské oblasti. Nejsou zde významné kulturní nebo historické památky, ale především přírodní atraktivita a lokality, které se podílejí na rozvoji turistického ruchu. V okolí se nacházejí například skalní útvary, jeskyně,

²² Okres Bruntál. In: Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/okres_bruntal.

přírodní a naučné stezky, vodní plochy (rybníky, nádrže, jezera, mokřady nebo řeky), dále přírodní památky a rezervace, chráněné krajinné oblasti nebo národní parky.

Obce využívají konkurenční výhody zachovalého životního prostředí, které často prezentují na svých webových stránkách, označují se také jako „zelená města“. Podporují výstavbu cyklostezek, turistům se nabízí sportovní a relaxační pobyty. Firmy a podnikatelé rozvíjejí ekopodnikání a ekofarmy, propaguje se agroturistika a podnikání všeobecně spojené s přírodou.

Mnohá města prošla v nedávných letech restrukturalizací nebo utlumením průmyslové výroby a často je zde nadprůměrná nezaměstnanost.

Města se často nacházejí na periferii nebo vnitřní periferii, v příhraničních oblastech, mimo důležité dopravní uzly, a proto nejsou přitažlivá pro velké průmyslové investory. Je tedy předpoklad, že zachovalé životní prostředí nebude narušeno rozsáhlou průmyslovou výrobou. Teoretickou hrozbou pro krajinu je případná těžba přírodních zdrojů nebo nerostných surovin.

Závěr

Problematiku marketingu v neziskové sféře zformovaly a popsaly dvě publikace – již zmiňovaný Marketing měst a obcí (Vaštíková a Janečková) z roku 1999 a Marketing pro neziskový sektor z roku 1996 (Hannagan), které byly ve své době považovány za primární teoretické zdroje.

Jsou zde uvedeny čtyři základní faktory, které ovlivňují vnější prostředí obce – sociální, technologický, ekonomický a politický faktor. Faktor životního prostředí je zařazen pod sociální faktor. Za posledních dvacet let však došlo k výraznému posunu ve vnímání důležitosti výše uvedených faktorů.

Jak lze vyvodit z empirických dat, v současné době ochrana a péče o životní prostředí nabývá na prvotním významu. Výrazně tomu napomohly legislativní úpravy a zákony, které byly přijaty na ochranu životního prostředí zejména po vstupu České republiky do Evropské unie. Zesílil především tlak „zespodu“, tedy od obyvatel měst a obcí, kteří se více zajímají o to, v jakém prostředí žijí. Mnozí obyvatelé se také chtějí aktivně podílet na řešení této problematiky. Faktor životního prostředí se tedy dostává na stejnou úroveň jako sociální, technologický, ekonomický a politický faktor.

Teoretickým cílem příspěvku bylo rozšíření platformy typologie měst a obcí o novou skupinu měst, která mají hlavní konkurenční výhodu – zachovalé životní prostředí. Jedná se o města s omezenými průmyslovými aktivitami. Rozdělení měst dle typologie má své opodstatnění a výsledky empirického šetření ve městech se liší dle geografických a socio-ekonomických podmínek, ve kterých obyvatelé dlouhodobě žijí.

Stanovení správné typologie města přispěje k efektivní tvorbě a prezentaci marketingu města, jež je základnou pro formování strategie rozvoje města. Rovněž se může prohloubit spolupráce těchto měst, která z nevýhody – nedostatku průmyslových aktivit a pracovních míst v tomto sektoru – mohou udělat svou výhodu. Společně mohou vytvářet projekty na podporu zachovalého životního prostředí, rozvoje terciálního sektoru, turismu a aktivního využívání volného času obyvatel i návštěvníků. Výše uvedené činnosti jistě přispějí k oživení a ekonomickému růstu města a oblasti.

Seznam bibliografických odkazů

- CASAKIN, H. a F. BERNARDO, eds. *The Role of Place Identity in the Perception, Understanding, and Design of Built Environments*. 1st ed. Oak Park, Ill.: Bentham Science Publishers, 2012. 231 s. ISBN 978-1-60805-413-8.
- COHEN, A. *Custom and Politics in Urban Africa: A Study of Hausa Migrants in Yoruba Towns*. 1st ed. Ann Arbor: University Microfilms International, 1996 [reprint]. 252 s. ISBN 0-520-01836-2.
- GASTON, K. J. ed. *Urban Ecology*. 1st ed. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2010. 318 s. ISBN 978-0-521-74349-5.
- HANNAGAN, T. J. *Marketing pro neziskový sektor*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1996. 205 s. ISBN 80-85943-07-7.
- HARASIMOVÁ, S. Řízení image města. *Societas et iurisprudentia*. 2014, roč. 2, č. 4, s. 111-124. ISSN 1339-5467.
- HEELEY, J. *Inside City Tourism: A European Perspective*. 1st ed. Bristol; Buffalo: Channel View Publications, 2011. 167 s. ISBN 978-1-84541-170-1.
- JANEČKOVÁ, L. a M. VAŠTÍKOVÁ. *Marketing měst a obcí*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. 178 s. ISBN 80-7169-750-8.

- Města jako myšlenky. In: *ModerniRizeni.cz* [online]. 2013-08-30 [cit. 2015-10-22]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://modernirizeni.ihned.cz/c1-60518470-mesta-jako-myslenky>.
- Město Bruntál [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: <http://www.mubruntal.cz/>.
- Okres Bruntál. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě* [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/okres_bruntal.
- PALATKOVÁ, M. *Marketingový management destinací: Strategický a taktický marketing destinace turismu, systém marketingového řízení destinace a jeho financování, řízení kvality v destinaci a informační systém destinace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 207 s. ISBN 978-80-247-3749-2.
- RAHMAAN, A.-ur-. *The Imperatives of Urban and Regional Planning: Concepts and Case Studies from the Developing World*. 1st ed. Lahore: Center for Urban, Regional, Environmental and Social-Studies, 2011. 792 s. ISBN 978-1-4653-3667-5.
- RYGLOVÁ, K., M. BURIAN A I. VAJČNEROVÁ. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 213 s. ISBN 978-80-247-4039-3.
- Směrnice Rady 85/337/EHS o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí* [1985-06-27].
- Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2012: 4. Obyvatelstvo. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě* [online]. 2012-12-28 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/801011-12-r_2012-04.
- Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2012: 9. Trh práce. In: *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě* [online]. 2012-12-28 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/801011-12-r_2012-09.
- TROSS, O. *Implementation of a City Marketing Strategy*. 1st ed. München: GRIN Verlag, 2007. 68 s. ISBN 978-3-638-70975-0.
- VAISHAR, A. Geography of Small Towns. In: R. C. L. GONZÁLES, ed. *Urban Changes in Different Scales: Systems and Structures*. 1st ed. Santiago de

Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 2006, s. 297-308. ISBN 978-84-9750-639-7.

VAŠTÍKOVÁ, M. *Marketing služeb: Efektivně a moderně*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 232 s. ISBN 978-80-247-2721-9.

Ing. Soňa Harasimová

Fakulta veřejných politik
Slezská univerzita v Opavě
Hradecká 17
746 01 Opava
Česká republika
sona.harasimova@fvp.slu.cz

Požiadavky výkonu pracovných činností a príprava vzdelávacích aktivít¹

Performance Requirements of Work Actions and Preparation of Educational Activities

Marta Matulčíková

Abstract: *The presented study discusses selected requirements for the work performance that are the basis of the work applicability as well as analyses the preparation of education and the learning process. It is necessary for the work performance on the one hand to define a summary of qualifications, i.e. knowledge, skills, and other professional and personal conditions necessary for its implementation; on the other hand that creates a certain extension it is important to focus on observable results arising from the skills and competence of the staff and managers. It is necessary to be aware that the same task, action can take place in different ways and it can achieve different results. It is important to deal with detailed descriptions of behaviour and course of action in certain situations, within the existence of specific information. Systematic learning leading to acquisition of knowledge and skills affects not only the comprehensive development of personality, but will also shape the attitude and present ways of dealing with situations and influence changes in behaviour and actions of individuals. When designing educational programs it is needed to select a team approach, where, in addition to experts in education and training experts, also representatives of employers would be available who would present the suitability methods of solutions for specific situations, aimed at achieving the set objectives.*

Key Words: *Education; Job Opportunities; Competencies; Performance; Work Performance Conditions; Survey; Comparative Analysis; the Slovak Republic.*

¹ Príspevok je prezentáciou parciálnych výsledkov z riešenia 1. etapy výskumného projektu KEGA 014EU-4/2016 s názvom „Príprava obsahu a štruktúry predmetov zameraných na rozvoj základných podnikateľských vedomostí a zručností absolventov neekonomických zdravotníckych študijných odborov“, ktorého zámerom je prezentovať potreby a návrhy realizácie vzdelávania, ktoré by prekračovalo hranice súčasných študijných programov, zohľadňovalo potreby a požiadavky praxe a smerovalo k vytvoreniu podmienok vyššej zamestnateľnosti absolventov vybraných študijných odborov.

Abstrakt: Predložená štúdia rozoberá vybrané požiadavky na výkon práce, ktoré sú základom pracovnej uplatniteľnosti, a zároveň analyzuje prípravu vzdelávania a proces učenia sa. Pre výkon práce je potrebné na jednej strane definovať súhrn kvalifikačných predpokladov, t.j. vedomostí, zručností a ďalších odborných a osobnostných predpokladov potrebných pre jej realizáciu, ale na druhej strane, ktorá vytvára určitú nadstavbu, je potrebné zamerať sa na pozorovateľné výsledky vyplývajúce zo schopností a spôsobilosti zamestnancov a manažérov. Uvedomiť si treba skutočnosť, že rovnakú úlohu, činnosť je možné vykonávať rôznymi spôsobmi a je možné dosiahnuť rôzne výsledky. Dôležité je zaoberať sa aj podrobnými popismi správania sa a spôsobmi konania pri riešení určitých situácií, za existencie množstva špecifických informácií. Systematické učenie smerujúce k získavaniu vedomostí a zručností ovplyvňuje nielen komplexný rozvoj osobnosti, ale umožňuje aj formovať postoje, prezentovať postupy a spôsoby riešenia situácií a ovplyvňovať zmeny správania sa a konania jednotlivcov. Pri návrhoch a koncipovaní vzdelávacích programov je potrebné voliť tímový prístup, kde by okrem odborníkov na vzdelávanie a metodikov vzdelávania boli prítomní tiež zástupcovia zamestnávateľských subjektov, ktorí by prezentovali vhodnosť postupov a spôsobov riešenia konkrétnych situácií zameraných na dosiahnutie stanovených cieľov.

Kľúčové slová: Vzdelávanie; pracovné uplatnenie; kompetencie; výkon; predpoklady výkonu práce; prieskum; porovnávací analýza; Slovenská republika.

Úvod

Dvadsať prvé storočie sa často označuje aj ako storočie znalostí. Vztah k poznaniu, rozsah osvojených vedomostí, získaných zručností či schopností sa stáva kľúčovou podmienkou rozvoja ekonomiky a spoločnosti. Celoživotné vzdelávanie sa stáva hlavným faktorom odstránenia morálneho zastarávania vedomostí a zručností a permanentného prispôbovania kvalifikačných predpokladov výkonu práce.

Manažéri, a hlavne personalisti riešia problémy zvyšovania výkonosti zamestnancov, t.j. formulujú kritériá ako vybrať na danú pozíciu zamestnanca nielen s optimálnou kvalifikáciou, ale aj spôsobilého využívať vhodné postupy a spôsoby dosahovania cieľov v konkrétnych podmienkach.²

² HRONÍK, F. *Hodnocení pracovníků*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 126 s. ISBN 80-247-1458-2.

Meniace sa podmienky výkonu pracovných činností a náročnosť týchto činností kladú vysoké požiadavky aj na proces vzdelávania, kde často nestačia len vedomosti a zručnosti z daného odboru, ktorý je predmetom štúdia, ale technicko-technologické procesy si vyžadujú tiež vedomosti a zručnosti z iného odboru, ktorý súvisí s výkonom pracovných činností na pracovnom mieste.³ Príprava programov vzdelávania tak kladie vysoké požiadavky na svojich tvorcov, pričom je potrebné zohľadňovať názory odborníkov zaoberajúcich sa otázkami teórie i praxe, a tak vytvárať úzku spoluprácu medzi subjektmi trhu vzdelávania a trhu práce.

Základné determinanty pracovného uplatnenia

Náročnosť výkonu pracovných činností a dynamickosť trhu práce kladie požiadavky aj na realizáciu procesov vzdelávania. Týka sa to procesu celoživotného vzdelávania, ktoré zahŕňa formálne i neformálne vzdelávanie a ktoré je istým spôsobom organizované a je možné v rámci neho zabezpečovať plánované vzdelávacie ciele vo vzťahu k získavaniu vedomostí a zručností potrebných pre výkon práce.⁴

Výkon práce kladie na jednotlivca viacero požiadaviek, ktoré možno charakterizovať najmä nasledujúcimi oblasťami:⁵

- ✚ *odborná pripravenosť* – ide o súhrn odborných vedomostí a zručností na výkon práce, získaných v rôznych cykloch vzdelávania. Jej súčasťou sú kľúčové kompetencie charakterizované jednotlivými rámcovými vzdelávacími programami;
- ✚ *osobnostná pripravenosť* – tvorí ju psychická zdatnosť, súbor charakterových vlastností, postojov a emočných vlastností;
- ✚ *výkonová pripravenosť* – je určená fyzickou zdatnosťou zamestnanca, súborom jeho osobnostných vlastností a schopností, kvalitou psychických procesov (vnímanie, pozornosť – vysoká koncentrácia, pamäť, myslenie – strategické, tvorivé, pružné), jeho odolnosťou voči rušivým vplyvom vyskytujúcim sa v pracovnej činnosti, ako sú únava, monotónnosť, stres, frustrácia, psychická záťaž a nároky súvisiace so

³ BELCOURT, M. a Ph. C. WRIGHT. *Vzdělávání pracovníků a řízení pracovního výkonu*. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. 243 s. ISBN 80-7169-459-2.

⁴ KALLEN, D. a J. BENGTTSSON. *Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning*. 1st ed. Paris: Organisation for Economic Co-Operation and Development, Centre for Educational Research and Innovation, 1973. 91 s.

⁵ SZARKOVÁ, M. *Psychológia pre manažérov a podnikateľov*. 2. dopln. vyd. Bratislava: Sprint, 2007, s. 137. ISBN 80-89085-77-6.

sociálnymi zručnosťami a špecifickými požiadavkami na výkon práce;

- ✚ *motivačná pripravenosť* – je daná potrebami, záujmami, aspiráciami a ambíciami zamestnanca;
- ✚ *spoločenská pripravenosť* – vyjadruje postavenie zamestnanca, ktoré si vybudoval v pracovnej skupine, mieru jeho sebauplatnenia, sebareflexie, sociálnej akceptácie a prestíže.

Predpoklady na pracovný výkon možno zaradiť do dvoch významných skupín. Do prvej skupiny patria dedičné vlastnosti a vlastnosti postupne a dlhodobo formovateľné; do druhej skupiny sa radia vedomosti, zručnosti a ďalšie vlastnosti, ktoré sa rozvíjajú formálnym vzdelávaním a ďalším vzdelávaním.

Požiadavky na vedomosti, zručnosti a spôsobilosti sa v dnešnej spoločnosti neustále menia, čím sa vyvíja tlak na permanentné vzdelávanie, ktoré sa stáva významným nástrojom na vytváranie súladu medzi kvalifikačnými požiadavkami zamestnávateľov a kvalifikačnou kompetentnosťou zamestnancov. Pojem kompetencia sa používa ako synonymum pre možnosť vyjadriť sa k nejakému problému, alebo ako právomoc či oprávnenosť o niečom rozhodnúť. Kompetencia je v tomto prípade výrazom významovo spätým tiež s ďalšími, prevažne sociologickými termínmi, ako je moc, vplyv, prípadne autorita.⁶ Kompetencia ako pojem vyjadruje povinnosti, právomoci a zodpovednosť, ktoré má jednotlivec alebo skupina ľudí, t.j. ide o určité povinnosti, práva, ktoré sú delegovateľné. Pojem kompetencia sa v súčasnosti uplatňuje aj v ďalšom význame – kompetenciou sa dnes v odbornej terminológii rozumie (predovšetkým v kurikulárnych dokumentoch) špecifický súbor znalostí, spôsobilostí, skúseností, metód a postupov, ale tiež napríklad postojov, ktoré jednotlivec využíva na úspešné riešenie najrôznejších úloh a životných situácií a ktoré mu umožňujú osobný rozvoj a naplnenie jeho životných aspirácií vo všetkých hlavných oblastiach života, t.j. taktiež v kontexte trhu práce, a to vo forme profesijného uplatnenia a zamestnatel'nosti.⁷

Často používaným spojením v súčasnosti je kvalita ľudských zdrojov, ktorá má úzku väzbu na pojem kompetencia a ktorá definuje nielen odbornú stránku zamestnanca, ale aj jeho osobnostné predpoklady a hod-

⁶ VALIŠOVÁ, A. a H. KASÍKOVÁ, et al. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

⁷ VETEŠKA, J. a M. TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 25. ISBN 978-80-247-1770-8.

notovú orientáciu.⁸ Zdokonaľovanie kompetencií je jednou zo základných foriem prípravy na nové výzvy a otvorenosti pre nové príležitosti.

Zaujímavým spôsobom definuje kompetenciu Ch. Woodruffe, ktorý ju vymedzil nasledovne: „Kompetencia je množina spôsobov správania a konania zamestnanca, ktoré musí v danej pozícii použiť, aby úlohy na tejto pozícii kompetentne zvládol.“⁹ Z. Dvořáková je ďalším autorom zaoberajúcim sa pracovnou kompetenciou.¹⁰ V slovníku pojmov manažmentu ľudských zdrojov uvádza nasledujúcu definíciu kompetencie: „... pracovná spôsobilosť pre vykonávanie pracovnej činnosti, schopnosť správať sa spôsobom zodpovedajúcim požiadavkám práce, schopnosť a ochota plniť úlohy a podobne. Zahrňuje požadované znalosti, zručnosti a schopnosti, osobné vlastnosti, postoje a motívy.“¹¹ F. Hroník zase charakterizuje kompetencie ako „trs znalostí, zručností, skúseností a vlastností, ktoré podporujú dosiahnutie cieľa.“¹² Uvedené pozitívne zoskupenie daností a vlastností determinuje úspech a efektívnosť výkonov. Kompetencie teda nie sú samotnými schopnosťami; ide tu o pozorovateľné výsledky vyplývajúce zo spôsobilosti zamestnancov a manažérov. Zdôrazňuje sa fakt, že „rovnakú vec môžeme robiť rôznymi spôsobmi a dosiahnuť úspech [...] kompetenčný model teda nie je cestou tvorby štandardu, ale cestou riadenia diverzity a výkonu.“¹³ Kompetenčný model býva podrobným popisom správania sa a konania v rôznych situáciách, berie do úvahy množstvo špecifických informácií, je odrazom najčastejších problémov a ich riešení. Pre každú spoločnosť je typický vlastný kompetenčný model, pričom napriek rovnakým alebo podobným pozíciám v rôznych spoločnostiach objavíme rozdiely v modeloch. Sú totiž prispôbené potrebám a špecifikám každej organizácie.

⁸ FERJENČÍK, J. a M. BOSÁKOVÁ. *Riadenie ľudských zdrojov*. 2. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2001. 131 s. ISBN 80-225-1413-6.

⁹ WOODRUFFE, Ch. What is Meant by a Competency?. In: R. BOAM a P. SPARROW, eds. *Designing and Achieving Competency: A Competency-Based Approach to Developing People and Organizations*. 1st ed. London; New York: McGraw-Hill, 1992, s.17. ISBN 0-07-707572-2.

¹⁰ DVOŘÁKOVÁ, M. *Úvod do evaluace ve vzdělávání dospělých: Studijní text pro distanční studium*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2006. 45 s. ISBN 80-85783-62-2.

¹¹ DVOŘÁKOVÁ, Z. et al. *Slovník pojmů k řízení lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 157 s. ISBN 80-7179-468-6.

¹² HRONÍK, F. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, s. 61. ISBN 978-80-247-1457-8.

¹³ HRONÍK, F. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, s. 64-65. ISBN 978-80-247-1457-8.

V súvislosti s rozvojom ľudských zdrojov budeme požiadavky pre výkon práce definovať ako súbor kvalifikačných a osobnostných predpokladov, ktorými zamestnanec musí disponovať, aby mohol vykonávať konkrétne pracovné činnosti v rámci daného povolania. Základným stanoveným východiskom na národohospodárskej úrovni je národná sústava povolaní, ktorá je potom prispôbena podmienkam konkrétnej organizácie a prezentovaná vrcholovým manažmentom. Ide o pomerne stabilné požiadavky na jednotlivca, v ktorých sa zoskupujú osobnostné kvalifikačné schopnosti a spôsobilosti, doplnené ďalej o dynamizujúce prvky, ktoré sú vyjadrené postupmi a spôsobmi. Základom sú kľúčové kompetencie. Dnes sú už pre každú ukončenú úroveň formálneho vzdelávania charakterizované požiadavky na dosiahnutie *kľúčových kompetencií*, ktoré sú základom pre zamestnateľnosť jednotlivca. Kľúčové kompetencie sú kompetencie v nasledujúcich oblastiach:¹⁴

- ✚ komunikácia v materinskom jazyku;
- ✚ komunikácia v cudzích jazykoch;
- ✚ matematické kompetencie a základné kompetencie v oblasti vedy a technológií;
- ✚ kompetencie pre prácu s digitálnymi technológiami;
- ✚ kompetencie pre učenie;
- ✚ kompetencie sociálne a občianske;
- ✚ zmysel pre iniciatívu a podnikavosť;
- ✚ kultúrne povedomie a vyjadrovanie myšlienok, zážitkov a emócií.

Úspech v práci je dnes často ovplyvňovaný schopnosťou jednotlivcov pre tímovú prácu, preto niektorí autori hovoria o *tímových kompetenciách*, ktoré súvisia so schopnosťou stanovovať ciele, priority, schopnosťou rozdeliť parciálne úlohy tak, aby tím dosiahol požadované výsledky a efektívnosť pracovného procesu.

Výkon práce manažéra sa spája s *vodcovskými a manažérskymi kompetenciami* definujúcimi požiadavky na manažérov, vodcov, lídrov a vrcholových predstaviteľov spoločnosti, ktoré sa v súčasnej turbulentnej dobe neustále zvyšujú.

¹⁴ VETEŠKA, J. *Proměny školního vzdělávání v biodromálním kontextu*. 1. vyd. Praha: Dašhöfer, 2011. 178 s. ISBN 978-80-86897-39-4.

Rozvoj ľudských zdrojov, vzdelávanie a proces učenia sa

Rozvoj ľudských zdrojov spočíva v poskytovaní príležitostí pre vzdelávanie a učenie, rozvoj a výcvik, za účelom zlepšovania výkonu jednotlivca, tímu a organizácie.¹⁵ Ekonóm D. T. Hall vo svojom diele Rozvoj ľudských zdrojov a podniková efektívnosť definuje strategický rozvoj ľudských zdrojov nasledovne: „... identifikácia potrebných vedomostí a aktívne riadenie učenia a vzdelávania pre dlhodobé účely, vzťahujúce sa k explicitne formulovanej podnikovej a podnikateľskej stratégii.“¹⁶

Existuje niekoľko dôvodov, ktoré by mali byť smerodajné v rozhodovaní o rozvíjaní ľudských zdrojov v organizácii:

- ✚ v spoločnosti sa neustále objavujú nové poznatky a vedomosti, vznikajú nové technológie, ktoré musia podnikateľské a nepodnikateľské subjekty implantovať do svojej činnosti, aby sme boli schopní konkurovať a napredovať;
- ✚ existencia zmien na trhu, v správaní zákazníkov či konkurentov vyžaduje schopnosť reagovať proaktívne;
- ✚ skutočnosťou sú aj časté organizačné zmeny, ktorým je potrebné sa prispôsobovať, pričom ich dosahy sú najvýraznejšie na ľudské zdroje;
- ✚ výraznejšia orientácia na kvalitu a jej uprednostňovanie pred kvantitou;
- ✚ globalizácia a internacionalizácia, ktoré sú dôvodom rozširovania trhu, zväčšovania konkurenčného prostredia a nutnosti komunikácie v internacionálnom prostredí;
- ✚ snaha o stabilizáciu a udržanie si kvalitných, kvalifikovaných ľudských zdrojov.

Možno skonštatovať, že *rozvoj ľudských zdrojov je procesom rozvíjania profesijných kompetencií zamestnancov, čo je hlavnou doménou manažmentu vzdelávania*. Tvorba a aplikácia edukačných štandardov je daná na základe spoločenských potrieb a potrieb trhu práce, ktoré sú definované v profesijných štandardoch.¹⁷ Tu možno pozorovať tlak potrieb

¹⁵ ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů: Nejnovější trendy a postupy*. 10. vyd. Praha: Grada, 2007. 789 s. ISBN 978-80-247-1407-3.

¹⁶ ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů: Nejnovější trendy a postupy*. 10. vyd. Praha: Grada, 2007, s. 443. ISBN 978-80-247-1407-3.

¹⁷ KAISER, A. a R. KAISEROVÁ. *Učebnica pedagogiky: Základné a požadované vedomosti*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1993. 299 s. ISBN 80-08-02006-7.

trhu práce, ktoré sa následne premietajú aj do vzdelávacieho procesu. Rýchlejšie sa uvedené požiadavky aplikujú v ďalšom profesijnom vzdelávaní, no rovnako ovplyvňuje trend novej techniky a uplatňovaných technológií a postupov prác tiež vzdelávanie v oblasti formálneho vzdelávania, ktoré vytvára základy celoživotného vzdelávania. Formálne vzdelávanie okrem potreby prispôsobovania sa požiadavkám trhu práce musí zohľadňovať taktiež všeobecno-vzdelávacie a výchovné ciele a politiku vzdelávania v spoločnosti. Profesijnú kompetenciu môžeme definovať ako „súbor vedomostí a zručností vytvárajúcich základné spôsobilosti na výkon určitej profesie, ktorý je zaisťovaný odbornými školami prostredníctvom odborných predmetov a odborných tréningov a spĺňa istý požadovaný štandard.“¹⁸

Život jednotlivca sprevádza trvalé učenie, či už organizované alebo neorganizované. Život v určitej spoločnosti ľudí a pracovný život si vyžadujú množstvo vecí, ktoré sa treba naučiť, aby bol jednotlivec schopný vykonávať prácu a poznal uznávané pravidlá a zásady vzájomného spolužitia. Proces vzdelávania, a vôbec učenie sa v dospelosti možno považovať za náročnú procedúru, a preto sa do centra záujmu odborníkov, ale tiež verejnosti dostávajú spôsoby učenia. Tie boli predmetom záujmu po tisíce rokov a mnoho teórií sa snažilo vysvetliť, ako sa vlastne jednotlivci učia. Aplikované postupy môžu celý proces učenia zjednodušiť, spríjemniť a zefektívniť.¹⁹

Učebný proces (taktiež didaktický proces, vyučovací proces, vyučovanie, výučba) predstavuje cieľovo organizovaný a realizovaný proces vzdelávania, výchovy, intelektuálneho, citového, vôľového a fyzického rozvoja človeka.²⁰ Učebný proces je teda osobitný druh poznávacieho procesu chápaného v gnozeologickom a psychologickom zmysle a proces rozvíjania tvorivého myslenia prostredníctvom didaktických metód, fo-

¹⁸ ANTALOVÁ, M. a E. RIEVAJOVÁ. Zmeny v profesijných kompetenciách na trhu práce v učiacej sa spoločnosti. In: J. KOŠTA, ed. *Trh práce v Slovenskej republike po jej vstupe do Európskej menovej únie* [online]. 1. vyd. Bratislava: Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied; Národohospodárska fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave, Katedra sociálneho rozvoja a práce, 2011, s. 18-19 [cit. 2015-11-09]. ISBN 978-80-7144-188-5. Dostupné na: <http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/zbornik%20Trh%20prace%20v%20SR.pdf>.

¹⁹ ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. 415 s. ISBN 80-7066-534-3.

²⁰ HOTÁR, V. S., P. PAŠKA, J. PERHÁCS, et al. *Výchova a vzdelávanie dospelých: Andragogika: Terminologický a výkladový slovník*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2000, s. 486. ISBN 80-08-02814-9.

riem a prostriedkov. Je to aj sociálny systém osobitného typu, v ktorom dochádza k procesu socializácie a kultivácie človeka. Učenie sa prejavuje i zmenou v správaní, ktoré je výsledkom činností alebo skúseností, do ktorých bol jednotlivec zapojený. V závislosti od toho, čo vytvára ťažisko v samotnom procese vzdelávania sa vytvorili teórie, ktoré predstavujú rôzne prístupy k učeniu a vzdelávaniu.²¹

Učenie je získavanie vedomostí a tento prístup sa označuje ako kognitívny.

Učenie vyvoláva zmenu správania; tento prístup sa označuje ako behaviorálny.

Kognitívne teórie

Učenie, pri ktorom základom je získavanie vedomostí, sa štruktúruje tak, aby vyučovacie metódy, ktoré sa využívali, smerovali k výkladu. Dôležitosť sa kladie na fakty, ktoré sa majú zapamätať a osvojiť. Rozhodujúce postavenie má učiteľ, vzdelávateľ, ktorý poskytuje informácie. Kognitívne teórie majú počiatky už v antike, kde učenci ako Platón a Aristoteles zistili, že pre vývoj jednotlivca je dôležité cvičenie duševných schopností, ako sú rozum, pamäť a vôľa. Z toho vznikla predstava o dôležitosti tréningu mysle. Pozornosť sa sústreďuje na to, akým spôsobom si zapamätávame.²² Na tomto prístupe bolo po desaťročia založené vzdelávanie v rámci formálneho, a sčasti aj neformálneho vzdelávania. V súčasnosti sa uvedený prístup stále uplatňuje vo formálnom vzdelávaní, no vedú sa diskusie o príliš teoretickom spôsobe vzdelávania a príprave absolventov s encyklopedickými vedomosťami. Kritizuje sa aj nedostatočná motivácia pre študujúceho, štúdium spočíva v memorovaní téz a myšlienok. Začína sa zdôrazňovať potreba riešiť problémy buď na základe pokusov a omylov, alebo získaním širšieho spektra informácií, analýzou možností riešenia a vyhodnocovaním priaznivých variantov riešenia a podobne. Ide o spôsob vzdelávania, ktorý je náročný na čas a niekedy aj na financie, a preto sa často vraciame k prezentácii zo strany lektora, ktorý dokáže známe poznatky prezentovať rýchlo a pri čo najmenších nákladoch. Určite, že cesta vzdelávania v drobných krokoch, kde vzdelávaný sám objavu-

²¹ FOOT, M. a C. HOOK. *Personalistika*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2002, s. 178. ISBN 80-7226-515-6.

²² FOOT, M. a C. HOOK. *Personalistika*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2002, s. 178-180. ISBN 80-7226-515-6.

je a formuluje si názory a závery spolu s učiteľom, je motivujúcejšia a vedomosti sú trvácnejšie.

Behavioristické teórie

Predstavitelia tohto smeru sa zameriavali na pozorovanie správania. Išlo im o štúdium zmien v správaní, ktoré pripisovali výsledkom učenia. Učebný proces dáva impulzy na reakcie. Každá reakcia je podmienená impulzom a spája sa s určitou myšlienkou očakávania, čo je v procese vzdelávania potrebné zabezpečiť spätnou väzbou, aby vzdelávaní vedeli, či je ich spôsob myslenia, záverov či úvah správny.

Predstaviteľom predmetného smeru bol Burrhus Frederic Skinner, americký psychológ – neobehaviorista. Uskutočnil rozsiahlu analýzu neverbálneho a verbálneho správania, vypracoval niektoré základné teórie učenia. Zaoberal sa otázkami motivácie, ktorú prenášal až do oblasti učenia. Skúmanie uskutočňoval z pozície behaviorálnej deskriptívnej teórie, kde podnet (popud) vyvoláva reakciu.²³ Skinner sa snažil opísať učebný proces; veril, že učenie sa realizuje asocičným spôsobom a možno ho rozdeliť na menšie kroky. Uvedomoval si, že rutinné úlohy treba rozdeliť na menšie zložky a že je nutné poskytnúť metodický výcvik na ich osvojenie. Všetko, čo sa mal učiaci naučiť, sa zadávalo ako aktívna úloha. Skúsenosti s behavioristickými pokusmi o naučení sa zložitejších úloh naznačujú, že môžu viesť k pomalému, mechanickému sledu činnosti.²⁴

Ak sa pozeráme na proces učenia, môže byť v ňom dôležité nielen získavanie vedomostí, ale aj prejavy zmien v správaní. Je potrebné spájať prvky tak kognitívnej, ako aj behavioristickej školy. Na proces učenia sa musíme pozeráť komplexne, a preto sa žiada zohľadňovať potrebu využívať ďalšie teórie, ktoré sa sústreďujú na učenie zo skúseností, ako aj zabezpečenie, aby vzdelávanie a učenie nebolo ponechané na ľubovôľu a diletantizmus. Aby učenie bolo efektívne, malo by sa realizovať plánovito a systematicky. To podnietilo rozvoj didaktickej teórie, ktorá sa spája s profesionalizáciou v procese vzdelávania ako dôsledkom inštitucionalizácie vyučovania a učenia.

Na otázku, čo je didaktika, možno poskytnúť nasledujúce rozmanité odpovede:

²³ ŘÍMAN, J. et al. *Malá československá encyklopedie: Svazek V. Pom – S.* 1. vyd. Praha: Academia, 1987, s. 650.

²⁴ SKINNER, B. F. *About Behaviorism.* 1st ed. New York; Toronto: Random House, 1976. 291 s. ISBN 0-394-71618-3.

- ✚ didaktika je veda o učení a vyučovaní vôbec vo všetkých formách a na všetkých stupňoch;
- ✚ didaktika je výber obsahov vzdelávania (didaktika ako teória obsahov vzdelávania), ich štruktúry a výberu;
- ✚ didaktika je systémové plánovanie vyučovania;
- ✚ didaktika je komunikatívno-výchovná vyučovacia činnosť;
- ✚ didaktika je snaha sprostredkovať obsahy vyučovania reguláciou poznávacieho procesu;
- ✚ didaktika je dramaturgia vyučovania;
- ✚ didaktika je teória riadenia pedagogického procesu a predstavuje určitý typ komunikácie.

Ak vyučovanie chápeme ako zámerné, spĺňajúce určité vzdelávacie ciele, musíme sa zaoberať otázkami formulácie obsahu vzdelávania. Prípravy obsahu vzdelávania by mali byť tímovými aktivitami, kde by nemali chýbať teoretickí odborníci v danej oblasti, metodici vzdelávania, a tiež zástupcovia z praxe, ktorí zamestnávajú absolventov jednotlivých typov škôl.

Spolupráca zamestnávateľských subjektov a vzdelávacích zariadení

Kvalita vzdelávania je závislá od úzkej väzby zamerania vzdelávacích aktivít na znalosti požiadaviek trhu práce. Absolventi môžu vyhovieť náročným požiadavkám zamestnávateľov len vtedy, ak sa rozvíja spolupráca medzi zamestnávateľskými subjektmi a školskými inštitúciami. Za týmto účelom sme uskutočnili výskum v zamestnávateľských subjektoch a školských inštitúciách, aby sme vedeli zhodnotiť ich vzájomné úsilie a spoluprácu.

Respondentov pre realizáciu výskumu tvorili zamestnávateľské subjekty zo 14 odvetví (uvedených v Tabuľke 2), ktoré boli zastúpené 105 slovenskými podnikmi rôznych veľkostí, a 80 slovenskými školskými zariadeniami rôznych úrovní. Išlo nám o zachytenie spektra:

- ✚ zamestnávateľských subjektov z nasledujúcich hľadísk:
 - ✚ veľkostná skladba – tvorili ju mikropodniky, malé, stredné a veľké podniky, kde kritériom pre začlenenie bol počet zamestnancov;
 - ✚ vlastnícke vzťahy – štátne, družstevné a súkromné;
 - ✚ zdroje kapitálu – zahraničný, slovenský, zmiešaný;
 - ✚ spôsoby financovania – príspevkový, rozpočtový a iný;
 - ✚ oblasť podnikania – výroba, ponuka služieb;

- ✚ priestorová lokalizácia podniku v rámci územia Slovenskej republiky.
- ✚ vzdelávacích zariadení z nasledujúcich hľadísk:
 - ✚ úrovne vzdelávania – primárne (20 respondentov), sekundárne (30 respondentov), terciárne (30 respondentov);
 - ✚ vlastnícke vzťahy – verejné, štátne a súkromné inštitúcie;
 - ✚ študijné odbory;
 - ✚ priestorová lokalizácia školských inštitúcií v rámci územia Slovenskej republiky.

V rámci prieskumu sme sa snažili zachytiť celé spektrum typických predstaviteľov hospodárskeho života a školských zariadení na Slovensku. Oslovovaní boli buď pracovníci personálnych útvarov, útvarov vzdelávania alebo zodpovední manažéri. V prípade malých podnikov a mikropodnikov boli oslovovaní ich vlastníci. V prípade školských zariadení sme sa zameriavali na pedagogických pracovníkov a pracovníkov študijných oddelení. Inštitúcie sa v dotazníkoch členili na verejné, štátne a súkromné školy. Vzhľadom na to, že respondenti neodhalili výrazné rozdiely vo vzdelávaní a výsledkoch vzdelávania predmetných skupín škôl, nebudeme vo výsledkoch výskumu prezentovať uvedené členenie. Celý prieskum sa realizoval dotazníkovou metódou. Vzájomnú spoluprácu dokumentujú Tabuľky 1 až 5, kde komparáciou názorov oboch významných súčastí pri uplatňovaní ľudských zdrojov možno hodnotiť ich vzájomnú spoluprácu.

Tabuľka 1 Hodnotenie spolupráce zamestnávateľskej sféry a školských inštitúcií z hľadiska zamestnávateľských subjektov

Hodnotenie spolupráce zamestnávateľskej sféry a školských inštitúcií z hľadiska zamestnávateľských subjektov						
Kritériá	Hodnotenie	Minimálna úroveň 1	2	3	4	Maximálna úroveň 5
Zohľadnenie požiadaviek trhu práce pri príprave vzdelávania na stredných školách	94	6	0	0	0	0
Zohľadnenie požiadaviek trhu práce pri príprave vzdelávania na vysokých školách	83	10	7	0	0	0
Účasť (spolupráca) podnikov v procese vzdelávania na školách	48	32	15	2	0	0

Prameň: Vlastné spracovanie. Poznámka: Respondentmi boli predstavitelia zamestnávateľskej sféry.

Podľa výsledkov prieskumu školské zariadenia rešpektujú požiadavky trhu práce vo vzdelávaní minimálne, no zároveň sme zaregistrovali aj minimálnu účasť zamestnávateľských subjektov v procese vzdelávania (Tabuľka 1). Pri otázke účasti podnikov v procese vzdelávania na školách bolo potrebné uviesť konkrétne formy spolupráce, napríklad priama účasť na vzdelávaní odborníkmi z podniku, konkrétna formulácia obsahových zámerov vo vzdelávaní vzhľadom na budúce trendy rozvoja, financovanie špeciálnych učební, nákup špeciálnej techniky vo vybraných školách a podobne. Najčastejšiu formu spolupráce, ktorá bola prezentovaná, tvorili prednášky významných manažérov podniku, čo predstavuje viac reklamné účely pre podnik, než napĺňanie vzdelávacích cieľov. Úroveň spolupráce hodnotili len zamestnávateľské subjekty, pričom veľmi negatívne hodnotili zohľadňovanie požiadaviek praxe vo vzdelávaní. Ďalším významným problémom, ktorý uvádzaný nebol, tvorí časový posun medzi samotným vzdelávaním a uplatňovaním absolventov v praxi, ktorý však pri súčasnom rozvoji techniky a technológie ešte zvyrazňuje disproporcie medzi požiadavkami a osvojenými poznatkami a zručnosťami.

Otázky umožňovania odbornej praxe študentov sme zisťovali v rámci odvetvového členenia (Tabuľka 2), pretože nielen medzi jednotlivými zamestnávateľskými subjektmi, ale dokonca aj medzi jednotlivými odvetvami sú veľké rozdiely. Od úplného nezájumu až po vytváranie vhodných podmienok pre prax študentov, čo sa prejavuje tiež vyčleňovaním zamestnancov, ktorí sa im venujú. Mnohé podniky v rámci oddelenia manažmentu ľudských zdrojov či oddelení rozvoja ľudských zdrojov majú odborníkov, ktorí plnia úlohy poradcov pri zorientovaní sa v ďalšom kariérnom postupe a pri realizácii kariéry v podniku.

Zamestnávateľmi často kritizované nedostatky u absolventov škôl sú práve zručnosti a realizácia praktických činností. Ak sa pozrieme na aktivity vyvíjané jednotlivými školskými zariadeniami, ako sú praxe, besedy, exkurzie, špecializované učebne, ktoré často využívajú počítačové simulácie, a frekvenciu ich využiteľnosti vo vzdelávaní, ktorú vyjadrujú výsledky výskumu, možno povedať, že je tu prítomná snaha škôl teoretické vedomosti aj prakticky aplikovať (Tabuľka 3). Prirodzene sa dá ešte zvýšiť výmera v študijnom programe. Vzniká však otázka: „Uspokojilo by to nároky zamestnávateľov?“. V uvedenej súvislosti by bolo vhodné vytvárať určité modulové vzdelávanie, a to za vysokej asistencie zamestnávateľov, pre určité skupiny študentov, ktorí budú danými zamestnávateľmi následne po skončení školy aj zamestnaní a na pracovné pozície budú tak mať zodpovedajúci výcvik.

Tabuľka 2 Hodnotenie spolupráce podnikov so školami pri získavaní praktických zručností žiakov/študentov v %

Hodnotenie spolupráce podnikov so školami pri získavaní praktických zručností žiakov/študentov v %						
Oblasti spolupráce	Spolupracujú podniky so strednými a vysokými školami pri poskytovaní praxe študentom?		Sú v podnikoch vyčlenení zamestnanci, ktorí sa venujú pracujúcim študentom?		Máte v podnikoch odborníkov zaoberajúcich sa kariérom poradenstvom?	
	Áno	Nie	Áno	Nie	Áno	Nie
Pol'nohospodárstvo, lesníctvo, rybolov	82	18	65	35	18	82
Priemyselná výroba	66	34	56	44	68	32
Stavebníctvo	54	46	44	56	21	79
Veľkoobchod a maloobchod	63	37	61	39	-	-
Doprava a skladovanie	27	73	19	81	-	-
Ubytovacie a stravovacie služby	85	15	85	15	9	91
Informácie a komunikácia	89	11	77	23	33	67
Finančné a poisťovacie služby	97	3	96	4	99	1
Činnosti v oblasti nehnuteľností	-	-	-	-	-	-
Odborné, vedecké a technické činnosti	94	6	83	17	-	-
Administratívne a podporné služby	-	-	-	-	-	-
Vzdelávanie	-	-	-	-	-	-
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	95	5	95	5	-	-
Ostatné činnosti	-	-	-	-	-	-

Prameň: Vlastné spracovanie. Poznámka: Výskumnú vzorku reprezentovalo 105 názorov respondentov zo zamestnávateľských subjektov z jednotlivých odvetví (zohľadňovali sa tiež názory respondentov, ktorí neboli z príslušného odvetvia). V sekcii S – ostatné činnosti sa výskum organizoval len v divíziách 95 – oprava počítačov, osobných potrieb a potrieb pre domácnosti a 96 – ostatné osobné služby. Do výskumu neboli zapojené všetky sekcie, ktoré uvádza Odvetvová klasifikácia ekonomických činností: neboli tam začlenené sekcie patriace do skupiny prirodzených monopolov a tie, kde nebol záujem respondentov odpovedať, alebo ktoré boli pre výskum málo významné.

Tabuľka 3 Aktivity školy zabezpečujúce rozvoj zručností študentov a styk s praxou v %

Aktivity školy zabezpečujúce rozvoj zručností študentov a styk s praxou v %			
Úroveň vzdelávania Aktivity rozvíjajúce vedomosti a praktické zručnosti	Primárna úroveň vzdelávania	Sekundárna úroveň vzdelávania	Terciárna úroveň vzdelávania
Výučba v špecializovaných učebniach a školských dielňach	95	83	30
Prax v podnikateľskom, resp. nepodnikateľskom subjekte	0	30	50
Besedy s pozvanými odborníkmi	40	67	73
Exkurzie	0	77	57
Iné	0	10	13

Prameň: Vlastné spracovanie. Poznámka: Respondenti boli predstavitelia jednotlivých školských zariadení (bolo možné voliť aj viaceré aktivity, preto súčet môže byť väčší ako 100).

Pri sledovaní situácie na trhu práce a analyzovaní nezamestnanosti majú naše školy v sekundárnom a terciárnom vzdelávaní určité rezervy (Tabuľka 4). Záujem škôl o uplatnenie absolventov by mal byť aktívny. Znamená to, že nestačí, aby školy len štatisticky zisťovali uplatniteľnosť absolventov, prípadne zisťovali počty absolventov, ktorí sa neuplatnili v odbore po ukončení štúdia, ale aby sledovali aj ich ďalší rozvoj, zaujímali sa o ich kariérne postupy (vzostupy) a udržiavali s nimi kontinuálne vzťahy.

Tabuľka 4 Metódy, ktoré využívajú školské inštitúcie pri sledovaní situácie na trhu práce

Metódy, ktoré využívajú školské inštitúcie pri sledovaní situácie na trhu práce		
Úroveň vzdelávania Uplatňované metódy na sledovanie trhu práce	Sekundárna úroveň vzdelávania	Terciárna úroveň vzdelávania
Spolupráca so štátnymi inštitúciami	10	23
Vlastný prieskum	13	20
Sledovanie vývoja makroekonomických ukazovateľov v danom odbore (vývoj nezamestnanosti absolventov)	33	23
Externí poradcovia	7	3
Priama komunikácia so zamestnávateľmi	17	17
Nesledujú	20	14

Prameň: Vlastné spracovanie. Poznámka: Respondentmi boli školské inštitúcie.

Tabuľka 5 Úroveň spolupráce s podnikmi v oblasti praxe z pohľadu školských inštitúcií

Úroveň spolupráce s podnikmi v oblasti praxe z pohľadu školských inštitúcií		
Hodnotenie úrovne spolupráce \ Úroveň vzdelávania	Sekundárna úroveň vzdelávania	Terciárna úroveň vzdelávania
Nedostatočná 1	17	0
2	20	30
3	30	30
4	23	37
Vynikajúca 5	10	3

Prameň: Vlastné spracovanie. Poznámka: Respondentmi boli školské inštitúcie.

Spolupráca školských inštitúcií a podnikateľských subjektov sa rozvíja; určite by bolo žiaduce dosahovať vyššiu úroveň takejto spolupráce, nakoľko trh vzdelávania a trh práce majú vzájomný vzťah a len vzájomným spolupôsobením je možné pripravovať ľudské zdroje na takej odbornej a osobnostnej úrovni, ktorú si vyžaduje náročnosť výkonu pracovných činností (Tabuľka 5). Uvedená spolupráca by sa mala prenášať aj do roviny spolupráce pri stanovovaní výchovno-vzdelávacích cieľov a koncipovaní študijných programov za odbornej a finančnej účasti podnikateľských subjektov. Na trhu práce je nutné vytvoriť úzky vzťah „vzdelávanie – zamestnanie“, čo bude výsledkom vzájomnej kombinácie potenciálu jednotlivcov a profesionálnej vôle s možnosťami vzdelávacieho systému optimalizovaného poradenstvom.

Záver

Kvalifikačné predpoklady potrebné na výkon povolania sa neustále menia; ovplyvnené je to rozvojom informačných a komunikačných technológií, potrebou trvalých inovácií vo výrobe a poskytovaných službách. Je potrebné si uvedomiť, že zmena, ktorá je základným vývojovým atribútom súčasného rozvoja, ovplyvňuje vzdelávacie potreby. Vzdelávanie by malo nielen pružne reagovať na realizované zmeny, ale v mnohých prípadoch im zároveň tiež predchádzať, aby napomáhalo pri príprave nových zmien zabezpečujúcich progresívny rozvoj ekonomiky.

Každé vzdelávanie, bez ohľadu na to, v akom veku jednotlivca sa realizuje, by malo byť jednotou poznávacích, citových, tréningových a informačno-komunikačných zámerov. Vzdelávanie je proces, v ktorom od formulácie konkrétneho cieľa závisí ťažisko významnosti nasledujúcich aspektov:

- ✚ kognitívne (t.j. poznávacie) aspekty, kde poznávanie je psychická operácia, je to odraz vonkajšieho a vnútorného sveta – ide o získavanie informácií, ich triedenie, spracovávanie a uchovávanie vo vedomí. Poznávanie je sprostredkované vnímaním, pamäťou, myslením, predstavivosťou a emóciami. Poznatky sa osvojujú systematickým štúdiom – ide o tvorbu vedomostí;
- ✚ citové aspekty: v tomto prípade je vzdelávanie výchovou, pretože ide o proces utvárania a rozvoja fyzických, mentálnych a charakterových vlastností človeka;
- ✚ tréningové aspekty: tréning je časť vzdelávania, ktorá sa orientuje na sústavný výcvik, s cieľom dosiahnuť vyššiu spôsobilosť. Tréningom je nadobudnutá zručnosť, pohotovosť (pripravenosť) správne, čo najrýchlejšie a s čo najmenšou námahou vykonať istú činnosť na základe osvojených vedomostí a predchádzajúcej praktickej činnosti. V zahraničnej literatúre sa objavuje širšie chápanie tréningu, pričom ide o systematický proces zmeny správania sa, vedomostí a motivácie zamestnancov, s cieľom zlepšiť rovnováhu medzi charakteristikami zamestnancov a požiadavkami, ktoré sú na nich kladené v súvislosti s vykonávaním pracovných úloh. Pojmom tréning sa pokrývajú i procesy získavania postojov, správania sa, získavania sociálnej zrelosti, teda tie časti vzdelávacích procesov, pre ktoré jestvuje v slovenčine adekvátny pojem výchova;
- ✚ informačno-komunikačné aspekty: základom komunikácie je schopnosť jednotlivca vedieť efektívne prezentovať svoje myšlienky slovom alebo písmom, inak jeho znalosti strácajú význam. Komunikácia je procesom tvorby spoločného chápania a interpretovania myšlienok, názorov a pocitov medzi dvoma, respektíve viacerými jednotlivcami.

Vzdelávanie, bez ohľadu na to, v akom veku sa zabezpečuje, musí prispievať k rozvoju takých vlastností, vedomostí, zručností, schopností a spôsobilostí jednotlivca, aby nachádzal svoje uplatnenie nielen na trhu práce, ale aby mu to uľahčovalo taktiež orientáciu v bežnom živote a spoločnosti.

Zoznam bibliografických odkazov

- ANTALOVÁ, M. a E. RIEVAJOVÁ. Zmeny v profesijných kompetenciách na trhu práce v učiacej sa spoločnosti. In: J. KOŠTA, ed. *Trh práce v Slovenskej republike po jej vstupe do Európskej menovej únie* [online]. 1. vyd. Bratislava: Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied; Ná-

- rodohospodárska fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave, Katedra sociálneho rozvoja a práce, 2011, s. 12-23 [cit. 2015-11-09]. ISBN 978-80-7144-188-5. Dostupné na: <http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/zbornik%20Trh%20prace%20v%20SR.pdf>.
- ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů: Nejnovější trendy a postupy*. 10. vyd. Praha: Grada, 2007. 789 s. ISBN 978-80-247-1407-3.
- BELCOURT, M. a Ph. C. WRIGHT. *Vzdělávání pracovníků a řízení pracovního výkonu*. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. 243 s. ISBN 80-7169-459-2.
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. 415 s. ISBN 80-7066-534-3.
- DVOŘÁKOVÁ, M. *Úvod do evaluace ve vzdělávání dospělých: Studijní text pro distanční studium*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2006. 45 s. ISBN 80-85783-62-2.
- DVOŘÁKOVÁ, Z. et al. *Slovník pojmů k řízení lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 157 s. ISBN 80-7179-468-6.
- FERJENČÍK, J. a M. BOSÁKOVÁ. *Riadenie ľudských zdrojov*. 2. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2001. 131 s. ISBN 80-225-1413-6.
- FOOT, M. a C. HOOK. *Personalistika*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2002. 462 s. ISBN 80-7226-515-6.
- HOTÁR, V. S., P. PAŠKA, J. PERHÁCS, et al. *Výchova a vzdelávanie dospelých: Andragogika: Terminologický a výkladový slovník*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2000. 547 s. ISBN 80-08-02814-9.
- HRONÍK, F. *Hodnocení pracovníků*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 126 s. ISBN 80-247-1458-2.
- HRONÍK, F. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 233 s. ISBN 978-80-247-1457-8.
- KAISER, A. a R. KAISEROVÁ. *Učebnica pedagogiky: Základné a požadované vedomosti*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1993. 299 s. ISBN 80-08-02006-7.
- KALLEN, D. a J. BENGTTSSON. *Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning*. 1st ed. Paris: Organisation for Economic Co-Operation and Development, Centre for Educational Research and Innovation, 1973. 91 s.

- ŘÍMAN, J. et al. *Malá československá encyklopedie: Svazek V. Pom – S.* 1. vyd. Praha: Academia, 1987. 998 s.
- SKINNER, B. F. *About Behaviorism.* 1st ed. New York; Toronto: Random House, 1976. 291 s. ISBN 0-394-71618-3.
- SZARKOVÁ, M. *Psychológia pre manažérov a podnikateľov.* 2. dopln. vyd. Bratislava: Sprint, 2007. 286 s. ISBN 80-89085-77-6.
- VALIŠOVÁ, A. a H. KASÍKOVÁ, et al. *Pedagogika pro učitele.* 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.
- VETEŠKA, J. a M. TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání.* 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 159 s. ISBN 978-80-247-1770-8.
- VETEŠKA, J. *Proměny školního vzdělávání v biodromálním kontextu.* 1. vyd. Praha: Dashöfer, 2011. 178 s. ISBN 978-80-86897-39-4.
- WOODRUFFE, Ch. What is Meant by a Competency?. In: R. BOAM a P. SPARROW, eds. *Designing and Achieving Competency: A Competency-Based Approach to Developing People and Organizations.* 1st ed. London; New York: McGraw-Hill, 1992, s. 16-30. ISBN 0-07-707572-2.

Doc. Ing. Marta Matulčíková, PhD.

Fakulta podnikového manažmentu
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
Slovenská republika
marta.matulcikova@euba.sk

Applying the Skip Navigation Links in the Context of the Websites' Accessibility of Central Public Administration Bodies in the Žilina Region¹

Jana Koprlová

Abstract: *The study focuses in its main aim on seeking yet undetected or undefined deficits in relation to applying the skip navigation mechanism on the websites of the central public administration bodies in the Žilina Region in the context of improving the websites accessibility and it consists of two separate parts. The first part presents a basic introduction to the questions of skip navigation links, with the key attention paid to the following three main areas: applying of skip navigation links, visual hiding of skip navigation links, and web browsers' bug related to skip navigation links. The second part of the study concentrates on the basis of analysis of applying the skip navigation links on the websites of the central public administration bodies in the Žilina Region on the processes focused on detection of potential deficits and gaps in the websites' accessibility or related possible non-compliance with the legislation in force.*

Key Words: *Websites; Websites' Accessibility; Skip Navigation Links; Public Administration; Central Public Administration Bodies; Compliance with Legislation in Force; the Žilina Region; Analysis.*

Introduction

The on-line form of presentation and communication of the public administration authorities via Internet belongs not only to the most effective forms of communications – in relation to the territorial impact of the communicated information, but also to the most problematic – in the context of technical realization due to a number of specific standards required by handicapped web users with various forms of disabilities. In the following study the author focuses on the questions of applying the skip navigation links as key elements by building the websites.

¹ This study was created within the institutional project of the Faculty of Law of Trnava University in Trnava No. 10/2013 "Websites' Accessibility in Public Administration", in the Slovak original "Prístupnosť webových stránok vo verejnej správe".

While sighted web users use their eyes as a built-in skip navigation mechanism which enables them to bypass several links with only one click or to move directly to the link they want to reach with the mouse, for users with some forms of visual or motor disabilities means bypassing the navigation links or direct browsing the website a very serious technical problem. Importance and wide-social interest in solving this problem is reflected also in the adopted related legislation which is in the Slovak Republic represented by the latest Ministerial Decree of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. 55/2014 Coll. of Standards for Information Systems of Public Administration issued on March 4th, 2014, and effective from March 15th, 2014.²

The aim of the study is to analyze applying the skip navigation links on the websites of the central public administration bodies in the Žilina Region. In the context of the research questions we define the main hypothesis as follows: *Homepages of the central public administration bodies in the Žilina Region apply technically correctly the skip navigation links mechanism.*

Skip navigation links

The following part of the study familiarizes the readers with the main questions of applying of skip navigation links, visual hiding of skip navigation links, and web browsers' bug related to skip navigation links.

Applying of skip navigation links

The idea of applying the skip navigation links is simple: they serve to provide a link at the top of the webpage which jumps the user down to an anchor or target at the beginning of the main content. For the most part it seems to be easy, though there is more than one way to accomplish the goal. From the technical view the process of creating the skip navigation link could be explained through a HTML code as it is shown in the following example:³

² See Výnos Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 55/2014 Z.z. o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy zo 4. marca 2014 [Ministerial Decree of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. 55/2014 Coll. of Standards for Information Systems of Public Administration issued on March 4th, 2014].

³ "Skip Navigation" Links. In: *WebAIM: Web Accessibility in Mind* [online]. 2013-10-25 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://webaim.org/techniques/skipnav/>; and KOPRLOVÁ, J. Applying the Skip Navigation Links in the Context of the Websites' Accessibility of Central State Administration Bodies in the Slovak Republic. *Societas et iurisprudencia* [online].

✚ HTML code:
<body>
Skip to Main Content
...
<main id="main-content">
<h1>Heading</h1>
<p>This is the first paragraph.</p>.

Visual hiding of skip navigation links

By building the website the most required form of applying the skip navigation mechanism is to make it invisible. For hiding the skip links there are several techniques to be applied. Two parallel conditions should be necessarily taken into account in this process: the first one means the requirement of visual hiding of the skip links content, and the second one represents the requirement of accessibility of the skip links content for screen readers. Nowadays, the best known and most often used CSS code “*visibility: hidden;/display: none;*” satisfies the only first one from the two above-mentioned conditions and so it cannot be recommended in relation to its non-visibility and inaccessibility for screen readers. An effective solution of this problem, satisfying the both conditions, offer the following HTML and CSS codes:⁴

✚ HTML code:
<div class="hidden">This text is hidden.</div>;
✚ CSS code:
.hidden {
position: absolute;
left: -10000px;
top: auto;
width: 1px;
height: 1px;

2014, roč. 2, č. 2, pp. 134-135 [cit. 2015-12-01]. ISSN 1339-5467. Available at: <http://sei.iuridica.truni.sk/archive/2014/02/SOCIETAS-ET-IURISPRUDENTIA-2014-02.pdf>.

⁴ CSS in Action: Invisible Content Just for Screen Reader Users. In: *WebAIM: Web Accessibility in Mind* [online]. 2014-12-11 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://webaim.org/techniques/css/invisiblecontent/>; and KOPRLOVÁ, J. Applying the Skip Navigation Links in the Context of the Websites' Accessibility of Central State Administration Bodies in the Slovak Republic. *Societas et iurisprudencia* [online]. 2014, roč. 2, č. 2, p. 135 [cit. 2015-12-01]. ISSN 1339-5467. Available at: <http://sei.iuridica.truni.sk/archive/2014/02/SOCIETAS-ET-IURISPRUDENTIA-2014-02.pdf>.

```
overflow: hidden;  
}.
```

By generally recommended requirement to make the skip navigation links invisible until they receive keyboard focus, the following HTML and CSS codes should be applied:⁵

✚ HTML code:
<div id="hidden">Skip to Main Content
</div>;

✚ CSS code:
#hidden a {
position: absolute;
left: -10000px;
top: auto;
width: 1px;
height: 1px;
overflow: hidden;
}
#hidden a:focus {
position: static;
width: auto;
height: auto;
}.

This means a very useful solution which could be preferred above all for sighted keyboard users those cannot use a mouse.

Web browsers' bug related to skip navigation links

The recommended above-mentioned skip navigation links related solutions are working effective in most web browsers, but nowadays there still exists one bug which lowers the efficiency of their applying through disrupting the logical order by browsing or reading the webpage links. This makes the webpage browsing with keyboard distortable or even non-effective. An appropriate solution for healing this bug offers the HTML code as follows:⁶

⁵ CSS in Action: Invisible Content Just for Screen Reader Users. In: *WebAIM: Web Accessibility in Mind* [online]. 2014-12-11 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://webaim.org/techniques/css/invisiblecontent/>.

⁶ Skip Navigation Links (Updated 6/19/2009). In: *JimThatcher.com* [online]. 2014-09-16 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.jimthatcher.com/skipnav.htm>; and KOPRLO-

HTML code:

```
</body>
```

```
<a href="#main-content">Skip to Main Content</a>
```

```
...
```

```
<main id="main-content" tabindex="-1">
```

```
<h1>Heading</h1>
```

```
<p>This is the first paragraph.</p>
```

Analysis of applying the skip navigation links on the websites of the central public administration bodies in the Žilina Region

Our analysis of applying the skip navigation links on the websites of the central public administration bodies in the Žilina Region has been legislatively based on the Ministerial Decree of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. 55/2014 Coll. of Standards for Information Systems of Public Administration issued on March 4th, 2014, and effective from March 15th, 2014, with the main attention laid on the § 14 Websites' Accessibility (in the Slovak original "§ 14 Prístupnosť webových stránok"), including related appendix Guideline 13. Providing Clear Navigation Mechanisms (in the Slovak original "Pravidlo 13. Poskytovanie prehľadného mechanizmu navigácie").⁷

Our analysis was realized in the early December 2015 by applying web browser Internet Explorer 11 (with style sheets and active elements turned off). Complete sample was represented by all websites of all the central public administration bodies in the Žilina Region, while research

VÁ, J. Applying the Skip Navigation Links in the Context of the Websites' Accessibility of Central State Administration Bodies in the Slovak Republic. *Societas et iurisprudentia* [online]. 2014, roč. 2, č. 2, pp. 136-137 [cit. 2015-12-01]. ISSN 1339-5467. Available at: <http://sei.iuridica.truni.sk/archive/2014/02/SOCIETAS-ET-IURISPRUDENTIA-2014-02.pdf>.

⁷ Compare with KOPRLA, M. and J. KOPRLOVÁ. Analýza prístupnosti webových stránok vybraných webových sídiel verejnej správy z pohľadu administratívno-správneho členenia Slovenskej republiky. *Societas et res publica* [online]. 2013, roč. 2, č. 1, pp. 93-160 [cit. 2015-09-01]. ISSN 1338-6530. Available at: <http://serp.fsv.ucm.sk/archive/2013/01/SOCIETAS-ET-RES-PUBLICA-2013-01.pdf>; and with KOPRLA, M. Prístupnosť webových stránok ako významný faktor zvyšovania konkurencieschopnosti. In: K. ĎURKOVÁ, A. BOBOVNICKÝ and A. ZAUŠKOVÁ, eds. *Inovácie a vedomostná spoločnosť/digitálny marketing - udržateľný rast a návrat investícií* [CD-ROM]. 1. vyd. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta masmediálnej komunikácie, 2012, pp. 49-63. ISBN 978-80-8105-454-9.

sample was defined by all homepages of all the central public administration bodies in the Žilina Region, namely of:⁸

- ✚ Central public administration body of Tvrdošín (<http://www.tvrdosin.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Žilina (<http://www.zilina.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Bytča (<http://www.bytca.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Čadca (<http://www.mesto.cadca.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Dolný Kubín (<http://www.dolnykubin.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Kysucké Nové Mesto (<http://www.kysuckenovemesto.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Liptovský Mikuláš (<http://www.mikulas.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Martin (<http://www.martin.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Námestovo (<http://www.namestovo.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Ružomberok (<http://www.ru-zomberok.sk/>);
- ✚ Central public administration body of Turčianske Teplice (<http://www.turcianske Teplice.sk/>).

Central public administration body of Tvrdošín

Next figure displays homepage of the central public administration body of Tvrdošín, with style sheets and active elements turned off. There is no skip link applied.

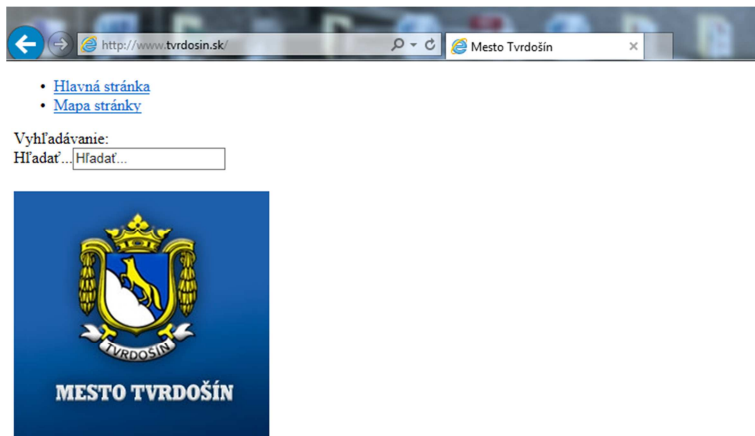
Analyzing the homepage of the central public administration body of Tvrdošín in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:⁹

- ✚ Number of links before the main content: 49 links;
- ✚ Number of skip links: 0 links.

⁸ See *Zákon č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v platnom znení* [Act No. 575/2001 Coll. on Organization of the Activities of the Government and Organization of the Central Public Administration, as amended].

⁹ Source code of the central public administration body website of *Tvrdošín* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.tvrdosin.sk/>.

Figure 1 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Tvrdošín

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Tvrdošín* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.tvrdosin.sk/>.

According to the presented results we can conclude that there is no skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Tvrdošín. In relation to this finding we can recommend to add the skip navigation links in accordance with the model examples shown in the previous part of the study named “Skip navigation links”.

Central public administration body of Žilina

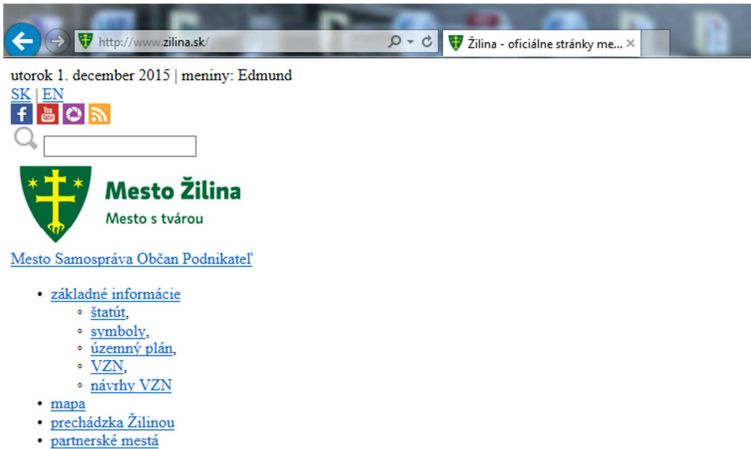
Next figure displays homepage of the central public administration body of Žilina, with style sheets and active elements turned off. There is no skip link applied.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Žilina in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹⁰

- ✚ Number of links before the main content: 185 links;
- ✚ Number of skip links: 0 links.

¹⁰ Source code of the central public administration body website of *Žilina* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.zilina.sk/>.

Figure 2 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Žilina

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Žilina* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.zilina.sk/>.

According to the presented results we can conclude that there is no skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of *Žilina*. In relation to this finding we can recommend to add the skip navigation links in accordance with the model examples shown in the previous part of the study named “Skip navigation links”.

Central public administration body of Bytča

Next figure displays homepage of the central public administration body of *Bytča*, with style sheets and active elements turned off. The analyzed skip link is marked by red rectangle.

Analyzing the homepage of the central public administration body of *Bytča* in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹¹

- Number of links before the main content: 89 links;
- Number of skip links: 2 links;

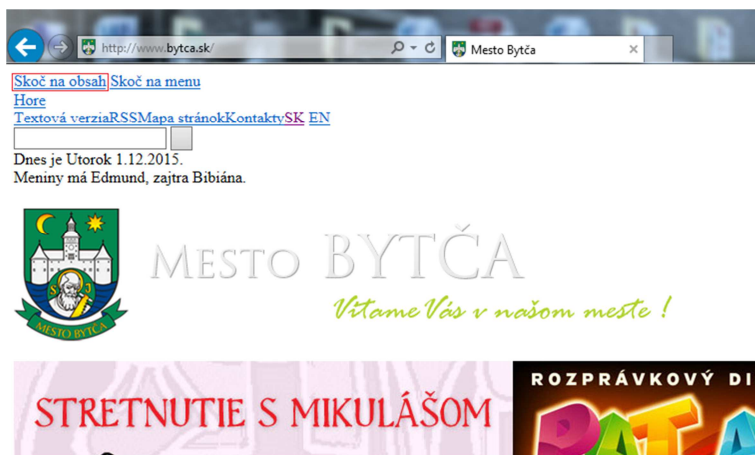
¹¹ Source code of the central public administration body website of *Bytča* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.bytca.sk/>.

- ✚ Number of links before the first skip link: 0 links;
- ✚ Visual display of skip links: hidden;
- ✚ HTML code of skip links:

```
<a href="#content" class="pristupnost" title="Skoč na obsah">Skoč na obsah</a>  
<a href="#navi" class="pristupnost" title="Skoč na menu">Skoč na menu</a>  
[Missing selector id="navi"]  
<div id="content" class="content_5">  
...  
</div>;
```
- ✚ CSS code of skip links:

```
.pristupnost {  
    position: absolute;  
    top: -1000px;  
}
```

Figure 3 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Bytča

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Bytča* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.bytca.sk/>.

According to the presented results we can conclude that there is a skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Bytča which works technically correctly. In relation to our finding we can recommend to replace element

"<div class="naviWrapper">" with element "<div class="naviWrapper" id="navi">", then to add the attribute *tabindex="-1"* to website's target elements and to replace CSS code *"top: -1000px;"* with CSS code in accordance with the model examples shown in the previous parts of the study named "Visual hiding of skip navigation links" and "Web browsers' bug related to skip navigation links", with the aim to eliminate the disrupted logical order by browsing or reading the webpage links that occurs by most of web browsers.

Central public administration body of Čadca

Next figure displays homepage of the central public administration body of Čadca, with style sheets and active elements turned off. The analyzed skip link is marked by red rectangle.

Figure 4 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Čadca

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of Čadca [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.mestocadca.sk/>.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Čadca in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹²

¹² Source code of the central public administration body website of Čadca [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.mestocadca.sk/>.

- ✚ Number of links before the main content: 59 links;
- ✚ Number of skip links: 4 links;
- ✚ Number of links before the first skip link: 1 link;
- ✚ Visual display of skip links: hidden;
- ✚ HTML code of skip links:

```
<div class="hidden nav">
  <ul>
    ...
    <li>
      <a href="#navigation">preskoč na menu</a>
    </li>
    <li>
      <a href="#content-inner">preskoč na obsah</a>
    </li>
    <li>
      <a href="#left-column">preskoč na ľavý box</a>
    </li>
    <li>
      <a href="#right-column">preskoč na pravý box</a>
    </li>
  </ul>
</div>
<div id="navigation">
  ...
</div>
<div id="right-column">
  ...
</div>
<div id="content-inner">
  ...
</div>
<div id="left-column">
  ...
</div>
</div>
```
- ✚ CSS code of skip links:

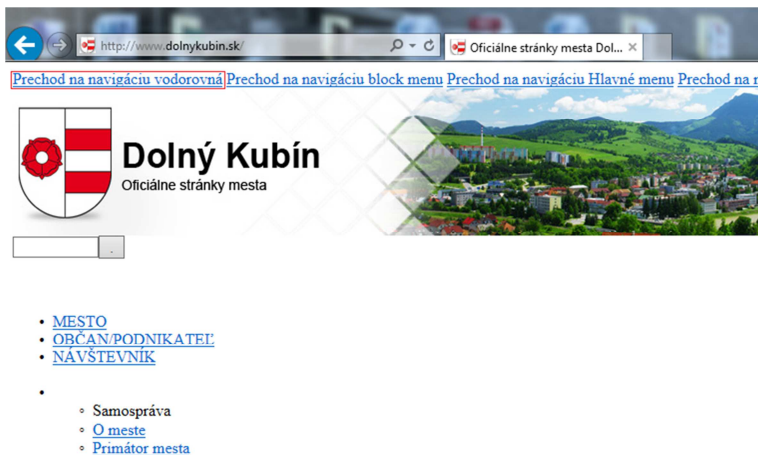
```
.hidden {
  display: none;
}
```

According to the presented results we can conclude that there is a skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Čadca, but it works technically incorrectly. In relation to our finding we can recommend to move the applied skip navigation links to the top of the website, then to add the attribute *tabindex="-1"* to website's target elements and to replace CSS code *"display: none;"* with CSS code in accordance with the model examples shown in the previous parts of the study named "Visual hiding of skip navigation links" and "Web browsers' bug related to skip navigation links", with the aim, firstly, to make the skip navigation links content accessible/visible for screen readers and, secondly, to eliminate the disrupted logical order by browsing or reading the webpage links that occurs by most of web browsers.

Central public administration body of Dolný Kubín

Next figure displays homepage of the central public administration body of Dolný Kubín, with style sheets and active elements turned off. The analyzed skip link is marked by red rectangle.

Figure 5 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Dolný Kubín

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Dolný Kubín* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.dolnykubin.sk/>.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Dolný Kubín in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹³

- ✚ Number of links before the main content: 40 links;
- ✚ Number of skip links: 5 links;
- ✚ Number of links before the first skip link: 0 links;
- ✚ Visual display of skip links: hidden;
- ✚ HTML code of skip links:

```
<div class="hidden-special">
  <a href="#m_0" title="Prechod na navigáciu vodorovná">Prechod
na navigáciu vodorovná</a>
  <a href="#m_00" title="Prechod na navigáciu block
menu">Prechod na navigáciu block menu</a>
  <a href="#m_197939" title="Prechod na navigáciu Hlavné
menu">Prechod na navigáciu Hlavné menu</a>
  <a href="#m_205900" title="Prechod na navigáciu Hlavné menu
4">Prechod na navigáciu Hlavné menu 4</a>
  <a href="#m_198109" title="Prechod na navigáciu Hlavné menu
5">Prechod na navigáciu Hlavné menu 5</a>
</div>
<a name="m_0"></a>
[Missing selector name="m_00"]
<a name="m_197939"></a>
<a name="m_205900"></a>
<a name="m_198109"></a>
```
- ✚ CSS code of skip links:

```
.hidden-special {
  height: 0;
  overflow: hidden;
  margin: 0;
  padding: 0;
  border: 0;
}
```

According to the presented results we can conclude that there is a skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Dolný Kubín, but it works techni-

¹³ Source code of the central public administration body website of *Dolný Kubín* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.dolnykubin.sk/>.

cally incorrectly. In relation to our finding we can recommend to replace element "`Prechod na navigáciu block menu`" with element "`Prejst' na obsah stránky`", then to add the attribute `tabindex="-1"` to website's target elements and to replace CSS code "`height: 0;`" with CSS code in accordance with the model examples shown in the previous parts of the study named "Visual hiding of skip navigation links" and "Web browsers' bug related to skip navigation links", with the aim, firstly, to make the skip navigation links content accessible/visible for screen readers and, secondly, to eliminate the disrupted logical order by browsing or reading the webpage links that occurs by most of web browsers.

Central public administration body of Kysucké Nové Mesto

Next figure displays homepage of the central public administration body of Kysucké Nové Mesto, with style sheets and active elements turned off. The analyzed skip link is marked by red rectangle.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Kysucké Nové Mesto in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹⁴

- ✚ Number of links before the main content: 195 links;
- ✚ Number of skip links: 2 links;
- ✚ Number of links before the first skip link: 10 links;
- ✚ Visual display of skip links: hidden;
- ✚ HTML code of skip links:

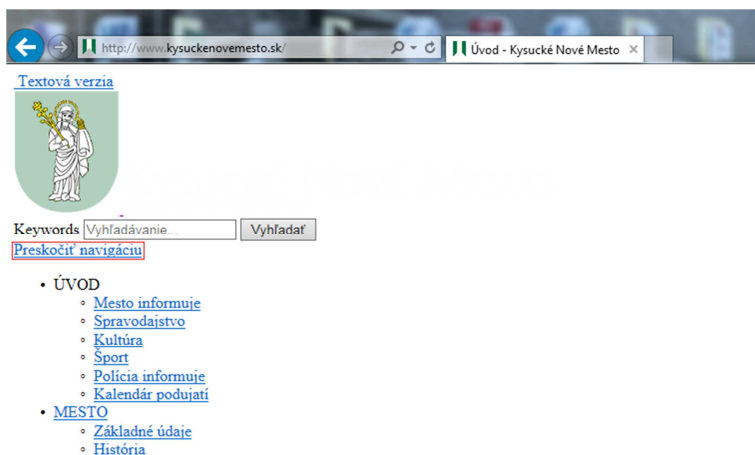
```
<a href="#"skipNavigation124" class="invisible">Preskočiť navi-  
gáciu</a>  
<a href="#"skipNavigation3" class="invisible">Preskočiť navi-  
gáciu</a>  
<a name="skipNavigation124" id="skipNavigation124"  
class="invisible">&nbsp;</a>  
<a name="skipNavigation3" id="skipNavigation3"  
class="invisible">&nbsp;</a>
```
- ✚ CSS code of skip links:

```
.invisible {  
  width: 0px;  
  height: 0px;
```

¹⁴ Source code of the central public administration body website of *Kysucké Nové Mesto* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.kysuckenovemesto.sk/>.

```
left: -1000px;  
top: -1000px;  
position: absolute;  
overflow: hidden;  
display: inline;  
}.
```

Figure 6 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Kysucké Nové Mesto

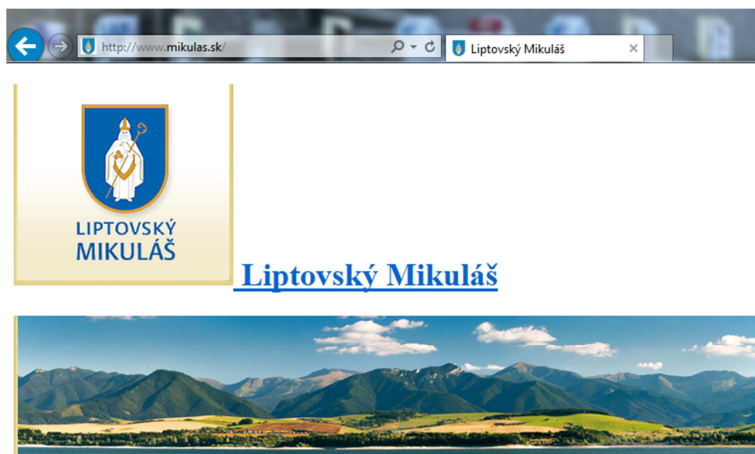
Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Kysucké Nové Mesto* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.kysuckenovemesto.sk/>.

According to the presented results we can conclude that there is a skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Kysucké Nové Mesto, but it works technically incorrectly. In relation to our finding we can recommend to move the applied skip navigation link to the top of the website, then to add the attribute `tabindex="-1"` to website's target elements and to replace CSS code `"width: 0px; height: 0px; top: -1000px;"` with CSS code in accordance with the model examples shown in the previous parts of the study named "Visual hiding of skip navigation links" and "Web browsers' bug related to skip navigation links", with the aim, firstly, to make the skip navigation links content accessible/visible for screen readers and, secondly, to eliminate the disrupted logical order by browsing or reading the webpage links that occurs by most of web browsers.

Central public administration body of Liptovský Mikuláš

Next figure displays homepage of the central public administration body of Liptovský Mikuláš, with style sheets and active elements turned off. There is no skip link applied.

Figure 7 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Liptovský Mikuláš

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Liptovský Mikuláš* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.mikulas.sk/>.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Liptovský Mikuláš in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹⁵

- ✚ Number of links before the main content: 147 links;
- ✚ Number of skip links: 0 links.

According to the presented results we can conclude that there is no skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Liptovský Mikuláš. In relation to this finding we can recommend to add the skip navigation links in accordance with the model examples shown in the previous part of the study named “Skip navigation links”.

¹⁵ Source code of the central public administration body website of *Liptovský Mikuláš* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.mikulas.sk/>.

Central public administration body of Martin

Next figure displays homepage of the central public administration body of Martin, with style sheets and active elements turned off. The analyzed skip link is marked by red rectangle.

Figure 8 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Martin

Orientačná ponuka

- [Tematická ponuka](#)
- [Hlavný obsah](#)
- [Textová verzia](#)
- [Mobilná verzia](#)
- [O stránke](#)
- [Mapa stránok](#)

- [Kontakt](#)
- [Média](#)
- [Newsletter](#)

Mesto Martin - Oficiálne internetové stránky

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Martin* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.martin.sk/>.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Martin in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹⁶

- Number of links before the main content: 29 links;
- Number of skip links: 3 links;
- Number of links before the first skip link: 0 links;
- Visual display of skip links: hidden/focusable;
- HTML code of skip links:
<div id="lista">

```
...  
<ul class="inline">  
  <li class="skip">
```

¹⁶ Source code of the central public administration body website of *Martin* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.martin.sk/>.

```
<a href="#navigace2">Tematická ponuka</a>
</li>
<li class="skip">
  <a href="#hlobsah">Hlavný obsah</a>
</li>
...
</ul>
...
</div><!--/lista-->
<a href="#zamenu2" class="cist noprint">Preskočiť ponuku
a vybrané odkazy</a>
<a name="navigace2" id="navigace2">
  <span class="cist">&nbsp;</span>
</a>
<a name="zamenu2" id="zamenu2">
  <span class="cist">&nbsp;</span>
</a>
<a name="hlobsah" id="hlobsah">
  <span class="cist">&nbsp;</span>
</a>;
```

✚ CSS code of skip links:

```
#lista ul li.skip {
  position: absolute;
  display: block;
  top: 0 !important;
  left: 0 !important;
  width: 9em;
  padding: 1px;
  border: 0;
}
#lista ul li.skip a {
  text-align: center;
  border: 0;
  position: absolute;
  width: 8em;
  left: 0;
  top: -500px;
  z-index: 0;
  padding: 0 2px;
}
```

```
#lista ul li.skip a:focus,  
#lista ul li.skip a:active {  
  z-index: 10 !important;  
  position: absolute !important;  
  left: 10px;  
  top: 5px;  
}  
.cist {  
  position: absolute;  
  left: -10000px;  
  top: 0;  
  height: 1px;  
  width: 1px;  
  overflow: hidden;  
}
```

According to the presented results we can conclude that there is a skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Martin which works technically correctly. In relation to our finding we can recommend to move the applied skip navigation links to the top of the website, then to add the attribute *tabindex="-1"* to website's target elements and to replace CSS code "*left: 0; top: -500px; top: 0;*" with CSS code in accordance with the model examples shown in the previous parts of the study named "Visual hiding of skip navigation links" and "Web browsers' bug related to skip navigation links", with the aim to eliminate the disrupted logical order by browsing or reading the webpage links that occurs by most of web browsers.

Central public administration body of Námestovo

Next figure displays homepage of the central public administration body of Námestovo, with style sheets and active elements turned off. There is no skip link applied.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Námestovo in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹⁷

¹⁷ Source code of the central public administration body website of *Námestovo* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.namestovo.sk/>.

- Number of links before the main content: 167 links;
- Number of skip links: 0 links.

Figure 9 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Námestovo

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of Námestovo [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.namestovo.sk/>.

According to the presented results we can conclude that there is no skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Námestovo. In relation to this finding we can recommend to add the skip navigation links in accordance with the model examples shown in the previous part of the study named "Skip navigation links".

Central public administration body of Ružomberok

Next figure displays homepage of the central public administration body of Ružomberok, with style sheets and active elements turned off. The analyzed skip link is marked by red rectangle.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Ružomberok in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹⁸

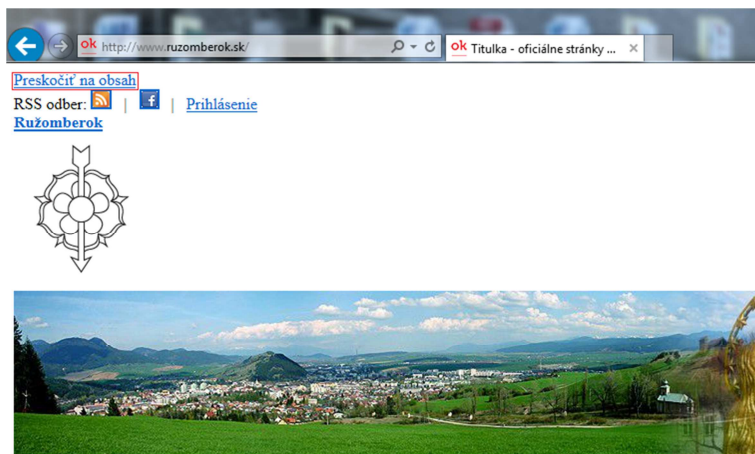
¹⁸ Source code of the central public administration body website of Ružomberok [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.ruzomberok.sk/>.

- ✚ Number of links before the main content: 96 links;
- ✚ Number of skip links: 1 link;
- ✚ Number of links before the first skip link: 0 links;
- ✚ Visual display of skip links: hidden;
- ✚ HTML code of skip links:

```
<div class="noVis">
  <a href="#vypis">Preskočiť na obsah</a>
</div>
<a name="vypis"></a>
```
- ✚ CSS code of skip links:

```
.noVis {
  display: none;
}
```

Figure 10 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Ružomberok

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Ružomberok* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.ruzomberok.sk/>.

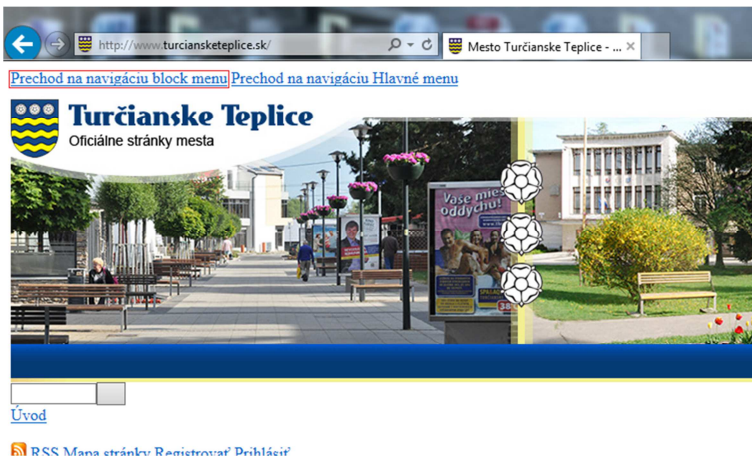
According to the presented results we can conclude that there is a skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Ružomberok, but it works technically incorrectly. In relation to our finding we can recommend to add the attribute *tabindex="-1"* to website's target element and to replace CSS code *"display: none;"* with CSS code in accordance with the model examples shown in the previous parts of the study named "Visual hiding of

skip navigation links” and “Web browsers’ bug related to skip navigation links”, with the aim, firstly, to make the skip navigation links content accessible/visible for screen readers and, secondly, to eliminate the disrupted logical order by browsing or reading the webpage links that occurs by most of web browsers.

Central public administration body of Turčianske Teplice

Next figure displays homepage of the central public administration body of Turčianske Teplice, with style sheets and active elements turned off. The analyzed skip link is marked by red rectangle.

Figure 11 Website (with style sheets and active elements turned off) of the Central Public Administration Body of Turčianske Teplice

Source: Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Turčianske Teplice* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.turciansketeplce.sk/>.

Analyzing the homepage of the central public administration body of Turčianske Teplice in context of using the skip navigation links following key findings could be detected:¹⁹

- ✚ Number of links before the main content: 34 links;
- ✚ Number of skip links: 2 links;
- ✚ Number of links before the first skip link: 0 links;

¹⁹ Source code of the central public administration body website of *Turčianske Teplice* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.turciansketeplce.sk/>.

- ✚ Visual display of skip links: hidden;
- ✚ HTML code of skip links:

```
<div class="hidden-special">  
  <a href="#m_00" title="Prechod na navigáciu block  
menu">Prechod na navigáciu block menu</a>  
  <a href="#m_25767" title="Prechod na navigáciu Hlavné  
menu">Prechod na navigáciu Hlavné menu</a>  
</div>  
[Missing selector name="m_00"]  
<a name="m_25767"></a>;
```
- ✚ CSS code of skip links:

```
.hidden-special {  
  height: 0;  
  overflow: hidden;  
  margin: 0;  
  padding: 0;  
  border: 0;  
}
```

According to the presented results we can conclude that there is a skip navigation mechanism applied on the analyzed homepage of the central public administration body of Turčianske Teplice, but it works technically incorrectly. In relation to our finding we can recommend to replace element "`Prechod na navigáciu block menu`" with element "`Prejst' na obsah stránky`", then to add the attribute `tabindex="-1"` to website's target elements and to replace CSS code "`height: 0;`" with CSS code in accordance with the model examples shown in the previous parts of the study named "Visual hiding of skip navigation links" and "Web browsers' bug related to skip navigation links", with the aim, firstly, to make the skip navigation links content accessible/visible for screen readers and, secondly, to eliminate the disrupted logical order by browsing or reading the webpage links that occurs by most of web browsers.

Conclusion

In the study "Applying the Skip Navigation Links in the Context of the Websites' Accessibility of Central Public Administration Bodies in the Žilina Region" we have paid our attention in accordance with its main aim to seeking yet undetected or undefined deficits in relation to apply-

ing the skip navigation mechanism on the websites of the central public administration bodies in the Žilina Region in the context of improving the websites accessibility. In the context of our research questions we defined the main hypothesis as follows: *Homepages of the central public administration bodies in the Žilina Region apply technically correctly the skip navigation links mechanism.*

According to the results and key findings presented in previous parts of our study we can underline the following final conclusions (valid as of December 1st, 2015), divided in to three separate groups:

Homepages with the technically correctly working skip navigation mechanism – for this group we can recommend to add the attribute `tabindex="-1"` to website's target elements which relates namely to only two central public administration bodies:

- Central public administration body of Bytča;
- Central public administration body of Martin.

Homepages with the technically incorrectly working skip navigation mechanism – for this group we can recommend to add the attribute `tabindex="-1"` to website's target elements and to replace CSS code `"display: none;"` with CSS code in accordance with the exactly in our study presented model examples. These recommendations relate to exactly five central public administration bodies:

- Central public administration body of Čadca;
- Central public administration body of Dolný Kubín;
- Central public administration body of Kysucké Nové Mesto;
- Central public administration body of Ružomberok;
- Central public administration body of Turčianske Teplice.

Homepages with no skip navigation mechanism applied – for this group we can recommend to add skip navigation links, then to add target elements, to add the attribute `tabindex="-1"` to website's target elements and to avoid applying CSS code `"display: none;"` in accordance with the exactly in our study presented model examples. These recommendations relate namely to four central public administration bodies, which is more than one third of the central public administration bodies in the Žilina Region:

- Central public administration body of Tvrdošín;
- Central public administration body of Žilina;
- Central public administration body of Liptovský Mikuláš;

✚ Central public administration body of Námestovo.

Finally, as for verifying the set main hypothesis of the study we can conclude that the hypothesis is not valid, so we have to reject it, because from the 11 analyzed homepages of the central public administration bodies in the Žilina Region only 2 homepages were technically correctly working and were in compliance with legislation in force²⁰ (state valid as of December 1st, 2015).

References

- “Skip Navigation” Links. In: *WebAIM: Web Accessibility in Mind* [online]. 2013-10-25 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://webaim.org/techniques/skipnav/>.
- CSS in Action: Invisible Content Just for Screen Reader Users. In: *WebAIM: Web Accessibility in Mind* [online]. 2014-12-11 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://webaim.org/techniques/css/invisiblecontent/>.
- KOPRLA, M. and J. KOPRLOVÁ. Analýza prístupnosti webových stránok vybraných webových sídiel verejnej správy z pohľadu administratívno-správneho členenia Slovenskej republiky. *Societas et res publica* [online]. 2013, roč. 2, č. 1, pp. 93-160 [cit. 2015-09-01]. ISSN 1338-6530. Available at: <http://serp.fsv.ucm.sk/archive/2013/01/SOCIETAS-ET-RES-PUBLICA-2013-01.pdf>.
- KOPRLA, M. Prístupnosť webových stránok ako významný faktor zvyšovania konkurencieschopnosti. In: K. ĎURKOVÁ, A. BOBOVNICKÝ and A. ZAUŠKOVÁ, eds. *Inovácie a vedomostná spoločnosť/digitálny marketing – udržateľný rast a návrat investícií* [CD-ROM]. 1. vyd. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta masmediálnej komunikácie, 2012, pp. 49-63. ISBN 978-80-8105-454-9.
- KOPRLOVÁ, J. Applying the Skip Navigation Links in the Context of the Websites' Accessibility of Central State Administration Bodies in the Slovak Republic. *Societas et iurisprudentia* [online]. 2014, roč. 2, č. 2, pp. 133-178 [cit. 2015-12-01]. ISSN 1339-5467. Available at: <http://sei.iuridica.truni.sk/archive/2014/02/SOCIETAS-ET-IURISPRUDENTIA-2014-02.pdf>.

²⁰ See Výnos Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 55/2014 Z.z. o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy zo 4. marca 2014 [Ministerial Decree of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. 55/2014 Coll. of Standards for Information Systems of Public Administration issued on March 4th, 2014].

Skip Navigation Links (Updated 6/19/2009). In: *JimThatcher.com* [online]. 2014-09-16 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.jimthatcher.com/skipnav.htm>.

Source code of the central public administration body website of *Tvrdošín* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.tvrdosin.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Žilina* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.zilina.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Bytča* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.bytca.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Čadca* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.mesto.cadca.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Dolný Kubín* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.dolnykubin.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Kysucké Nové Mesto* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.kysuckenovemesto.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Liptovský Mikuláš* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.mikulas.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Martin* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.martin.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Námestovo* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.namestovo.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Ružomberok* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.ru-zomberok.sk/>.

Source code of the central public administration body website of *Turčianske Teplice* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.turciansketeplice.sk/>.

Výnos Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 55/2014 Z.z. o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy zo 4. marca 2014.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Tvrdošín* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.tvrdosin.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Žilina* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.zilina.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Bytča* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.bytca.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Čadca* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.mestocadca.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Dolný Kubín* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.dolnykubin.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Kysucké Nové Mesto* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.kysuckenovemesto.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Liptovský Mikuláš* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.mikulas.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Martin* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.martin.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Námestovo* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.namestovo.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Ružomberok* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.ruzomberok.sk/>.

Website (with style sheets and active elements turned off) of the central public administration body of *Turčianske Teplice* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Available at: <http://www.turciansketeplice.sk/>.

Zákon č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v platnom znení.

Ing. Jana Koprlová, PhD.

Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
jana.koprlova@gmail.com

Quo vadis spoločenskovedný výskum?

Quo Vadis Social Research?

Štefan Siskovič

Abstract: *In presented paper we try to open problems which are related to research in social sciences and to prediction power of social science theories. According to the prevailing opinion, human behaviour is predictable, if not with the mathematical precision, so still at least with a certain degree of probability. Even though, we are unable and we will be unable to predict future changes in hierarchy of our values. This is because the relationship between the normative and causal worlds is not logical; therefore, how they influence each other remains hidden to us. This causes that individual freedom still plays its role in social sciences and cannot be entirely excluded from scientific discourse. But this doesn't mean that legal science should keep its autonomous status. On the contrary, legal science should try to find connection to other science disciplines and use their research outcomes for verifications of its own theories.*

Key Words: *Science; Social Sciences; Pattern; Prediction; Determinism; Probabilism; Freedom.*

Abstrakt: *V predloženom príspevku sú problematizované niektoré aspekty, ktoré súvisia s výskumom v rámci spoločenských vied a predikčnou silou spoločenskovedných teórií. Podľa prevládajúceho názoru je totiž ľudské správanie predvídateľné, ak nie s matematickou presnosťou, tak stále aspoň s určitou mierou pravdepodobnosti. Napriek tomu však stále nedokážeme predpovedať, ako sa smerom do budúcnosti zmení naša hierarchia hodnôt, ani to, čo bude v budúcnosti považované za neakceptovateľné spoločenské správanie. Vzťah medzi normatívnym a kauzálnym svetom nie je logický; možno aj preto nám naďalej zostáva skrytý. Sloboda jednotlivca tak stále zohráva v rámci spoločenských vied svoju úlohu a nie je možné ju úplne vylúčiť z vedeckého diskurzu.*

Kľúčové slová: *Veda; spoločenské vedy; zákonitosť; predikcia; determinizmus; probabilizmus; sloboda.*

Úvod

V názve príspevku sa skrýva hypotéza, ktorej pravdivosť sa v nasledujúcich riadkoch budeme snažiť potvrdiť, respektíve vyvrátiť; hypotéza, ktorá súvisí s otázkou, či je alebo nie je človek ako individuum predvídateľný. Vychádzame pritom zo skutočnosti, že s najväčšou pravdepodobnosťou je uvedená otázka ústrednou a základnou témou každého spoločensko-vedného výskumu. Predpokladáme totiž, že každá vedecká teória musí mať svoju predikčnú silu. Bez nej to jednoducho nejde ani v prostredí spoločenských vied, pretože aj pri nich očakávame výsledky, ktoré nám umožnia lepšie spoznať svet okolo nás. K poznaniu jednoducho patrí skutočnosť, že nám dáva moc predvídať budúcnosť, čo je možno aj jeden z dôvodov, prečo sa veta „poznanie je moc“ (knowledge is power) stala súčasťou bežného jazyka. S príchodom pragmatizmu sme sa navyše posunuli do pozície, kedy očakávame, že výstupy zo spoločenských vied musia byť prínosné pre spoločnosť. Na spoločenské vedy je preto vyvíjaný tlak, aby sa metodologicky priblížili vedám prírodným. Nie je náhoda, že v anglosaskej literatúre sa stretávame s názorom, že spoločenské vedy (*social sciences*) sa vyvinuli z vied prírodných (*natural sciences*). Terminologicky totiž v anglickom jazyku stoja oproti vedám prírodným tzv. humanitné odbory (*humanities*), ktorých postupy v zásade nie sú považované za vedecké. Dôvodom je fakt, že humanitné odbory nie sú empirické, pretože ich metódy sú primárne kritické a špekulatívne. V zásade to znamená, že humanitné odbory sú od prírodných, a zdá sa že aj spoločenských vied principiálne odlišné. Kým prírodné, a možno aj spoločenské vedy sa snažia odhaliť, ako príroda, prípadne spoločnosť fungujú, humanitné odbory sa snažia porozumieť človeku v jeho komplexnosti. Vedy, či už spoločenské alebo prírodné, sú teda orientované na odhalovanie zákonitostí. Humanitné odbory sú zamerané zase na človeka a jeho jedinečné postavenie v prostredí, v ktorom žije. Ak teda spoločenské vedy vznikli z vied prírodných, prečo by sa im mali metodologicky viac priblížiť? Ich ciele sú predsa rovnaké. Zrozumiteľnejšou by preto bola požiadavka, ktorá by apelovala skôr na humanitné odbory, aby sa vzdali špekulatívnych postupov a začali robiť „seriózny výskum“. Zdá sa však, že v tomto prípade nejde iba o metodologický problém. Ak sa pozrieme bližšie na jednotlivé disciplíny, ktoré sú bežne považované za humanitné, zistíme, že sú často zaradované aj medzi spoločenské vedy. Azda najvhodnejším príkladom je právo. Podľa Balkina a Levinsona má totiž právo na jednej strane veľmi blízko k humanitným odborom, no zároveň

v ňom nájdeme aj niečo zo spoločenských vied.¹ Prečo to tak je? Odpoveď je jednoduchá. Predmetom skúmania v spoločenských vedách sú, podobne ako v humanitných odboroch, človek a spoločnosť. To znamená, že závery v spoločenských vedách sú, rovnako ako v humanitných odboroch, postavené na konaní konkrétnych aktérov.² A to je práve „kameň úrazu“. Predmetom skúmania vied sú predsa všeobecné zákonitosti. Vedy preto smerujú k vedeckému vysvetleniu (explanácii) a pracujú s predstavou vedeckého zákona, ktorý má všeobecnú povahu. Ak sa však predmetom skúmania stáva konanie jednotlivých aktérov, tak potom je, zdá sa, v tomto smere koncept „vedeckého zákona“ a „explanácie“ nepoužiteľný, pretože konanie jednotlivca nie je možné vedecky vysvetliť, pretože nepodlieha vedeckému zákonu. Dôvodom je „čarovné“ slovo sloboda, ktoré ponecháva otvorenou otázku, či je konanie jednotlivca predvídateľné alebo nie, s čím je zároveň spojený fakt, že o individuálnom sa jednoducho „vedo robiť nedá“.

Požiadavku na tzv. scientizáciu (metodologické priblíženie sa prírodným vedám) spoločenských vied, ktorá je v humanitne orientovaných vedných odboroch prítomná už od 19. storočia, nám nepomôže vyriešiť ani kontinentálne členenie vied na tzv. nomotetické a idiografické vedy. Pozitivistická škola, ktorá v podstate podnietila vznik tohto rozdelenia, sa snažila už od svojho sformovania z vedy odstrániť všetky neverifikovateľné, prípadne nefalzifikovateľné výroky.³ Podľa nich totiž „pravými vedami“ sú len tie, ktorých predmetom skúmania sú javy ovládané všeobecnými zákonmi. Jediné nomotetické vedy teda spĺňajú kritériá „vedeckosti“, pretože predmetom skúmania idiografických vied je konanie konkrétnych jednotlivcov, ktoré je odhalením motívu nanajvýš tak možné pochopiť. Inak povedané, pozitíviisti vychádzajú z toho, že predmet skúmania automaticky diskvalifikuje určité (v zmysle vedecké) spôsoby, ako ho môžeme uchopovať a poznávať. Napriek tomu, že uvedené tvrdenie je

¹ BALKIN, J. M. a S. LEVINSON. Law and the Humanities: An Uneasy Relationship. *Yale Journal of Law & the Humanities*. 2006, vol. 18, no. 2, s. 155-160. ISSN 1041-6374.

² Giddens vysvetľuje, že aj keď v jazyku často používame vyjadrenia, ktoré odkazujú na existenciu kolektívneho rozhodovania (napríklad „vláda rozhodla, že...“), predmetom skúmania môže byť vždy iba konanie konkrétneho jednotlivca (napríklad, prečo sa na zasadnutí vlády rozhodol príslušný minister súhlasiť s predloženým návrhom), nikdy nie vlády ako celku. Existencia kolektívneho rozhodovania je preto iba jazyková redukcia, v ktorej sa zamlčuje kvôli efektívnosti komunikácie určitá informácia. GIDDENS, A. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. 1st ed. Berkeley: University of California Press, 1984, s. 219-220. ISBN 0-520-05728-7.

³ GARCÍA, C. E. *Popper's Theory of Science: An Apologia*. 1st ed. London; New York, NY: Continuum, 2006, s. 38. ISBN 0-8264-9026-3.

mylné,⁴ viedlo to mnohých k presvedčeniu, že existuje principiálna odlišnosť medzi metódami, ktoré sú využívané v rámci nomotetických a idiografických vied. Niektorí doslova zastávali názor, že použitie exaktných metód nomotetických vied v rámci idiografických vied v oblasti skúmania konania jednotlivých aktérov by znamenalo dopúšťať sa omylu.⁵

Okrem toho, hlavne vďaka silnému vplyvu pozitivistického myslenia v otázkach výskumu, sa komplexná potreba praktickej využiteľnosti poznatkov získaných v rámci spoločenských vied zdeformovala a zredukovala na jej dnešné „vulgárne“ prevedenie, ktoré pozorujeme skôr ako požiadavku na uskutočňovanie výskumu, z ktorého „budem niečo mať a najlepšie tu a teraz“. Ak však odhliadneme od dopadov prepojenia pragmatizmu a pozitivizmu na spoločenské vedy, ktoré spadajú pod vedy idiografické, tak zistíme, že vo vede ako takej už dávno neplatí starý Platónov príkaz „Poznávaj pre poznanie samotné“. Veda je tvrdo orientovaná na odhaľovanie a poznávanie zákonitostí a ich následné možné využitie. To platí aj pre spoločenské vedy. Vymedzenie striktnej hranice medzi nomotetickými a idiografickými vedami tak nakoniec viedlo nielen k principiálnemu oddeleniu nimi používaných metód, ale aj k postupnej degradácii výskumu, ktorý sa uskutočňuje v rámci idiografických, a teda aj spoločenských vied. Je teda namieste sa v tomto bode dejín vývoja spoločenských vied pýtať, či nestoja na prahu novej éry, kedy sa nanovo musíme zaoberať ich metodológiou a snažiť sa pochopiť ich podstatu, aby sme mohli opäť raz presvedčivo zdôvodniť ich potrebnosť, respektíve nepotrebnosť. Ako sme už vyššie naznačili, kľúčovým sa v tomto smere stáva riešenie problému predikcie v rámci spoločenských vied.

⁴ Vedeckosť nie je daná predmetom, ktorý skúmame, ale metódami, akými ho skúmame. Pozitivistu sa v zásade dopúšťali logického omylu, ak tvrdili, že niektoré predmety je možné skúmať iba určitými metódami. Toto tvrdenie je totiž neverifikovateľné, a tým aj podľa ich kritérií nevedecké, hoci stálo v základoch ich teórie poznania (pozitivistický paradox). V tomto zmysle sa ich odlišovanie vedeckého a nevedeckého postupu stalo neudržateľným. Podobnú námietku vyslovil Ingarden. Bližšie pozri INGARDEN, R. Logistický pokus o novou podobu filosofie. In: J. FIALA, ed. *Analytická filosofie: První čítanka: Svaček I.* 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta humanitních studií, 2000, s. 52-58. ISBN 80-7082-611-8.

⁵ RICKERT, H. Kultúrna veda a prírodná veda. In: I. HRUŠOVSKÝ a M. ZIGO, eds. *Antológia z diel filozofov: Pozitivismus, voluntarizmus, novokantovstvo: Zväzok VII.* 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1967, s. 559.

Predikcia ako problém v spoločenských vedách

V anglosaskom prostredí sa postupne v priebehu 20. storočia stala dominantnou predstava rozdeľujúca vedy na prírodné a spoločenské.⁶ Ako sme už v úvode spomenuli, základom uvedeného rozdelenia vied je principiálna odlišnosť predmetu ich skúmania. Kým v prírodných vedách je predmetom skúmania príroda, presnejšie zákonitosti – čiže kauzálne vzťahy medzi jednotlivými javmi pozorovanými v prírode, predmetom skúmania v spoločenských vedách je spoločnosť – a teda kauzálne vzťahy medzi jednotlivými javmi pozorovanými v spoločnosti. Táto skutočnosť je zároveň dôvodom, prečo sa spoločenskovedný a prírodovedný výskum navzájom líšia. Prírodné zákonitosti sa, pokiaľ siaha naše poznanie, zatiaľ ešte nezmenili. S najväčšou pravdepodobnosťou môžeme konštatovať, že Aristoteles, Newton aj Einstein sa snažili odhaliť tie isté zákonitosti, hoci ich interpretácie pozorovaného sú odlišné. Príroda je teda v podstate ideálnym predmetom výskumu. Z hľadiska zákonitostí je stabilná a nemení sa. Výsledky získané jej skúmaním sú opakovateľné a experimentálne získané dáta sa nám zdajú byť vierohodné. Skúmanie spoločnosti však so sebou prináša viaceré problémy, ktoré sa neobjavujú v rámci prírodovedného výskumu. Grécka „polis“ je odlišná od dnešného štátu, rovnako, ako je odlišná západná civilizácia od islamskej.⁷ Zároveň však v spoločenských vedách sťažuje hľadanie všeobecných zákonitostí tiež skutočnosť, že predmetom ich skúmania sú vedome konajúci jednotlivci s vlastnými cieľmi a zámermi. V spoločenských vedách je preto kauzalita závislá aj od motívov aktérov, v kontexte zamýšľaných a nezamýšľaných dôsledkov ich konania. Ich analýzou sa nám síce odhalí pôvodný význam konania aktérov, no takto vytvorené generalizácie nebudú mať rovnakú povahu ako prírodné vedecké zákony.⁸ Pri uskutočňovaní spoločenskovedného výskumu sa preto každý vedec musí vyrovnáť so základnou otázkou, či vôbec existuje nejaká zákonitosť, ktorá dáva do vzájomnej súvislosti dva v spoločnosti pozorované javy, a zároveň nie je závislá od konkrétneho miesta alebo času, a platí teda univerzálne. Inými slovami, aj v rámci spoločenskovedného výskumu hľadáme obdobu tvrdenia

⁶ Počiatky tohto členenia však môžeme nájsť už v období nemeckej klasickej filozofie v 19. storočí. K už spomínanému novokantovskému rozdeleniu vied na nomotetické a idiografické pozri bližšie aj OCHRANA, F. *Metodologie vědy: Úvod do problému*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, s. 107-108. ISBN 978-80-246-1609-4.

⁷ HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. 1. vyd. Praha: Rybka, 2001, s. 47-50. ISBN 80-86182-49-5.

⁸ GIDDENS, A. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. 1st ed. Berkeley: University of California Press, 1984, s. 346-347. ISBN 0-520-05728-7.

„všetky veci sú priťahované k zemi“; otázkou zostáva, či vôbec niečo také ako spoločenská zákonitosť existuje.

Odpoveď na uvedenú otázku sa snažili nájsť už Platón s Aristotelom, a neskôr aj prvotní utopisti. Napokon túžba objaviť deterministické spoločenské zákonitosti viedla v 19. storočí v rámci formovania spoločenských vied ku vzniku tzv. pozitivistických vied, respektíve pozitivistickej paradigmy. Jej axiómou sa stalo presvedčenie, že medzi poznávajúcim (subjekt) a poznávaným (objekt) je exkluzívny vzťah, sú navzájom nezávislé, a preto je možné formulovať zákony, ktoré sú všeobecne platné (nezávislé na konkrétnom časopriestorovom kontexte).⁹ Na druhej strane sa oproti pozitivistickej paradigme sformovala tzv. naturalistická paradigma, ktorá, naopak, vychádzala z presvedčenia, že sociálnu realitu je možné pochopiť iba z pozície toho, kto ju skúma. Správanie je možné vysvetliť a interpretovať, no zákonitosti, ktoré riadia spoločnosť, nám kvôli komplexnosti sveta zostávajú skryté. Spor medzi pozitivistami a naturalistami sa naplno prejavil aj v oblasti histórie. Podľa zástancov naturalistickej paradigmy dejiny nie je možné redukovat' na súhrn objektívne poznateľných faktov – teda na čistú historiografiu, ale skôr na súhrn subjektívne preferovaných faktov, ktoré boli poznávajúcim vybrané a označené za relevantné. Príkladom môže byť prechod cez rieku Rubikon. Jej prekročenie Cézarom a iným človekom sú síce dva porovnateľné fakty, za historický fakt je však považované iba Cézarovo prekročenie rieky.¹⁰ Vo svetle naturalistickej paradigmy je história súhrnom tzv. historických faktov, ktoré sme vybrali spomedzi nekonečného počtu faktov a označili ako dôležité. Pri jej skúmaní sa preto do popredia dostávajú kritériá, na základe ktorých si vyberáme určité fakty a z nich následne vytvárame historickú skutočnosť. Kritériá nášho výberu sú však vždy arbitrárne, nie univerzálne. Rekonštruovaná historická skutočnosť preto nikdy nemôže byť objektívna.

Pozitivistická paradigma narazila v oblasti spoločenských vied na svoje limity a objavila viaceré paradoxy našej obmedzenej racionality. Predstava, že spoločnosť je riadená deterministickými zákonitosťami, už nie je v súčasnosti určujúca. Determinizmus bol nahradený probabilizmom a deterministickú kauzalitu nahradila probablistická. Prestalo platiť, že následok sa musel objaviť vždy, keď sme pozorovali určitú príčinu.

⁹ BEDNÁRIKOVÁ, M. *Úvod do metodológie vied*. 1. vyd. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013, s. 83. ISBN 978-80-8082-620-8.

¹⁰ CARR, E. H. *Co je historie?*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967, s. 12-13.

Nevyhnutnosť sa vystriedala s pravdepodobnosťou. Probabilistická kauzalita predpokladá, že niektoré príčiny zvyšujú pravdepodobnosť výskytu určitých následkov,¹¹ čo môžeme merať napríklad štatisticky. Tým sa v podstate dostávame k odpovedi na otázku, či majú spoločenskovedné teórie predikčnú silu. Pozitivisty by tvrdili, že pravdepodobnosť síce nie je nevyhnutnosť, ale stále je to merateľný prvok. To znamená, že predikčná sila každej pozitivistickej teórie je vyjadriteľná v percentách. Príkladom môže byť zvýšená ochota mužov preniesť ženu s vyvrtnutým členkom na rukách cez priechod pre chodcov, ak má na sebe oblečené červené šaty.

Na druhej strane, zástancovia naturalistickej paradigmy odmietajú možnosť predikcie v prípade spoločnosti, ale aj konkrétneho jednotlivca. Ľudské správanie má v sebe prvky náhody a nie je možné ho dopredu predikovať s matematickou alebo štatistickou presnosťou. Nie je teda možné ho vedecky vysvetliť (explanácia a predikcia), ale je potrebné usilovať sa ho chápať z pozície jeho aktéra.¹² Kognitívny vedec Hilary Putnam by povedal, že človeka a jeho myseľ síce môžeme popísať ako funkcionálny systém, do ktorého niečo vstupuje (podnety), čo sa spracuje, a následne pozorujeme určité výstupy (reakcie). Podľa neho to však znamená, že vieme predvídať, ktoré konkrétne vstupy budú produkovať žiadané výstupy, pretože nedokážeme komplexne obsiahnuť všetky skutočnosti ovplyvňujúce individuálne rozhodnutie.¹³ Reakcia konkrétneho človeka je preto na tejto úrovni explanácie nepredvídateľná. Podobá sa myšlienkovému experimentu so Schrödingerovou mačkou, ktorej život závisí na rozpade konkrétneho atómu rádioaktívnej substancie. Napriek tomu, že poznáme polčas rozpadu rádioaktívnej substancie, ktorá sa nachádza v kufri spolu s mačkou, až do jeho otvorenia nevieme, či sa nami vybraný atóm rádioaktívnej substancie rozpadol a následný únik jedovateho plynu spôsobil usmrtenie mačky, alebo sa nerozpadol a mačka je stále nažive. Sloboda človeka je stav, ktorý je podobný superpozícii, v ktorej sa nachádza Schrödingerova mačka. Tá je mŕtva aj živá zároveň, pretože okamih, kedy sa rozpadne konkrétny atóm, určuje celý rad pre

¹¹ EELLS, E. *Probabilistic Causality*. 1st ed. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1991, s. 279. ISBN 0-521-39244-6.

¹² BEDNÁRIKOVÁ, M. *Úvod do metodológie vied*. 1. vyd. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013, s. 82. ISBN 978-80-8082-620-8.

¹³ PUTTNAM, H. Povahy mentálnych stavov. In: S. GÁLIKOVÁ a E. GÁL, eds. *Antológia filozofie mysle*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2003, s. 101. ISBN 80-7149-597-2.

nás neznámych príčin.¹⁴ Zdá sa, že so slobodou máme podobnú skúsenosť. Nie sme totiž schopní vymedziť množinu prvkov, ktoré motivujú naše individuálne rozhodnutie. Uvedený fakt je zároveň najpravdepodobnejším dôvodom, prečo nie sme schopní predvídať zmeny aj na celospoločenskej úrovni. Nevieime dopredu určiť, ktorý súčasný minoritný názor sa v budúcnosti stane majoritným, rovnako, ako nedokážeme predvídať, kedy a ako sa v budúcnosti zmení štruktúra hodnôt, a tým aj právnych princípov, na základe ktorých budú sudy meniť interpretáciu právnych textov, a tak meniť tiež obsah právnych noriem, ktorý v nich bude obsiahnutý.

Pre ilustráciu si zvolíme príklad rozhodovacej činnosti exekučných súdov v oblasti exekučných notárskych zápisníc. Ak porovnáme právnu úpravu notárskych exekučných zápisníc z prvej Československej republiky (vtedy boli označované ako vykonateľné verejno-notárske listiny) s dnešnou právnou úpravou, tak zistíme, že formálne, ako aj materiálne náležitosti obidvoch exekučných titulov sú totožné. Ďalšou podobnosťou medzi právnym stavom prvej Československej republiky a dnešným stavom je skutočnosť, že exekučný súd a súd, ktorý je oprávnený konať v základnom konaní, majú principiálne odlišné právomoci. Kým súd v exekučnom konaní iba dohliada na výkon exekúcie, súd v základnom konaní má oveľa širšie právomoci. Uvedený rozdiel sa prejavuje tak, že preskúmať exekučný titul, ktorý je verejnou listinou, môže iba súd v rámci základného konania. Ak teda existujú pochybnosti o vykonateľnosti exekučného titulu z hľadiska hmotného práva, exekučný súd nie je oprávnený vec rozhodnúť, pretože exekúcia nie je ďalším opravným prostriedkom. Právomoc exekučného súdu preskúmať exekučné tituly je preto obmedzená iba na kontrolu ich formálno-logických väd. Konkrétne sa to prejavuje tak, že exekučný súd má právomoc preskúmať, či exekučná notárska zápisnica obsahuje súhlas s vykonateľnosťou, no už nie je oprávnený skúmať, či tento súhlas bol udelený platne alebo či nebol náhodou udelený za nápadne nevýhodných podmienok a podobne. To môže skúmať iba súd v základnom konaní, pretože exekučné tituly sú si vzájomne rovnocenné.¹⁵

¹⁴ Pozri bližšie Schrödinger's Cat. In: *The Information Philosopher* [online]. 2015 [cit. 2015-11-13]. Dostupné na: <http://www.informationphilosopher.com/solutions/experiments/schrodingerscat/>.

¹⁵ K analýze pozri bližšie SISKOVIČ, Š. a K. SISKOVIČOVÁ. Sme sofisti či platonisti? Konflikt medzi univerzálnou hierarchiou princípov a autoritatívnym rozhodovaním sudcov na príklade analýzy historického vývoja inštitútu notárskej zápisnice. *Právnik*. 2014, roč. 153, č. 5, s. 380-395. ISSN 0231-6625.

V porovnaní s judikatúrou prvej Československej republiky aktuálna rozhodovacia činnosť exekučných súdov ukazuje, že na úrovni všeobecných súdov Slovenskej republiky, ale aj Ústavného súdu Slovenskej republiky sa začala využívať taká interpretácia Exekučného poriadku, ktorá umožňuje uvedenú zásadu porušovať. Exekučné súdy si osvojili výklad, pomocou ktorého sú schopné obhájiť svoju právomoc preskúmať nielen formálno-logické vady exekučnej notárskej zápisnice, ale aj jej právne vady, ktoré by mal preskúmať výlučne súd v základnom konaní. Problémom je, že rovnaká argumentácia sa nepoužíva, pokiaľ ide o exekučné tituly, ktoré sú výsledkom rozhodovacej činnosti súdov v základnom konaní, teda pri rozsudkoch súdov alebo iných orgánov verejnej správy. Notárska zápisnica preto *de facto* a *de iure* prestáva byť rovnocenným exekučným titulom k ostatným vykonateľným rozhodnutiam, zmiernom a osobitným právnym aktom správnych orgánov.¹⁶

Úmyselne sme pritom zamlčali, že súdy začali narúšať zásadu rovnosti exekučných titulov v prípadoch, ktoré by sme mohli označiť spoločným názvom ako spotrebiteľské spory. Dôvod, pre ktorý sme hneď na začiatku neuviedli, čím je spomenutý príklad špecifický, je prozaický. Stav, kedy sa spotrebiteľ stane subjektom, ktorého ochrana bude spôsobilá narušiť princíp rovnosti sporových strán, nebolo možné predvídať. Možno neskôr, po ustálení judikatúry a vzájomných vzťahov medzi spotrebiteľom a podnikateľom, budeme schopní späťne nájsť a odhaliť určité styčné plochy, ktoré viedli ku zmene hodnotových nastavenia spoločnosti. Potom budeme schopní o nich polemizovať a diskutovať. Možno sa dokonca zhodneme na niektorých základných príčinách, ktoré viedli k súčasnému stavu. Všetky uvedené závery však nebudú mať žiadnu

¹⁶ „Náš právny názor je preto jednoznačný. Zo samotnej povahy, podstaty a významu inštitútu notárskej zápisnice obsahujúcej výslovnú doložku vykonateľnosti vyplýva, že bola vytvorená najmä z dôvodu, že jednoduchšie zabezpečovacie prostriedky, ako je napríklad zmluvná pokuta či ručenie, nemôžu zaistiť, že sa účastníci vyhnu súdnemu sporu. Ak by sa v praxi všeobecne pripustil v určitých prípadoch iný postup ako ten, že súd bude môcť v prípade predloženia notárskej zápisnice ako exekučného titulu preskúmať len jej formálno-logické vady, bolo by to v rozpore s účelom a zmyslom samotného inštitútu takej notárskej zápisnice. Zastávame preto názor, že ak by exekučný súd nepreskúmal právne vady (súlad s hmotným právom) notárskej zápisnice ako exekučného titulu, tak by právo účastníkov na súdnu ochranu nebolo porušené, ale zachované, nakoľko každú exekučnú notársku zápisnicu je možné napadnúť žalobou na súde z dôvodu neplatnosti, respektíve jej rozporu s hmotným právom.“ SISKVIČ, Š. a K. SISKVIČOVÁ. Sme sofisti či platonisti? Konflikt medzi univerzálnou hierarchiou princípov a autoritatívnym rozhodovaním sudcov na príklade analýzy historického vývoja inštitútu notárskej zápisnice. *Právnik*. 2014, roč. 153, č. 5, s. 392. ISSN 0231-6625.

predikčnú silu, pretože už Popper si uvedomil, že poznanie histórie a jednotlivých faktov nám síce dáva informácie, ako sa určitý sled udalostí odohral, no na základe toho nie sme však schopní predvídať, kam sa bude naša budúcnosť uberať. Budúca hierarchia nášho spoločenského hodnotového systému nám jednoducho zostáva skrytá, aj kvôli tomu, že vzťah vzájomného pôsobenia faktického a normatívneho sveta nie je logický.

Napriek predchádzajúcej argumentácii však existujú určité oblasti vedomého sociálneho správania, ktoré sme schopní predvídať s vysokou mierou pravdepodobnosti. Pomocou kvalitatívneho výskumu v podobe tzv. sociálnej sekvenčnej analýzy dokázal Gottman na základe rozhovoru s testovanými osobami s takmer 90 % pravdepodobnosťou predikovať, či sa v prvých piatich rokoch manželstva rozvedú alebo nie.¹⁷ Na jeho výskum dokonca nadviazal matematik Murray. Výsledkom ich spolupráce bol vzorec popisujúci riziko rozvodu akéhokoľvek manželského páru. Aj keď boli Gottman a Murray pri predikcii rozvodovosti konkrétnych párov celkom úspešní, ich výskum a výsledky stále nehovoria nič o tom, či je manželstvo inštitúciou, ktorá je hodná ochrany alebo nie. Inými slovami, odhalenie príčiny, ktorá spôsobuje rozvody, ešte nehovorí nič o tom, že manželstvo má byť inštitútom hodným ochrany. Napriek tomu sú ich závery v prípade, ak štát ochraňuje manželstvo až na ústavnej úrovni, prinajmenšom dôležité a pre tých, ktorí chcú tento problém efektívne riešiť, dokonca určujúce.

Záver

Predchádzajúcim tvrdením sa dostávame na úplný záver predloženého príspevku. Spoločenské vedy dokážu v určitej miere poskytnúť odpovede a vytvoriť teórie podobné teóriám v prírodných vedách. Je však zrejmé, že každý subjekt je z pohľadu dnešnej vedy nepredvídateľný. Množina prvkov motivujúcich naše rozhodovanie je stále otvorená. Sloboda je preto normatívny koncept, ktorý v súčasnosti korešponduje s úrovňou poznania nášho tela. Veda sa však stále usiluje znižovať oblasť nepoznaného a doposiaľ nepredvídateľného sociálneho správania. Masívny rozvoj hlavne kognitívnych vied, ale aj nových progresívnych metód, ktoré nám umožňujú s dostatočne vysokou pravdepodobnosťou predvídať správanie ľudí, mení postupne rozmer otázky, či je spoločenskovedný vý-

¹⁷ Pozri bližšie GOTTMAN, J., C. SWANSON a J. MURRAY. The Mathematics of Marital Conflict: Dynamic Mathematical Nonlinear Modeling of Newlywed Marital Interaction. *Journal of Family Psychology*. 1999, vol. 13, no. 1, s. 3-19. ISSN 0893-3200.

skum principiálne odlišný od prírodovedného. To platí aj pre výskum, ktorý sa uskutočňuje v rámci právnej vedy. Ak právo nie je systémom, ktorý je odtrhnutý od reality, a ak zároveň platí, že plní určitú spoločenskú funkciu, je potrebné, aby sa pri poznávaní jeho obsahu prihliadalo nielen na dáta získané pomocou právu vlastných metodologických postupov. V súčasnosti sa preto čoraz viac apeluje na to, aby právna veda rezignovala na svoje autonómne postavenie a postupne sa prepájala s ostatnými vednými odbormi.¹⁸

Zoznam bibliografických odkazov

- BALKIN, J. M. a S. LEVINSON. Law and the Humanities: An Uneasy Relationship. *Yale Journal of Law & the Humanities*. 2006, vol. 18, no. 2, s. 155-186. ISSN 1041-6374.
- BEDNÁRIKOVÁ, M. *Úvod do metodológie vied*. 1. vyd. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013. 95 s. ISBN 978-80-8082-620-8.
- CARR, E. H. *Co je historie?*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967. 167 s.
- EELLS, E. *Probabilistic Causality*. 1st ed. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1991. 413 s. ISBN 0-521-39244-6.
- GÁBRIŠ, T. *Právo a dejiny: Právnohistorická propedeutika*. 1. vyd. Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2012. 387 s. ISBN 978-83-7490-490-2.
- GARCÍA, C. E. *Popper's Theory of Science: An Apologia*. 1st ed. London; New York, NY: Continuum, 2006. 166 s. ISBN 0-8264-9026-3.
- GIDDENS, A. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. 1st ed. Berkeley: University of California Press, 1984. 402 s. ISBN 0-520-05728-7.
- GOTTMAN, J., C. SWANSON a J. MURRAY. The Mathematics of Marital Conflict: Dynamic Mathematical Nonlinear Modeling of Newlywed Marital Interaction. *Journal of Family Psychology*. 1999, vol. 13, no. 1, s. 3-19. ISSN 0893-3200.
- HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. 1. vyd. Praha: Rybka, 2001. 447 s. ISBN 80-86182-49-5.

¹⁸ Obdobný názor nájdeme aj u T. Gábriša. Pozri bližšie GÁBRIŠ, T. *Právo a dejiny: Právnohistorická propedeutika*. 1. vyd. Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2012, s. 111-115. ISBN 978-83-7490-490-2.

- INGARDEN, R. Logistický pokus o novou podobu filozofie. In: J. FIALA, ed. *Analytická filozofie: První čítanka: Svazek I.* 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta humanitních studií, 2000, s. 52-58. ISBN 80-7082-611-8.
- OCHRANA, F. *Metodologie vědy: Úvod do problému.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 156 s. ISBN 978-80-246-1609-4.
- PUTTNAM, H. Povaha mentálních stavov. In: S. GÁLIKOVÁ a E. GÁL, eds. *Antológia filozofie mysle.* 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2003, s. 91-104. ISBN 80-7149-597-2.
- RICKERT, H. Kultúrna veda a prírodná veda. In: I. HRUŠOVSKÝ a M. ZIGO, eds. *Antológia z diel filozofov: Pozitivismus, voluntarizmus, novokantovstvo: Zväzok VII.* 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry, 1967, s. 543-559.
- Schrödinger's Cat. In: *The Information Philosopher* [online]. 2015 [cit. 2015-11-13]. Dostupné na: <http://www.informationphilosopher.com/solutions/experiments/schrodingerscat/>.
- SISKOVIČ, Š. a K. SISKOVIČOVÁ. Sme sofisti či platonisti? Konflikt medzi univerzálnou hierarchiou princípov a autoritatívnym rozhodovaním sudcov na príklade analýzy historického vývoja inštitútu notárskej zápisnice. *Právnik.* 2014, roč. 153, č. 5, s. 380-395. ISSN 0231-6625.

JUDr. Mgr. Štefan Siskovič, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
ssiskovic@gmail.com

Personálny marketing a pracovné miesta

Personal Marketing and Workplaces

Miroslava Szarková

Abstract: *Changes in labour market that arise from the incoming new technological and economic development influence the workplace structure and also its content. Changes include mainly new technologies and new sophisticated production approaches. Changes have been materialized also into legislation amendments related to the working environment. Presented paper aims to analyse changes in the content and structure of workplaces after financial crisis. Content wise, it provides a follow-up to the current discussion in the area of personal marketing. This paper has been written within the research project VEGA 1/0662/15.*

Key Words: *Personal Marketing; Workplace; Classification of Workplaces; Traditional Workplaces; Atypical Workplaces.*

Abstrakt: *Zmeny, ktoré prebiehajú na trhu práce pod vplyvom technologického a hospodárskeho vývoja, ovplyvňujú obsah a štruktúru pracovných miest. Ide hlavne o zmeny vyvolané nástupom technológií a nových sofistikovaných výrobných postupov. Uvedené zmeny v obsahu a štruktúre pracovných miest sa zároveň premietli aj do legislatívnych úprav pracovných pomerov. Predložený príspevok analyzuje zmeny v obsahu a štruktúre pracovných miest po odznení hospodárskej krízy. Obsahovo nadväzuje na súčasnú diskusiu v oblasti personálneho marketingu. Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA 1/0662/15.*

Kľúčové slová: *Personálny marketing; pracovné miesto; klasifikácia pracovných miest; klasické pracovné miesta; atypické pracovné miesta.*

Úvod

Jedným z dosahov hospodárskej krízy bol dopad na trh práce. Hospodárska kríza, okrem iného, mala vplyv na podniky v tom zmysle, že podnik, ktorý chcel prežiť, musel zaviesť do všetkých vnútropodnikových procesov nové informačno-komunikačné technológie, čo zmenilo charakter a štruktúru pracovných miest. Zmeny, ktoré prebehli v poslednom období v charaktere pracovných miest, boli podmienené hlavne prienikom in-

formačno-komunikačných technológií do procesov výroby, ako aj riadenia¹ a determinovali nové úlohy pre vednú disciplínu personálny marketing.

Personálny marketing ako vedecká disciplína sa sformoval ako reflexia potrieb organizácie čo najefektívnejšie predat' pracovné miesto, t.j. predat' ho kvalitnému uchádzačovi o prácu za čo najnižšie náklady vynaložené na jeho prezentáciu na trhu práce a celkovú realizáciu výberového procesu. Ako uvádza súčasná odborná literatúra,² obsahom a predmetom personálneho marketingu sú spôsoby, nástroje a postupy ponuky a predaja pracovného miesta na trhu práce nositeľom/vlastníkom pracovnej sily, je to „spôsob pôsobenia i správania organizácie v role predajcu pracovných miest na externom aj internom trhu práce“.³

Zmeny, ktoré v charaktere pracovných miest vyvolali dopady ostatnej hospodárskej krízy, sa odrazili aj v klasifikácii pracovných miest. Klasifikácia pracovných miest sa v mnohých smeroch ukazuje ako východisková funkcia personálneho marketingu, nakoľko umožňuje presne stanoviť typ pracovného miesta tak, aby to reflektovalo potrebu organizácie z hľadiska jej dlhodobých, ako aj krátkodobých cieľov a zámerov.

Zmeny v charaktere pracovných miest a ich klasifikácia v personálnom marketingu

Personálny marketing, jeho funkcie, spôsoby a postupy na trhu práce sú determinované ponukou a dopytom po konkrétnych pracovných miestach na trhu práce. Zároveň sú determinované zmenami, ktorými pra-

¹ Podrobnejšie pozri BODIŠ, M. *Procesné riadenie vo väzbe na infraštruktúru podnikových informačných technológií*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2014. 103 s. ISBN 978-80-225-3984-5; a REŽŇÁKOVÁ, M. a M. ZINECKER. Internationalization of Czech Small and Medium-Sized Enterprises from the Point of Financial Management. In: C. VELOUTSOU a G. T. PAPANIKOS, eds. *The Modern Business Function and Environment*. 1st ed. Athens: ATINER, 2004, s. 549-560. ISBN 960-88331-9-1.

² Podrobnejšie pozri SZARKOVÁ, M. a M. ANDREJČÁK, eds. *Personnel Marketing and Personnel Management – Functions and Competences*. 1st ed. Bratislava: Ekonóm, 2014. 106 s. ISBN 978-80-225-3937-1; SZARKOVÁ, M., M. ANDREJČÁK a N. MATKOVČÍKOVÁ. *Personnel Audit as a Function of Personnel Marketing and Personnel Management*. 1st ed. Brno: Tribun EU, 2014. 189 s. ISBN 978-80-263-0809-6; a MATKOVČÍKOVÁ, N. Effective Employee Motivation in the Workplace. In: P. JEDLIČKA, ed. *Hradec Economic Days 2014: Economic Development and Management of Regions: Part V*. 1st ed. Hradec Králové: Gaudemus, 2014, s. 33-38. ISBN 978-80-7435-370-3.

³ MAIER, W. a W. FRÖHLICH. *Personalmanagement für Klein- und Mittelbetriebe: Praxiswissen in Schaubildern und Checklisten*. 1. Aufl. Heidelberg: Sauer, 1992, s. 129. ISBN 3-7938-7069-3.

covné miesta prechádzajú pod vplyvom zmien, ktoré na trhoch vyvolávajú globalizačné procesy. Z tohto pohľadu sa jednou zo základných funkcií personálneho marketingu javí klasifikácia pracovných miest, ktoré organizácia ponúka a predáva na trhu práce. V súčasnej odbornej literatúre, ktorá reflektuje uvedený problém, sa najčastejšie používa klasifikácia pracovných miest vychádzajúca z časovo-právnej charakteristiky pracovného miesta v danej organizácii, respektíve jeho zaradenia do organizačnej štruktúry. Na základe toho rozdeľuje súčasná odborná literatúra pracovné miesta do dvoch základných skupín:

- ✚ klasické pracovné miesta,
- ✚ atypické pracovné miesta.

Klasické pracovné miesta sa v personálnom marketingu chápu ako zdroj/základ pravidelného príjmu a spoločenského uznania zamestnanca. Ich existencia súvisí s klasickou organizáciou práce, ktorá predpokladá zmluvu na plný úväzok a na dobu neurčitú, a taktiež pevne stanovenú pracovnú dobu. Koncom 80. rokov 20. storočia však dochádza v dôsledku globalizačných procesov k zmene organizácie práce, a následne aj k rýchlej redukcii klasických pracovných miest.

Atypické pracovné miesta⁴ vznikli ako výsledok zmien v charaktere pracovných miest, vyvolaných hospodárskou krízou, v súvislosti so zmenami v organizácii práce. Vyznačujú sa krátkodobosťou, nepravidelnou pracovnou dobou, nižšou mzdou, malou stabilitou a bezpečím a zdieľateľnosťou.⁵ Kým klasické pracovné miesto poskytuje pravidelný príjem, sociálne uznanie, sociálny status zamestnanca, určitý kariérny postup,⁶ prípadne vzdelávanie, atypické pracovné miesto väčšinu uvedených

⁴ Poznámka: Výrazný nárast krátkodobých pracovných miest (krátkodobé pracovné zmluvy) a vznik atypických zamestnaní nastal hlavne po roku 1985. Od roku 1985 sa podiel ľudí, ktorí majú zmluvu na plný úväzok a na dobu neurčitú, v celej západnej Európe znižuje. Podľa štúdie berlínskeho Vedeckého centra pre sociálny výskum dnes každý štvrtý občan Európskej únie má buď zmluvu na dobu určitú alebo pracuje len na čiastočný úväzok, alebo riskuje prácu na „voľnej nohe“. Podľa štatistických údajov, väčšina pracovných miest, ktoré v posledných dvadsiatich rokoch v Európskej únii vznikli, je „atypických“. Na špici uvedeného vývoja je Holandsko, kde podiel atypických pracovných miest na trhu práce tvorí 43 %.

⁵ Poznámka: Zdieľané pracovné miesta (job sharing) sa v súčasnosti rozširujú vďaka sociálnym sieťam. Je to nový fenomén na pracovnom trhu, mnohokrát v konkurenčnom postavení voči klasickým pracovným miestam. Vyznačujú sa tým, že jedno pracovné miesto môže súčasne zdieľať viacero zamestnancov, pričom vzťahy medzi nimi nie sú upravené Zákonníkom práce, ale dobrovoľnými dohodami medzi nimi.

⁶ Podrobnejšie pozri MATULČÍKOVÁ, M. *Kariéra a predpoklady jej rozvoja*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2013. 95 s. ISBN 978-80-8078-653-3.

možností zamestnancovi neposkytuje. Atypické pracovné miesto vyžaduje „hotový typ zamestnancov“, ktorí sú pripravení prácu vykonať v danom čase za dohodnutých podmienok, ktoré často nie sú legislatívne zakotvené napríklad v Zákonníku práce a podobne. Vyznačuje sa nižšou mzdou za vykonanú prácu, nepravidelným príjmom, minimálnymi zamestnaneckými výhodami, nízkou bezpečnosťou, minimálnym prístupom k vzdelávacím projektom a zamestnaneckým výhodám a nulovým spoločenským uznaním. Zároveň sa atypické pracovné miesto, na rozdiel od klasického pracovného miesta, vyznačuje vyššou mierou sebauspokojenia a sebarealizácie zamestnanca, vyšším fondom voľného času, väčším rozhodovacím priestorom, vyššou mierou uspokojenia svojich kreatívnych potrieb, napríklad v oblasti komunikácie, vyjednávania, obchodného rokovania, nižšou administratívnou náročnosťou a nižšou „legislatívnou zodpovednosťou“ vo vzťahu zamestnávateľ – zamestnanec. Napríklad, kým pri klasických pracovných miestach musí zamestnávateľ uplatniť všetky politiky ochrany zamestnanca, čo napríklad pri rozviazaní pracovného pomeru so zamestnancom trvá v priemere štyri roky súdnych sporov zamestnávateľa a zamestnanca, pri atypických pracovných miestach uvedený problém nevznikne. Zamestnanec sám odhadne, dokeď ho práca bude uspokojovať a na túto dobu sa so zamestnávateľom dohodne. Pokiaľ by chcel na pracovnom mieste zotrvať dlhšie, jednoducho si zmluvu predĺži, avšak s podmienkou, že môže časovo svoje pôsobenie sám upravovať.

Spolu s atypickými pracovnými miestami vzniká aj nová „trieda“ zamestnancov. Sociológovia ju označujú ako „kreatívna trieda“ alebo „digitálni bohémia“ – ide o ľudí, ktorých živí ich koníček. Ich krédom je tvrdenie: „Niečo lepšie ako stály úväzok nájdeme vždy“.

V súvislosti so vznikom a nárastom atypických pracovných miest na trhu práce sa v odbornej literatúre možno stretnúť s viacerými protichodnými vymedzeniami personálneho marketingu, ako aj s koncepciami, ktoré upozorňujú na široké dôsledky uvedeného procesu. V súčasnosti k najaktuálnejším koncepciám personálneho marketingu, ktoré sa zaoberajú ponukou a predajom atypických pracovných miest na trhu práce, patrí teória miznúcich pracovných miest. Jej predstaviteľ J. Rafkin upozorňuje, že so vznikom tzv. atypických pracovných miest na trhu práce rastie skupina ľudí, ktorí na trhu práce v podstate už nemajú čo ponúknuť, respektíve sú zbytoční. Na trhu práce uvedená skupina ľudí vytvára podľa sociológov tzv. „podtriedu“, respektíve prebytočnú nezamestnaniteľnú vrstvu obyvateľstva.

I napriek uvedenému sa však viacerí autori zhodujú v tom, že obsahom personálneho marketingu sú činnosti zamerané na riadenie procesov výmeny informácií o trhu práce a výsledkov ich vplyvu na organizáciu. Z tohto hľadiska sú formulované aj jeho funkcie, úlohy a ciele v širšom i užšom zmysle slova. Podľa viacerých autorov,⁷ v širšom zmysle slova personálny marketing zahŕňa činnosti spojené s prezentáciou organizácie z aspektu štruktúry a typov pracovných miest, ktoré ju tvoria, na trhu práce. V užšom zmysle slova zahŕňa činnosti spojené s predajom/prenájom voľných pracovných miest vhodnej pracovnej sile pomocou marketingových a komunikačných nástrojov.

Záver

Analýza súčasných teoretických názorov a koncepcií personálneho marketingu ukázala, že jednou z jeho základných funkcií v organizácii je klasifikácia pracovných miest. Klasifikácia pracovných miest vychádzajúca z analýzy personálnych potrieb organizácie sa podieľa na splnení základného cieľa organizácie v oblasti personálnej práce – získať a udržať v organizácii kvalitnú pracovnú silu, čiže zabezpečiť a rozvíjať ľudský kapitál organizácie, jeho strategický potenciál prostredníctvom „správnej ponuky a predaja pracovných miest“⁸ na trhu práce. Viacerí vyššie uvedení autori, ktorí sa pokúsili vymedziť funkcie a úlohy personálneho marketingu v organizácii, sa zhodli, že charakter pracovných miest sa mení a deskripcia týchto zmien je funkciou personálneho marketingu. Napríklad prívrženci behaviorálneho prístupu⁹ v deskripcii zmien v charaktere pracovných miest venujú pozornosť najmä zmenám, ktoré v rámci pracovných miest prebehli v oblasti pracovného správania a postojov zamestnancov. Z uvedeného aspektu pristupujú aj ku klasifikácii pracovných miest, ktoré sa podľa nich navzájom odlišujú hlavne požiadavkami na pracovné

⁷ STÝBLO, J., J. URBAN a M. VYSOKAJOVÁ. *Personalistika 2006*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005, s. 82. ISBN 80-7357-148-X.

⁸ BÜHNER, R. *Personalmanagement*. 1. Aufl. Landsberg/Lech: Moderne Industrie, 1994, s. 62-63. ISBN 3-478-39610-7.

⁹ IVEY, A. E., M. B. IVEY a L. SIMEK-MORGAN. *Counseling and Psychotherapy: A Multicultural Perspective*. 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon, 1993. 388 s. ISBN 0-205-14226-5; JOHNSON, S. P., Th. M. WELSH, L. K. MILLER a D. E. ALTUS. Participatory Management: Maintaining Staff Performance in a University Housing Cooperative. *Journal of Applied Behavior Analysis*. 1991, vol. 24, no. 1, s. 119-127. ISSN 0021-8855; MATLIN, M. W. *Cognition*. 4th ed. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, 1998. 562 s. ISBN 0-15-504081-2; a MOWRER, O. H. *Learning Theory and Behavior*. 1st ed. New York: John Wiley & Sons, 1960. 555 s.

správanie. Ďalšia skupina autorov¹⁰ hovorí o špecifikách „produktu organizácie, ktorým je pracovné miesto“, ktoré je potrebné z hľadiska potrieb organizácie klasifikovať podľa určitých kritérií. Tvorba kritérií je funkciou personálneho marketingu. Samozrejme, súčasná odborná literatúra ponúka aj protichodné názory. Pre úplnosť sa však žiada uviesť, že v diskusii, ktorá v odborných kruhoch v súčasnosti o obsahu a štruktúre jednotlivých funkcií personálneho marketingu prebieha, prevažujú názory, že charakter a klasifikácia pracovných miest patria medzi funkcie personálneho marketingu, čomu nasvedčujú aj nami uvedené argumenty a príklady.

Analýza teoretických názorov a prístupov potvrdila, že funkcie personálneho marketingu všeobecne a zmeny charakteru a klasifikácia pracovných miest zvlášť súvisia s procesmi globalizácie a v personálnej politike organizácie nadobúdajú strategický význam. Vzhľadom na to, že trh práce sa pod vplyvom globalizačných procesov neustále globalizuje a integruje, mení sa taktiež charakter pracovných miest, a teda aj obsah jednotlivých funkcií personálneho marketingu v organizácii. Z tohto hľadiska tak zmeny charakteru pracovných miest, ako aj ich klasifikácia nie sú konečné, ale budú sa meniť v závislosti nielen od vývoja ponuky a dopytu na trhu práce, ale tiež od rýchlosti preskupovania pracovných miest na trhu práce od klasických k atypickým pracovným miestam, čo znamená nové výzvy pre personálny marketing. Ako zdôrazňuje J. Garaj, „... treba začať kresliť štruktúry, ktoré nestoja na in-house zamestnaneckej báze, ale vo forme pavúka s tisíc nohami ťahajú inteligentný potenciál a nezávislú pracovnú silu tzv. freelancerov do organizácie zvonka.“¹¹

Zoznam bibliografických odkazov

BODIŠ, M. *Procesné riadenie vo väzbe na infraštruktúru podnikových informačných technológií*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2014. 103 s. ISBN 978-80-225-3984-5.

BÜHNER, R. *Personalmanagement*. 1. Aufl. Landsberg/Lech: Moderne Industrie, 1994. 487 s. ISBN 3-478-39610-7.

¹⁰ Podrobnejšie pozri SZARKOVÁ, M. a L. GERTLER. Komunikačné kompetencie vo finančnom riadení podnikov pôsobiach v SR v kontexte súčasných globálnych procesov. In: P. JEDLIČKA, ed. *Hradecké ekonomické dny 2012: Ekonomický rozvoj a management regiónů: Díl I*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012, s. 275-280. ISBN 978-80-7435-171-6.

¹¹ GARAJ, P. Freelancer: King alebo lúzer. *Trend*. 2013, roč. 23, č. 37, s. 10-15. ISSN 1335-0684.

- GARAJ, P. Freelancer: King alebo lúzer. *Trend*. 2013, roč. 23, č. 37, s. 10-15. ISSN 1335-0684.
- IVEY, A. E., M. B. IVEY a L. SIMEK-MORGAN. *Counseling and Psychotherapy: A Multicultural Perspective*. 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon, 1993. 388 s. ISBN 0-205-14226-5.
- JOHNSON, S. P., Th. M. WELSH, L. K. MILLER a D. E. ALTUS. Participatory Management: Maintaining Staff Performance in a University Housing Cooperative. *Journal of Applied Behavior Analysis*. 1991, vol. 24, no. 1, s. 119-127. ISSN 0021-8855.
- MAIER, W. a W. FRÖHLICH. *Personalmanagement für Klein- und Mittelbetriebe: Praxiswissen in Schaubildern und Checklisten*. 1. Aufl. Heidelberg: Sauer, 1992. 152 s. ISBN 3-7938-7069-3.
- MATKOVČÍKOVÁ, N. Effective Employee Motivation in the Workplace. In: P. JEDLIČKA, ed. *Hradec Economic Days 2014: Economic Development and Management of Regions: Part V*. 1st ed. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 33-38. ISBN 978-80-7435-370-3.
- MATLIN, M. W. *Cognition*. 4th ed. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, 1998. 562 s. ISBN 0-15-504081-2.
- MATULČÍKOVÁ, M. *Kariéra a predpoklady jej rozvoja*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2013. 95 s. ISBN 978-80-8078-653-3.
- MOWRER, O. H. *Learning Theory and Behavior*. 1st ed. New York: John Wiley & Sons, 1960. 555 s.
- REŽŇÁKOVÁ, M. a M. ZINECKER. Internationalization of Czech Small and Medium-Sized Enterprises from the Point of Financial Management. In: C. VELOUTSOU a G. T. PAPANIKOS, eds. *The Modern Business Function and Environment*. 1st ed. Athens: ATINER, 2004, s. 549-560. ISBN 960-88331-9-1.
- STÝBLO, J., J. URBAN a M. VYSOKAJOVÁ. *Personalistika 2006*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005. 771 s. ISBN 80-7357-148-X.
- SZARKOVÁ, M. a L. GERTLER. Komunikačné kompetencie vo finančnom riadení podnikov pôsobiacich v SR v kontexte súčasných globálnych procesov. In: P. JEDLIČKA, ed. *Hradecké ekonomické dny 2012: Ekonomický rozvoj a management regionů: Díl I*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012, s. 275-280. ISBN 978-80-7435-171-6.

SZARKOVÁ, M. a M. ANDREJČÁK, eds. *Personnel Marketing and Personnel Management – Functions and Competences*. 1st ed. Bratislava: Ekonóm, 2014. 106 s. ISBN 978-80-225-3937-1.

SZARKOVÁ, M., M. ANDREJČÁK a N. MATKOVČÍKOVÁ. *Personnel Audit as a Function of Personnel Marketing and Personnel Management*. 1st ed. Brno: Tribun EU, 2014. 189 s. ISBN 978-80-263-0809-6.

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

Fakulta podnikového manažmentu
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
Slovenská republika
szarkova@euba.sk

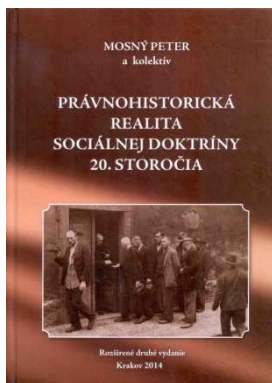
Mosný, Peter, et al.:
Právnohistorická realita sociálnej doktríny
20. storočia
[Legal-Historical Reality of Social Doctrine
in the 20th Century].

Kraków: Towarzystwo Slovaków w Polsce, 2014. 332 p.
ISBN 978-83-7490-742-2

Viera Valková
Ingrid Lanczová

Abstract: *Reviewing the monograph Mosný, Peter, et al.: Právnohistorická realita sociálnej doktríny 20. storočia [Legal-Historical Reality of Social Doctrine in the 20th Century].*

Key Words: *Review; Monograph; Legal-Historical Reality; Social Doctrine; the 20th Century.*

“Legal-Historical Reality of Social Doctrine in the 20th Century” is a monograph written by the team of the Slovak and Czech legal historians which was released in 2014 as the second extended edition for both the professional and lay publics. It is an influential publication about the social doctrine in Czechoslovakia during the pre-Munich era and in the Slovak Republic during the World War II. Furthermore, the book acquaints its readers with formation of labour law and social security law.

The aim of this review is to provide an overview of the publication in question whose main idea comes from the reciprocal relation of the State and State inhabitants and, especially, from the possibility of fulfilling themselves as adequate society members.

The monograph has nine chapters.

The first chapter called “Social Doctrine of the First Czechoslovak Republic and its Reflection in Law” was written by Professor JUDr. Lad-

islav Vojáček, CSc., who described the social doctrine in the First Czechoslovak Republic as a very generally formulated ideal. It is Tomáš Garrigue Masaryk who is considered to be the doctrine's creator as he introduced its concept already in the Washington Declaration as *a reflection of the majority's desire*. The bottom line of the doctrine stemmed from an up-to-date attitude that it is the State which must correct the social inequality by means of legal regulations. This doctrine evolved in two conjoint fields, i.e. in legal regulations change and in social security and social care for the population. Even though different circumstances such as Marxism, inconsistent advocacy of laws, and war consequences restrained it from consolidation, they did not impede the adoption of the different laws which gradually improved the social status of the population.

Professor JUDr. Dr.h.c. Peter Mosný, CSc., the supervisor of the collective of authors, linked the second chapter called "Starting Points of Social Doctrine in the Slovak Republic from 1939 to 1945" to the first chapter. He particularly devoted himself to the analysis of the social doctrine in the First Slovak Republic which propped itself up the Christian religion and represented the ideology of those political parties which once had the real power and determined the politics. During the existence of the World War II Slovak State, it was the Hlinka's Slovak People's Party (HSLs) which was the most dominant and determining party. The social doctrine then resulted from five different sources: canonical gospels from the New Testament, two Papal encyclicals (*Rerum Novarum* and *Quadragesimo Anno*), the ideological programme of the HSLs (Slovak National Socialism), and the Constitution of the Slovak Republic which came into effect in 1939. Originality of the social doctrine in that time was due to the fact that it was founded on moral laws not endorsed by any other state, not even by Germany.

The third chapter called "Labour Law and Social Security Law in the Slovak Territory during the Second Half of the 19th Century and the Beginning of the 20th Century" was written by Docent JUDr. Miriam LACLAVÍKOVÁ, PhD. It presented the shaping of the content and character of the labour law and social security law in the former Kingdom of Hungary and so in the Slovak territory. Here we find a precise analysis of the labour and social security law acts' key elements such as the employment contract, the decision making in labour law disputes, and the right to strike. The first half of the 20th Century was the time when protecting function of the labour law regulations strengthened and safety, health, and welfare at work regulations became an inevitable part of the labour

law legislation. Just to make a demonstration – it was e.g. the age restriction on children and juvenile working and the eight hour working time which were introduced. The author highlighted that as the labour law and social security law are interconnected and a change in one field might have an outreach on the other one and vice versa, such a change must be always explored in advance and made only if preserving human dignity.

Professor JUDr. Ján Kuklík, DrSc., the author of the fourth chapter called “Discussion about Socialisation in Czechoslovakia during the First Years of its Autonomous Existence”, defined the social doctrine called socialisation which started to develop after the World War I. It followed the influence of Marx’s and Engels’ theories which got into the political programme of different socialist and social-democratic parties. However, as the author admitted, the real attempt to carry through these programs turned into a moderate socialisation in the end.

The fifth chapter was written by Docent JUDr. Vladimír Kindl and was entitled as “Social Content of Domestic Law in the Czech Countries and Czechoslovakia (1848 – 1948)”. Within this chapter, the genesis, development, and fundamental elements of the domestic law were discussed. The author saw the genesis of the domestic law in the resolutions originating back to Maria Theresa in 1754. The basic rule emerged from the so-called subsidiarity principle according to which the municipality was responsible for taking care for the poor if all the other ways and means had been exhausted. The author specified the conditions of the domestic law realisation and pointed out how the social care for the poor began to be slowly given over to the State.

The sixth chapter which bears the title “Care for Socially Weak Minorities in Slovakia during the First Czechoslovak Republic” was written by Docent JUDr. PhDr. Adriana Švecová, PhD., who linked it up to the previous chapter. The author described the care for the poor – firstly in the Kingdom of Hungary and on the territory of Slovakia afterwards. Within the chapter, the minority of unemployed was portrayed firstly. In this minority were included mainly socially disadvantaged people such as beggars, vagabonds, Gypsies, war invalids, poor or orphan children, and youth and mentally or physically handicapped people. Secondly, the author drew attention to those subjects (municipalities and political bodies of the State) which were charged with the execution of the public care for the poor in Slovakia. Towards the end, an important matter of fact was

pointed out stating that for the social politics in the First Czechoslovak Republic became crucial the guarantee of the existential subsistence level and the reduction of various social risks and severities.

“Social Legislation in the German Empire (1871 – 1918)” is the title of the seventh chapter written by Docent JUDr. Peter Vyšný, PhD. The author’s aim was to introduce the historical background and legal basis of the State social politics in the German Empire since 1871 to 1918, paying attention mainly to the substantive law. Different social security laws concerning insurance were analysed by the author. Among these were namely acts regarding the workmen’s sickness insurance (1883), the accident insurance (1884), and the disability and old-age insurance (1889). It was outlined how the State took over the responsibility for the social welfare of its citizens to pivotal extent and so gave the citizens guarantees for the case of sudden life changes.

JUDr. Ján Drgo, PhD., the author of the eighth chapter named “Social and Legal Status of Employees in the Totalitarian State, at the Example of the German Empire after 1933”, analysed the social and legal situation of the employees in Germany during the existence of the so-called German Reich. The impact of the ideology then manifested itself very clearly in the collective labour law relations and led towards oppression of the individual’s freedom. This era was distinctive also due to liquidation of independent labour unions and due to loss of the employee’s influence on the company’s wage policy. So the employees were forced to resign to the economic and political interests of a totalitarian State regime.

The author of the last, ninth chapter called “Two Approaches to Forming of Social Doctrine” is JUDr. Mgr. Štefan Siskovič, PhD. He compared two different approaches, namely liberalism and socialism. The main theme of the whole chapter was the human dignity value.

The monograph itself introduces readers to the genesis, development, and realisation of the social doctrines in the 20th Century. The fresh insight and perception of the topic are a real scientific contribution. At the same time, it is a challenge for all the experts of the law fields in question as the monograph traced the ideal coexistence of the *State and social* which would introduce a fair balance between the State and an individual, emphasising the respect towards human dignity. The key position remains the faith for social progress.

JUDr. Viera Valková

Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
viera.valkova6@gmail.com

JUDr. Ingrid Lanczová

Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
inge.lanczova@gmail.com

Pajtinka, Erik:
Slovník diplomacie.
Bratislava: PAMIKO, 2013. 169 s.
ISBN 978-80-85660-08-1

Pajtinka, Erik:
Dictionary of Diplomacy.
Bratislava: PAMIKO, 2013. 169 p.
ISBN 978-80-85660-08-1

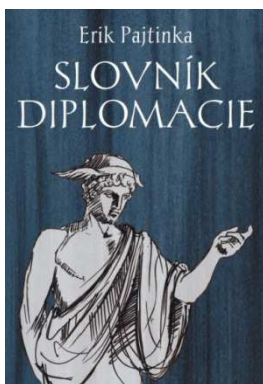
Juraj Ondriaš

Abstract: *Reviewing the scientific dictionary Pajtinka, Erik: Dictionary of Diplomacy.*

Key Words: *Review; Scientific Dictionary; Diplomacy.*

Abstrakt: *Recenzia vedeckého slovníka Pajtinka, Erik: Slovník diplomacie.*

Klíčové slová: *Recenzia; vedecký slovník; diplomacia.*

V roku 2013 vyšla v nakladateľstve PAMIKO publikácia Slovník diplomacie od PhDr. Erika Pajtinku, PhD. Slovmi autora, „*Ambíciou tejto práce je slúžiť ako zdroj poznatkov o diplomacii pre odborníkov, zaoberajúcich sa touto problematikou, ale aj pre študentov medzinárodných vzťahov a diplomacie, začínajúcich diplomatov, či širšiu verejnosť zaujímajúcu sa o diplomaciu.*“¹ Profesionálna dráha autora – absolvent medzinárodných vzťahov a diplomacie, štážista na viacerých diplomatických misiách Slovenskej republiky, vysokoškolský pedagóg – ukazuje, že dokáže odhadnúť potreby každej zo skupín, kto-

rým je publikácia určená.

¹ PAJTINKA, E. *Slovník diplomacie*. 1. vyd. Bratislava: PAMIKO, 2013, s. 6. ISBN 978-80-85660-08-1.

Erik Pajtinka v súčasnosti pôsobí ako odborný asistent na Katedre medzinárodných vzťahov a diplomacie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Je autorom mnohých článkov a príspevkov v domácich aj zahraničných časopisoch, zborníkoch aj monografiách, no recenzovaná práca je jeho prvá samostatná odborná publikácia. Žiada sa pritom zdôrazniť, že je to po prvýkrát, čo takto zameraná publikácia vyšla v slovenskom jazyku, čo potvrdzuje priekopnícku úlohu recenzovaného diela. Môžeme predpokladať, že Slovník diplomacie bude raziť cestu podobne zameraným dielam od Pajtinku, ako aj od iných odborníkov zameraných na medzinárodné vzťahy a diplomaciu. Slovník vyšiel k dvadsiatemu výročiu vzniku Slovenskej republiky a samostatnej slovenskej zahraničnej politiky, teda v dobe, keď už sa vytvorilo silné personálne zázemie v diplomatickej a akademickej sfére, ktoré má možnosť ďalej rozvíjať poznatky o slovenskej diplomacii a zahraničnej politike.

Zostavenie slovníka bola náročná úloha, ktorú autor zvládol veľmi dobre. Dielo začína úvodom, v ktorom predostiera svoju motiváciu vytvoriť predmetný slovník, postup pri jeho zostavovaní, ako aj návod na jeho použitie. Jadro práce tvorí takmer 250 hesiel radených abecedne na 160 stranách, ktoré niekedy len stručne, inokedy zase obsiahlejšie pojednávajú o význame príslušného termínu, prípadne tiež o jeho histórii, spôsobe používania či súčasnom statuse. Heslá sú uvádzané spravidla v slovenskom jazyku, pričom pri každom slovenskom hesle je prítomný i ekvivalentný anglický výraz alebo francúzsky výraz v prípade, že ustálený pojem v medzinárodnej diplomatickej komunikácii je francúzskeho pôvodu (napríklad *chargé d'affaires*). Ako autor vysvetľuje, „Odborné termíny, majúce pôvod v cudzom jazyku, sú v publikácii uvádzané v znení ich oficiálneho prekladu do slovenčiny alebo – v prípade, že oficiálny preklad neexistuje – v znení, v ktorom sa ustálené používajú v diplomatickej praxi Slovenskej republiky. Niektoré názvy a termíny, ktorých oficiálny a ani ustálený preklad v slovenčine neexistuje, alebo ktoré sa v ich pôvodnom (cudzojazyčnom) tvare používajú aj v slovenských dokumentoch a odborných publikáciách, sú uvádzané v ich originálnom znení v príslušnom cudzom jazyku.“² V texte slovníka sú prehľadne vyznačené odkazy na príbuzné heslá či heslá, ktoré hlbšie rozvíjajú konkrétny pojem, čím sa zabraňuje duplikácii informácií. Jazyková úroveň diela je na vynikajúcej úrovni; napriek zameraniu na odbornú terminológiu je publikácia napísaná jasným a zrozumiteľným štýlom, čo ocenia najmä čitatelia z radov laickej verejnosti.

² PAJTINKA, E. *Slovník diplomacie*. 1. vyd. Bratislava: PAMIKO, 2013, s. 6. ISBN 978-80-85660-08-1.

V závere diela sa nachádza zoznam najčastejšie použitých skratiek a zoznam literatúry, z ktorej autor pri zostavovaní slovníka vychádzal. Zostavovateľ čerpal z veľkého množstva literatúry, a to primárnej (medzinárodné dokumenty, ktoré kodifikujú diplomatické pojmoslovie), a taktiež sekundárnej (odborné publikácie venujúce sa diplomacii). Najčastejšie sa obracal na cudzojazyčnú literatúru, v prvom rade anglickú, ale aj českú či francúzsku, a, samozrejme, využil tiež domáce publikácie. Neobmedzil sa však len na písomné pramene, ale aj na konzultácie s diplomatmi (spomedzi ktorých vyzdvihuje asistenciu Eduarda Kukana, Juraja Migaša a Petra Michalka), ktorí mu umožnili objasniť používanie diplomatického jazyka v praxi.

Pri hodnotení recenzovaného slovníka je zrejmé, že dielo pripravil skúsený pedagóg, s mnohoročnou diplomatickou aj akademickou praxou. Ako sme naznačili vyššie, publikácia je napriek svojmu názvu viac než len slovníkom. Je to zároveň i stručná exkurzia históriou novodobej diplomacie. Rozšírený výklad niektorých pojmov, ktorý zmieňuje históriu, vývoj a aktuálnosť konkrétneho termínu, dáva publikácii ďalší rozmer. Práve v uvedenej súvislosti by v záujme ešte väčšej úplnosti nebolo na škodu doplnenie hesiel o etymológiu daných pojmov, čo už by však zrejme presiahlo zamýšľaný rámec diela. Publikáciu by taktiež určite obohatilo, ak by autor okrem kladení dôrazu na terminológiu spojenú s diplomaciou Vatikánu a Britského spoločenstva národov zameral viac svoju pozornosť na terminológiu diplomacie na úrovni Európskej únie, napríklad zahrnutím pojmov ako Vysoký predstaviteľ Únie, Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika, Spoločná bezpečnostná a obranná politika, Rada pre zahraničné veci, Politický a bezpečnostný výbor a podobne.

Na záver môžeme uzavrieť, že Slovník diplomacie od Erika Pajtinku je prelomovým dielom, prvým svojho druhu v slovenskom jazyku, ktoré predstavuje vysoký odborný prínos v oblasti štúdia medzinárodných vzťahov a diplomacie na Slovensku. Dielo má potenciál prispieť k rozvoju slovenského diplomatického jazyka, keďže sa nedá podceňovať dôležitosť ovládania správnej terminológie v diplomacii, ale aj slovenskej diplomacie všeobecne, a rovnako vykazuje ambíciu napomôcť zvýšeniu záujmu o našu diplomaciu. Prínos v uvedenej oblasti ocenil v predhovore slovníka aj minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák. Recenzovaná publikácia má najlepšie predpoklady stať sa dôležitou pomôckou diplomatov, odborníkov z vedeckého a mimovládneho prostredia, a tiež členov akademickej obce na oboch stranách katedry. Osloviť

dokáže taktiež širokú verejnosť, čím významne obohacuje odborný slovenský knižný trh.

Zoznam bibliografických odkazov

PAJTINKA, E. *Slovník diplomacie*. 1. vyd. Bratislava: PAMIKO, 2013. 169 s. ISBN 978-80-85660-08-1.

Mgr. Juraj Ondriaš

Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
Slovenská republika
juraj.ondrias@euba.sk

Informácie pre autorov

Základné informácie

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa tematicky zameriava na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni, zastúpeného predovšetkým odvetvami:

- + dejiny práva;
- + teória práva;
- + rímske právo;
- + cirkevné právo;
- + ústavné právo;
- + ľudské práva a základné slobody;
- + medzinárodné právo;
- + európske právo;
- + občianske právo;
- + hospodárske právo a obchodné právo;
- + pracovné právo;
- + právo sociálneho zabezpečenia;
- + správne právo;
- + právo životného prostredia;
- + finančné právo;
- + právo duševného vlastníctva;
- + trestné právo a kriminológia,

prelínajúce sa s ťažiskovými oblasťami spoločensko-vedných disciplín v najširšom zmysle, ku ktorým patria najmä:

- + medzinárodné vzťahy;
- + verejná politika;
- + verejná správa;
- + psychológia;
- + sociológia;
- + demografia;
- + manažment a marketing;
- + medzinárodné ekonomické vzťahy;
- + svetová ekonomika, nadnárodné ekonomiky a národné ekonomiky.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe:

- ✚ samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií *minimálny rozsah tvorí 10 normostrán prislúchajúcich na jednu štúdiu, maximálny rozsah je neobmedzený;*
- ✚ esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou či dianím *minimálny rozsah tvorí 5 normostrán prislúchajúcich na jednu esej, maximálny rozsah je neobmedzený;*
- ✚ recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu *minimálny rozsah tvoria 3 normostrany prislúchajúce na jednu recenziu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie obrázku prednej obálky recenzovanej publikácie v dostatočnej veľkosti;*
- ✚ informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu *minimálny rozsah tvoria 2 normostrany prislúchajúce na jednu informáciu alebo správu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie fotodokumentačných alebo iných obrázkových podkladov sprievodného charakteru v dostatočnej veľkosti.*

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** vychádza v elektronickej online podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch:

- ✚ 31. marec – jarná edícia;
- ✚ 30. jún – letná edícia;
- ✚ 30. september – jesenná edícia;
- ✚ 31. december – zimná edícia.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** predkladajú.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** prijíma a publikuje príspevky v jazykoch:

- ✚ slovenčina;
- ✚ čeština;
- ✚ angličtina;
- ✚ nemčina;
- ✚ ruština;
- ✚ francúzština;
- ✚ španielčina;
- ✚ poľština;
- ✚ srbčina;
- ✚ slovinčina;

- ✚ japončina;
- ✚ perzština – darjčina;
- ✚ po vzájomnej dohode podľa aktuálnych možností redakcie aj v iných svetových jazykoch.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** nesú:

- ✚ odborní garanti zodpovedajúci v rámci redakčnej rady časopisu za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov;
- ✚ hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov;
- ✚ výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch;
- ✚ jazykoví garanti v rámci redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávaní jazykoví odborníci vo vzťahu ku gramaticko-štylistickým požiadavkám a jazykovej čistote príspevkov.

Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa uskutočňuje na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaisťovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmerením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Publikácia príspevkov

Publikácia príspevkov v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorový honorár. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- ✚ prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- ✚ potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- ✚ potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Uprednostňovanie cudzích jazykov v príspevkoch je vítané.

Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje zásadne v dvojazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísiel, ako aj samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na oficiálnej internetovej stránke časopisu <http://sei.iuridica.truni.sk>.

Štruktúra príspevku

Názov príspevku v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v pôvodnom jazyku;

Title of Contribution in English:

- ✚ prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v anglickom jazyku
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Autor príspevku:

- ✚ prosíme uviesť meno, priezvisko a všetky tituly a hodnosti autora;

Abstract in English:

- ✚ prosíme uviesť abstrakt v anglickom jazyku, cca 10 riadkov
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Key Words in English:

- ✚ prosíme uviesť kľúčové slová v anglickom jazyku, cca 10 výrazov
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Abstrakt v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť abstrakt v pôvodnom jazyku, cca 10 riadkov;

Kľúčové slová v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť kľúčové slová v pôvodnom jazyku, cca 10 výrazov;

Text príspevku:

- ✚ prosíme uviesť v štruktúre úvod, jadro, záver; v členení na kapitoly, prípadne podkapitoly; príspevok môže obsahovať tabuľky, grafy, schémy, obrázky a podobne, je však nevyhnutné uviesť ich prameň so všetkými povinnými bibliografickými údajmi v plnom rozsahu; poznámky a odkazy na literatúru prosíme uvádzať v poznámke pod čiarou podľa platnej bibliografickej normy

Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby všetka použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Literatúra:

- ✚ prosíme uviesť zoznam použitej literatúry podľa platnej bibliografickej normy

Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Kontakt na autora:

- ✚ prosíme dodržať nižšie uvedenú vzorovú štruktúru informácie o kontakte na autora príspevku:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
jana.koprlova@gmail.com

Texty príspevkov je možné prijímať výhradne v elektronickej podobe vo formáte dokumentu textového editora MS Word. V textoch príspevkoch odporúčame použiť štandardizované typy a veľkosti písma, riadkovania, ako aj formátovania textu.

Texty príspevkov zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Vaše otázky v prípade nejasností či potreby poskytnutia dodatočných informácií zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Tešíme sa na Váš príspevok!

S úctou,

redakcia **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

Information for Authors

Basic Information

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** thematically focuses on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels, represented first of all by following branches of law:

- ✚ legal history;
- ✚ theory of law;
- ✚ roman law;
- ✚ canon law;
- ✚ constitutional law;
- ✚ human rights & fundamental freedoms;
- ✚ international law;
- ✚ European law;
- ✚ civil law;
- ✚ economic law & trade law;
- ✚ labour law;
- ✚ social security law;
- ✚ administrative law;
- ✚ environmental law;
- ✚ financial law;
- ✚ intellectual property law;
- ✚ criminal law and criminology,

connected to the key areas of social science disciplines in the broadest understanding, those represent above all:

- ✚ international relations;
- ✚ public policy;
- ✚ public administration;
- ✚ psychology;
- ✚ sociology;
- ✚ demography;
- ✚ management and marketing;
- ✚ international economic relations;
- ✚ world economy, transnational economies and national economies.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers a platform for publication of contributions in the form of:

- ✚ separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles
the expected minimum extent related to one study covers 10 standard pages, the maximum extent is not limited;
- ✚ essays on current social topics or events
the expected minimum extent related to one essay covers 5 standard pages, the maximum extent is not limited;
- ✚ reviews on publications related to the main orientation of the journal
the expected minimum extent related to one review covers 3 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also the front cover picture of the reviewed publication in the sufficient largeness;
- ✚ information as well as reports connected with the inherent mission of the journal
the expected minimum extent related to one information or report covers 2 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also photo documents or other picture material of accompanying character in the sufficient largeness.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on:

- ✚ March 31st – spring edition;
- ✚ June 30th – summer edition;
- ✚ September 30th – autumn edition;
- ✚ December 31st – winter edition.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** accepts and publishes contributions in languages:

- ✚ Slovak language;
- ✚ Czech language;
- ✚ English language;
- ✚ German language;
- ✚ Russian language;
- ✚ French language;
- ✚ Spanish language;
- ✚ Polish language;

- ✚ Serbian language;
- ✚ Slovenian language;
- ✚ Japanese language;
- ✚ Persian language Dari;
- ✚ by mutual agreement in relation to current possibilities of the editorial office also in other world languages.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** have:

- ✚ special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions;
- ✚ editor in chief in relation to the formal aspects of contributions;
- ✚ executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions;
- ✚ language supervisors within the journal's editorial board and in well-founded cases also recognized language experts in relation to the grammar and stylistic requirements and linguistic purity of contributions.

Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized by members of journal's editorial board and in well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Publication of Contributions

Publication of contributions in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- ✚ express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- ✚ declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;
- ✚ declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Favouring the foreign languages in contributions is welcome.

Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors' contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal's official website: <http://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/>.

Structure of Contribution

Title of Contribution in Original Language:

- ✚ please specify title, eventually subtitle of contribution in original language;

Title of Contribution in English:

- ✚ please specify title, eventually subtitle of contribution in English
not required in the case of English as the language of the original;

Author of Contribution:

- ✚ please specify author's given name, surname and all academic degrees;

Abstract in English:

- ✚ please specify abstract in English, circa 10 rows
not required in the case of English as the language of the original;

Key Words in English:

- ✚ please specify key words in English, circa 10 words
not required in the case of English as the language of the original;

Abstract in Original Language:

- ✚ please specify abstract in original language, circa 10 rows;

Key Words in Original Language:

- ✚ please specify key words in original language, circa 10 words;

Text of Contribution:

- ✚ please specify in following structure: introduction, main text, conclusions; text broken down into chapters, eventually subchapters; the contribution may include sheets, charts, figures, pictures, etc., but it is necessary to indicate their sources with all obligatory bibliographic details in the full extent; notes and references to literature, please, specify in the footnote according to current bibliographic standards
Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Literature:

- ✚ please specify a complete bibliography of all sources according to current bibliographic standards
Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Author's Contact:

- ✚ please follow the below mentioned model structure of contact information on the author of contribution:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava

Slovak Republic
jana.koprlova@gmail.com

Contribution manuscripts can be accepted only in electronic version in the format of the text editor MS Word document. Applying the standardized types and font sizes, line spacing as well as text formatting in the contribution manuscripts is highly recommended.

Your contribution manuscripts send, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

In the case of any uncertainty or necessity of providing additional information send your questions, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

We are looking forward to your contribution!

Yours faithfully,

Team **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

Etický kódex

Článok I. Všeobecné ustanovenia

Medzinárodný internetový vedecký časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** (ďalej len „časopis“) vydáva Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni, prelínajúcimi sa s ťažiskovými oblasťami spoločensko-vedných disciplín. Redakcia časopisu sídli v priestoroch Právnickej fakulty na Kollárovej ulici č. 10 v Trnave.

Časopis má charakter vedeckého recenzovaného časopisu, ktorý vychádza v on-line elektronickej podobe pravidelne štyrikrát ročne na oficiálnej webovej stránke časopisu <http://sei.iuridica.truni.sk>. Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje v dvojjazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísiel, ako i samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na webovej stránke časopisu.

Časopis ponúka podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj občianskej verejnosti, a rovnako aj pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok problematiky dejín práva, teórie práva, rímskeho práva, cirkevného práva, ústavného práva; ľudských práv a základných slobôd, medzinárodného práva, európskeho práva, občianskeho práva, hospodárskeho práva a obchodného práva, pracovného práva, práva sociálneho zabezpečenia, správneho práva, práva životného prostredia; finančného práva, práva duševného vlastníctva, trestného práva a kriminológie, v kontexte ich najširších interdisciplinárnych interferencií na úrovni spoločensko-vedných oblastí, ku ktorým patria najmä medzinárodné vzťahy, verejná politika, verejná správa, psychológia, sociológia, demografia, manažment a marketing, medzinárodné ekonomické vzťahy, ako aj svetová ekonomika, nadnárodné ekonomiky a národné ekonomiky.

Webová stránka časopisu ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súběžne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre slabozrakých čitateľov paralelne v slovenskom, anglickom a nemeckom jazyku. V uvedených jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu aj spätnú komunikáciu.

Článok II. Zodpovednosť a publikácia príspevkov

Časopis prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise predkladajú. Autori príspevkov vedecky či pedagogicky pôsobia v zodpovedajúcich oblastiach zamerania časopisu a majú ukončené zodpovedajúce akademické vzdelanie na úrovni minimálne druhého stupňa vysokoškolského štúdia.

V súlade s vyššie uvedeným ustanovením sa automaticky so zodpovedajúcim odôvodnením zamietajú príspevky už preukázateľne publikované, ako aj príspevky, ktoré napĺňajú skutkovú podstatu plagiátu či neoprávneného, respektíve nezákonného zásahu do autorského práva podľa autorského zákona v platnom znení.

Informácie pre autorov zverejnené na webovej stránke časopisu sú záväzné. Uprednostňovanie cudzích jazykov v príspevkoch je vítané.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise nesú odborní garanti z radov členov redakčnej rady a redakčného okruhu časopisu zodpovedajúci za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov, hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov, výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch, jazykí garanti v rámci redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávaní jazykí odborníci vo vzťahu ku gramaticko-štylistickým požiadavkám a jazykovej čistote príspevkov.

Publikácia príspevkov v časopise sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu ako prejav vôle autora, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Článok III. Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise sa uskutočňuje nezávisle a nestranne na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaist'ovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmernením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Príspevky sa so zodpovedajúcim písomným odôvodnením automaticky zamietajú v prípadoch, pokiaľ:

- ✚ autor príspevku preukázateľne nemá ukončené úplné vysokoškolské vzdelanie, t.j. vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa;
- ✚ príspevok preukázateľne nezodpovedá minimálnym štandardom a štandardným kritériám vedeckej etiky, ktoré sa kladú a sú všeobecne vedeckou verejnosťou a vedeckou obcou uznávané vo vzťahu k príspevkom danej kategórie (štúdie, eseje, recenzie publikácií, informácie alebo správy), či už z hľadiska rozsahu, náplne, metodologických východísk, použitej metodológie, a podobne, ako aj z hľadiska správneho, úplného a vedecky korektného uvádzania všetkých použitých bibliografických odkazov.

Článok IV. Vyhlásenie o prístupí ku kódexom a zásadám publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku

Časopis v plnej miere uplatňuje a dodržiava kódexy a zásady publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku (Committee on Publication Ethics COPE) zverejnené na webovej stránke Komisie pre publikačnú etiku <http://publicationethics.org/>. Uvedené zásady a pravidlá publikačnej etiky sú záväzné pre autorov príspevkov, redakčnú radu časopisu, redaktorov a redakciu časopisu, recenzentov príspevkov, ako aj vydavateľa časopisu.

Článok V. Nezávislosť a nestrannosť

Časopis je nezávislým a nestranným medzinárodným vedeckým internetovým periodikom.

Článok VI. Rozhodný právny poriadok

Časopis a všetky s ním súvisiace právne skutočnosti a právne úkony sa riadia právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Trnava 31. december 2013

Code of Ethics

Article I. General Provisions

International scientific online journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** (hereinafter only “journal”) is published by the Faculty of Law at Trnava University in Trnava, and it thematically focuses on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels connected to the key areas of social science disciplines. The journal’s editorial office resides in premises of the Faculty of Law in Kollárova Street No. 10 in Trnava, Slovakia.

The journal has the nature of a scientific peer-reviewed journal, which is issued in an electronic on-line version regularly four times a year on the official website of the journal <http://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/>. Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors’ contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal’s official website.

The journal provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society, as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues in questions of legal history, theory of law, roman law, canon law, constitutional law, human rights & fundamental freedoms, international law, European law, civil law, economic law & trade law, labour law, social security law, administrative law, environmental law, financial law, intellectual property law, criminal law and criminology, in context of their broadest interdisciplinary interference with areas of social science disciplines, those represent above all international relations, public policy, public administration, psychology, sociology, demography, management and marketing, international economic relations as well as world economy, transnational economies and national economies.

The website of the journal offers the reading public contributions in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface, both parallel in the Slovak, English as well as German languages. In all those languages the journal’s editorial office provides also feedback communication.

Article II. Responsibility and Publication of Contributions

The journal accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal. Contributors are scientifically or pedagogically engaged in areas corresponding with the main orientation of the journal and they have completed adequate academic qualification, at least the second degree of academic education.

In accordance with the foregoing provision shall be automatically with the adequate justification rejected contributions those have been provably already published as well as contributions those constitute the merits of plagiarism or of unauthorized, respectively illegal interference with the copyright under the protection of the Copyright Act in force.

Information for authors published on the journal's website is binding. Favouring the foreign languages in contributions is welcome.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal have special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions, editor in chief in relation to the formal aspects of contributions, executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions, language supervisors within the journal's editorial board and in well-founded cases also recognized language experts in relation to the grammar and stylistic requirements and linguistic purity of contributions.

Publication of contributions in the journal is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;
- declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Article III. Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized independently and impartially by members of journal's editorial board and in well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Contributions will be with adequate written justification automatically rejected in cases, if:

- ✚ the contributor hasn't provably completed the entire university education, i.e. the academic qualification of the second degree;
- ✚ contribution provably doesn't comply with the minimum standards and standard criteria of scientific ethics, which are imposed and generally respected by the scientific public and scientific community in relation to contributions of the given category (studies, essays, reviews on publications, information or reports), whether in terms of extent, content, methodological assumptions, applied methodology and similarly, or in terms of a proper, complete and scientifically correct indicating all the bibliographic references.

Article IV. Declaration of Accession to Codes and Principles of Publication Ethics of the Committee on Publication Ethics

The journal fully exercises and observes codes and principles of publication ethics of the Committee on Publication Ethics COPE published on the website of the Committee on Publication Ethics <http://publicationethics.org/>. Listed principles and guidelines of publication ethics are binding for contributors, journal's editorial board, journal's editors and editorial office, contribution reviewers as well as journal's publisher.

Article V. Independence and Impartiality

The journal is an independent and impartial international scientific online journal.

Article VI. Determining Law

The journal and all the related legal facts and legal actions are governed by the law of the Slovak Republic.

Trnava, Slovakia, December 31st, 2013

SOCIETAS ET IVRISPRUDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Medzinárodný internetový vedecký časopis zameraný na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach **International Scientific Online Journal for the Study of Legal Issues in the Interdisciplinary Context**

Vydáva: Právnická fakulta Trnavská univerzita v Trnave Slovenská republika Issued by: Faculty of Law Trnava University in Trnava Slovak Republic

Vychádza štvrťročne 2015, ročník III. Issued Quarterly 2015, Volume III.

URL časopisu: <http://sei.iuridica.truni.sk> Journal's URL: <http://sei.iuridica.truni.sk>

Poštová adresa redakcie: Kollárova 10 917 01 Trnava Slovenská republika Editorial Office Postal Address: Kollárova 10 917 01 Trnava Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie: sei.journal@gmail.com Editorial Office E-mail Address: sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor: Doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD. Editor in Chief: Doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD.

Výkonný redaktor: Ing. Jana Koprlová, PhD. Executive Editor: Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta Trnavská univerzita v Trnave Slovenská republika © Faculty of Law Trnava University in Trnava Slovak Republic

ISSN 1339-5467